

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Інститут модернізації змісту освіти

УкрІНТЕІ

Харківський національний автомобільно-дорожній університет
(кафедра менеджменту)

Український державний університет залізничного транспорту

Національний транспортний університет

Азербайджанський архітектурно-будівельний університет

Технічний університет Варна

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-методичної конференції

**«ВИЩА ОСВІТА ЗА НОВИМИ СТАНДАРТАМИ :
ВИКЛИКИ У КОНТЕКСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ
ТА ІНТЕГРАЦІЇ В МІЖНАРОДНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР»**

10 травня 2022 р.

<https://dl2022.khadi.kharkov.ua/course/view.php?id=3109>

Харків
2022

УДК 378

У збірнику представлено матеріали Міжнародної науково-методичної конференції «Вища освіта за новими стандартами: виклики у контексті діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір» у авторській редакції.

Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції призначено для застосування здобувачами освіти різних рівнів, викладачами навчальних закладів, науковцями, працівниками органів державної влади, підприємцями.

Автори наукових публікацій несуть відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних назв та гарантують відсутність академічного плагіату.

Редакційна колегія:

Голова:

Віктор БОГОМОЛОВ – ректор Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, доктор технічних наук, професор

Заступники Голови:

Анжеліка БАТРАКОВА - проректор з науково-педагогічної роботи ХНАДУ, професор, доктор технічних наук

Георгій ТОХТАР - проректор з науково-педагогічної роботи і міжнародних зв'язків ХНАДУ, професор, кандидат технічних наук

Інна ШЕВЧЕНКО – декан факультету управління та бізнесу ХНАДУ, доктор економічних наук, доцент

Оксана КРИВОРУЧКО – завідувач кафедри менеджменту, доктор економічних наук, професор

Члени оргкомітету:

Володимир ШИНКАРЕНКО - доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту ХНАДУ

Ірина ФЕДОТОВА - доктор економічних наук, доцент кафедри менеджменту ХНАДУ

Оксана ДМИТРИЄВА - завідувач кафедри економіки і підприємництва ХНАДУ, доктор економічних наук, доцент

Тетяна КОВАЛЬОВА – завідувач кафедри обліку і оподаткування ХНАДУ, кандидат економічних наук, доцент

Махаббат МАМЕДОВ - завідувач кафедри економіки сфер обслуговування та менеджменту Азербайджанського архітектурно-будівельного університету, доктор економічних наук, професор

Тетяна ВОДОЛАЖСЬКА - доцент кафедри менеджменту ХНАДУ, кандидат економічних наук, доцент

Відповідальний секретар:

Тетяна ВОДОЛАЖСЬКА – к.е.н., доцент кафедри менеджменту ХНАДУ

Вища освіта за новими стандартами: виклики у контексті діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір: матеріали Міжнародної науково-методичної конф., м. Харків, 10 трав. 2022 р. / ХНАДУ. Харків, 2022. 148 с. URL : <https://dl2022.khadi.kharkov.ua/course/view.php?id=3109>

Секція 1. ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ З УРАХУВАННЯМ ЙОГО ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

УДК 378

ПРОБЛЕМИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Ачкасова Л.М., к.е.н., доцент

lachkas@ukr.net

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Економіка світу рухається до діджиталізації і цей процес є дуже не простим. Таким же не простим він є і для закладів вищої освіти. Підвищений попит на цифрову трансформацію суспільства обумовлюється пандемією, війною, через які компанії і заклади освіти шукають нові способи роботи і комунікацій.

Діджиталізація трансформує індустріальну епоху в епоху знань і творчості, основною характеристикою якої є цифрові технології та інновації. Безумовно, діджиталізація має безліч переваг. По-перше, автоматизація процесів дозволяє заощадити час і гроші, досягаючи, при цьому, підвищення продуктивності. По-друге, поліпшується ефективність комунікацій. В-третьє, зростає мобільність і доступність, В-четверте, покращуються можливості зберігання та використання інформації незалежно від місця знаходження.

На сьогоднішній день основними тенденціями в підборі персоналу компаніями і установами є необхідність розвитку у кандидатів на посаду особистісної гнучкості, комунікативності, адаптивності і вмінь щодо цифрових технологій.

Таким чином, важливе місце процеси діджиталізації займають саме у закладах освіти. Незважаючи на безумовні переваги діджиталізації освіти, існує низка проблем, які заважають успішності даного процесу.

Діджиталізація потребує наявності певних знань, умінь і навичок для роботи в цифровому середовищі. Важливим фактором є, взагалі, наявність відповідних матеріальних засобів (техніки, програмного забезпечення, тощо). З метою підвищення ефективності діджиталізації як основного напрямку в розвитку світової економіки й суспільства, необхідно виявити загрози, проблеми і негативні наслідки.

Основними проблемами діджиталізації освіти, на наш погляд є:

- обмеженість живого спілкування викладача і студента;
- складність перевірки самостійності виконання завдань здобувачами;
- втрата навичок конспектування основних ідей пропонованого матеріалу і погіршення здатності до його запам'ятовування й переосмислення;
- втрата здатності точно формулювати думки, підтримувати дискусію;
- зменшення обсягів інформації, що сприймається, внаслідок скорочення конспектів лекцій і відсутності прикладів;
- порушення системності в навчанні (часті відкладання виконання завдань і вивчення матеріалу);
- погіршення здоров'я
- можливості системних збоїв;
- можливості маніпулювання інформацією [1-2];
- відсутність однакової підготовки викладачів для переходу до діджиталізації освіти;
- проблеми із зв'язком
- для низки спеціальностей онлайн-навчання не завжди дає можливість отримати практичні уміння.
- зниження креативності здобувачів.

Таким чином, величезні перетворення, які супроводжують діджиталізацію будуть сприяти подальшій інтеграції нових технологій в навчальний процес. Для закладів освіти потрібен пошук найбільш ефективної моделі їх впровадження. Потрібен поступовий перехід і найбільш ефективно поєднання традицій з інноваціями.

Література:

1. Digital Technologies in Education. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digitaleducation-policies>
2. Pearce Nick and Weller Martin and Scanlon Eileen and Kinsley Sam Digital scholarship considered: how new technologies could transform academic work . Durham Research Online, 2011. V 16 , No1. P. 72-80. <https://journals.uregina.ca/ineducation/issue/view/10>

УДК 378.1**ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛКИ ВПРОВАДЖЕННЯ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ**

*Величко Я.І., асистент
yana0505050@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Протягом останніх двох років багатьом навчальним закладам, студентам та викладачам, тобто усім учасникам навчального процесу, довелося перейти на формальну дистанційну освіту через пандемію з рідкісним відвідуванням навчальних закладів, почати застосовувати сучасні технології. Наразі дистанційне навчання набуває статусу повноцінного способу здобуття знань, але перехід на таку систему дається по-різному для різних категорій учасників навчального процесу.

Сучасні студенти молодшого віку добре орієнтуються в технологіях та звикли до цифрової взаємодії. Для більшості з них вчитися сидячи в телефоні, планшеті чи ноутбучі – досить просте заняття. Звичайно, не всі можуть одразу влитися у навчальний процес, але згодом вони здебільшого адаптуються. Дорослі ж студенти та викладачі, особливо люди старшого віку, іноді зазнають складнощів з дистанційним здобуттям/наданням знань, бо доводиться розбиратися не лише в принципах онлайн-освіти, а й у самих гаджетах. Проте технології вдосконалюються, стають зрозумілішими і ближчими, тому при бажанні кожен учасник освітнього процесу може розібратися в новій області та використати можливість навчитися чогось нового, використовуючи цей інструмент, незалежно від форми (режиму) навчання.

Якщо говорити про дисципліни, які можна вивчати онлайн або офлайн, то тут все більш залежить від обраного фаху та конкретної ситуації. Наприклад, є цілі професії, які можна здобути сидячи вдома, а є спеціальності, в яких не обійтися без очної практики – лікар, інженер тощо.

Головний плюс дистанційної освіти у тому, що вона відповідає вимогам сучасності. Зручний навчальний процес – швидкий, гнучкий, той, який можна налаштувати під себе та взяти із собою. Ринок дистанційного навчання росте гігантськими темпами щороку, і цей процес не зупинити. З'являються нові освітні рішення, зручні інструменти та платформи, дедалі більше деталей курсів продумуються так, щоб користувачам було зрозуміло: вчитися

віддалено приємно та перспективно.

Дистанційне навчання у всьому світі рівноправне зі звичайним форматом навчання. Ні для системи освіти, ні для потенційних роботодавців формат навчання не є причиною, через яку вони можуть стати на заваді людині вступити на обрану спеціальність або влаштуватися на бажане місце роботи. Дистанційне навчання є лише форматом отримання знань, а не показником їхньої якості. Багато світових компаній беруть на роботу людей, які не просто навчалися дистанційно, а навіть, наприклад, є самоуками.

Розглянемо більш детально позитивні та негативні моменти впровадження дистанційної форми навчання для учасників освітнього процесу.

На сьогоднішній момент можна виділити такі плюси дистанційного навчання для студентів:

- зручність місця навчання - можна навчатися в інституті будь-якого міста та країни;
- економія коштів - онлайн-освіта часто дешевша, не треба витрачати гроші на дорогу, гуртожиток та ін;
- економія часу та можливість краще планувати свій день;
- наявність більших можливостей знайти роботу чи підробіток;
- налагодження індивідуального контакту з викладачем, можливість поставити запитання та попросити допомоги;
- можливість навчатися у різних місцях одночасно та отримати кілька дипломів.

До мінусів дистанційного навчання для студентів можна віднести:

- можливий брак мотивації та самодисципліни;
- нестача практики (залежно від спеціальності);
- нестача спілкування з одногрупниками.

Дистанційка для багатьох педагогів ВНЗ стала несподіванкою, і кожному з них довелося звикати до незнайомого формату, знаходячи нові рішення для звичних навчальних завдань.

Можна виділити такі плюси онлайн-навчання для викладачів:

- заощадження часу на дорогу до робочого місця;
- зручне зберігання та демонстрація освітніх матеріалів (не потрібно носити на заняття посібники, громіздкі навчальні матеріали, техніку тощо);
- вивчення нових технологій, рух «в ногу з часом».

До мінусів дистанційного навчання для викладачів слід віднести:

- необхідність освоювати незнайомі платформи та програми (знань із минулого досвіду роботи може не вистачити);
- необхідність мати потрібну техніку для роботи;
- необхідність перебудуватися на дистанційний формат викладання, який докорінно відрізняється від очного;
- можливі складнощі з проведенням проміжної та підсумкової атестації, контролем дотримання академічної доброчесності студентів (складно встежити, щоб не списували, щоб роботу виконував саме той студент, що проходить навчання, недостатність знань існуючих технологій оцінювання, які б знизили ризики студентської недоброчесності);
- невідповідність обсягів навантаження та матеріальної зацікавленості викладачів в налагодженні дистанційної освіти на якісному рівні;
- недостатня автономія викладачів та ВНЗ при налагодженні навчального процесу в онлайн форматі;
- проблеми гендерної рівності, оскільки більшість науково-педагогічних і педагогічних працівників ВНЗ України – жінки, яким доводиться суміщати роботу з дому, виховання дітей і організацію хатнього побуту.

Для того, щоб перетворити вказані мінуси та наявні проблеми на можливості, ВНЗ мають відслідковувати, наскільки ефективно вони реалізують дистанційне навчання, отримуючи якісний зворотній зв'язок і від викладачів, і від студентів. Вони мають фіксувати й аналізувати як недоліки, так і хороші практики, обмінюватися досвідом з іншими ВНЗ різних країн.

УДК 378.1

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Ілляшенко С.М., д.е.н., професор, Illiashenko.s@gmail.com
Національний технічний університет «ХПІ»;*

*Економіко-гуманітарний університет, м. Бельсько-Бяла, Польща
Шипуліна Ю.С., д.е.н., професор, shypulina.j@gmail.com*

Національний технічний університет «ХПІ»

*Ілляшенко Н.С., д.е.н., доцент, nat.illiashenko@gmail.com
Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка;
Сумський національний аграрний університет*

Напад Росії на Україну, що супроводжується варварськими бомбардуваннями міст, які є науково-освітніми центрами, спричинив розвиток кризових процесів в системі вищої освіти. Це проявляється в тому, що традиційні методи ведення освітнього процесу неможливо застосувати, оскільки фактично знищена матеріальна база, а викладачі і студенти внаслідок вимушеної евакуації знаходяться у різних регіонах країни чи навіть за кордоном. При цьому загострюється проблема підготовки необхідної кількості фахівців з вищою освітою певного профілю, які потрібні для відновлення і розвитку національної економіки. Існуючий кадровий потенціал суттєво зменшився внаслідок виїзду фахівців в евакуацію в інші регіони країни чи за кордон, призову до ЗСУ, загибелі чи отримання поранень тощо.

Заклади вищої освіти (ЗВО), що знаходяться у відносно безпечних регіонах країни не в змозі готувати фахівців потрібного профілю у необхідних обсягах. Переведення ЗВО з фактично знищених територій на нове місце також не вирішує проблему, оскільки займає багато часу, потребує значних матеріальних ресурсів, також далеко не всі викладачі та навчально допоміжний персонал спроможні переїхати і одразу включитися у роботу.

В цих умовах одним з дієвих способів швидкого відновлення навчального процесу в університетах є цифрова трансформація усіх аспектів освітньої діяльності ЗВО. У цьому напрямку ЗВО України накопичено певний позитивний досвід, оскільки в умовах пандемії COVID-19 значна їх частина впровадила в освітній процес сучасні інформаційні комп'ютерні технології [1]. Серед іншого вони забезпечують:

- віддалений доступ до розкладу занять;
- віддалений доступ до бібліотечних ресурсів, репозитарію та інших інформаційних баз тощо;
- можливість дистанційного проведення занять (лекційних, практичних, проведення контролів знань, ведення консультацій тощо), у т.ч. формування віртуальних груп студентів які знаходяться у різних місцях, надання їм доступу до необхідних методичних матеріалів і т.п.;
- відеозапис занять з можливістю його переглянути за необхідністю, зокрема тими студентами, які не змогли бути присутніми на заняттях у відведений час;
- моделювання і симуляцію практичних і лабораторних занять, які

за традиційними технологіями потребують спеціального обладнання;

- контроль відвідування студентами занять;
- доступ студентів і викладачів до необхідних програмних продуктів;

і багато іншого.

Наявна практика свідчить, що цифровізація дозволяє вести освітній процес в умовах значних пошкоджень матеріальної бази та неможливості забезпечити фізичну присутність викладачів і студентів на заняттях. Необхідною умовою застосування сучасних цифрових комп'ютерних технологій є наявність у студентів і викладачів гаджетів (смартфонів, ноутбуків тощо) з доступом до мережі інтернету у т.ч. мобільного. Звичайно, необхідним є наявність сучасного комп'ютерного обладнання, відповідного програмного забезпечення і інформаційних баз в ЗВО. Для багатьох ЗВО ці умови дотримуються. Навіть університети зруйнованого і постійно обстрілюваного Харкова впроваджують систему заходів щодо цифрової трансформації їх освітньої діяльності. Попередній аналіз свідчить про підготовку (яка в ряді ЗВО вже завершена чи завершується) до відновлення освітнього процесу в умовах війни на засадах цифровізації.

Узагальнюючи викладене можна зробити висновок, що в умовах війни цифрова трансформація освітньої діяльності закладів вищої освіти є перспективним шляхом підготовки фахівців з вищою освітою в Україні. Очевидно, вона має перспективи бути продовженою і в найближчий повоєнний період, крайньою мірою до відбудови матеріальної бази і інфраструктури системи освіти всіх рівнів в Україні. У подальшому цифрові технології освітньої діяльності можуть бути використані для залучення до навчання громадян України з числа тимчасово переміщених осіб, а також громадян інших країн. Цифрові технології також доцільно використовувати для дистанційного навчання (перепідготовки та підвищення кваліфікації) працюючих осіб у руслі концепції «навчання протягом життя». У тому числі для адаптації до умов широкого впровадження технологій четвертої промислової революції і формування в Україні цифрової економіки для забезпечення економічної безпеки держави[2, 3].

Подальші дослідження повинні бути спрямованими на аналіз і узагальнення передового світового і вітчизняного досвіду цифровізації освітньої діяльності і розроблення практичних рекомендацій щодо його широкого застосування ЗВО України.

Література:

1. Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С. Застосування гаджетів на практичних заняттях з маркетингу. Вища освіта за новими стандартами: виклики у контексті діджиталізації та інтеграції в міжнародний освітній простір: матеріали наук.-метод. Інтернет-конф., м. Харків, 25 бер. 2021 р. / ХНАДУ. Харків, 2021. С. 33-34. URL : <https://dl.khadi.kharkov.ua/course/view.php?id=2342>.
2. Ілляшенко С.М., Ілляшенко Н.С., Шипуліна Ю.С., Райко Д.В. Перспективи і проблеми інноваційного розвитку в умовах четвертої промислової революції. Управління інноваційною діяльністю: теорія і практика: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., професора Витвицької О.Д. Київ: ТОВ «АГРАР МЕДІА ГРУП», 2021. С. 112-131.
3. Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С., Ілляшенко Н.С. Проблеми і перспективи розвитку в Україні цифрової економіки в контексті забезпечення економічної безпеки держави. *Сталий розвиток - XXI століття. Дискусії 2021: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції* / Національний університет “Києво-Могилянська академія” / за ред. проф. Хлобистова Є.В. Київ, 2021. С. 194-201.

УДК 378.147**НАПРЯМКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

*Ковцур К.Г., к.т.н., доцент,
kovtsyur@ukr.net*

*Любий Є.В., к.т.н., доцент,
lion_khadi@ukr.net*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

На сьогоднішній день динаміка розвитку освіти більшою мірою визначає напрям розвитку України. Аксиомним стає той факт, що знання, які отримують здобувачі у закладах вищої освіти (ЗВО) поступово трансформуються в ресурс, що визначає конкурентоспроможність держави та її статус у світовій спільноті. А отже від якості отриманих знань під час навчання у ЗВО, їх практичного впровадження в професійну діяльність і буде залежати якість життя громадян.

При плануванні підходів до уможливлення інновації навчального процесу необхідно враховувати такі параметри, як рівень відповідних знань та навичок, ефективність його організації, а також задоволеність сторін навчальним процесом, що надається. У сучасних умовах нівелюються багато традиційних систем взаємодії викладача і здобувача, що постійно функціонують у сфері освіти, і формуються

нові. Зростання попиту на якісну освіту не може бути задоволене традиційними освітніми програмами та традиційними методами навчання, що й пояснює використання сучасних комп'ютерних технологій, розвиток навчання в режимі онлайн, поява в ЗВО нових підрозділів, що спеціалізуються на такого роду діяльності.

Сучасна вища освіта потребує знищення меж та обмежень в методах навчання. Як показує статистика, рівень задоволеності здобувачів «традиційною» освітою не надто високий, а з переходом на нові форми навчання з застосуванням сучасних технологій – зростає у декілька разів. Так, аналіз проведеного опитування серед студентів факультету транспортних систем університету показав, що кількість студентів, які критично налаштовані та не бачать позитивної динаміки в роботі системи освіти, знизилася з 31% (у 2015 р.) на 17% (у 2021р.), однак 74% опитаних відзначили покращення якості роботи системи освіти. Дві третини респондентів (62%) впевнені у тому, що вони зможуть за необхідністю влаштуватися у своєму місті на роботу за фахом. Лише кожен третій опитаний невпевнений в тому, що у нього не виникне проблем із працевлаштуванням.

В цілому рівень задоволення отриманою освітою випускниками факультету достатньо високий. Випускникам кафедри транспортних систем і логістики 2020 р. через рік після завершення навчання пропонувалось оцінити рівень задоволеності отриманою освітою за шкалою від 0 до 10, де 0 – значило, абсолютно незадоволений, а 10 – повністю задоволений, та рівень задоволеності своєю професією та роботою. Результати показали, що оцінки не різняться між тими респондентами, які займають і не займають керівну посаду. Так задоволеність рівнем освіти склала 7,1, а задоволеність своєю роботою та професією склала 7,3.

Пояснити достатньо високий рівень задоволення випускників набутою освітою можна бурхливим розвитком дистанційного навчання, з удосконаленням комп'ютерних телекомунікацій та впровадженням сучасних інформаційних технологій. Вища освіта сьогодення не має кордонів і дозволяє поєднувати навчання з професійною діяльністю. Освіта набула властивості безтериторіальності, де можна її отримувати як в межах країни, так і за її межами. Таким чином вища освіта стала більш гнучкою до сучасних умов. Трансформація вищої освіти на основі нових інформаційних технологій сприяє становленню нової парадигми в

освіті – відкритій освіті, яку можна вважати більш адекватною формою розвитку суспільства.

Для успішного функціонування сучасної вищої освіти необхідне досягнення наступних цілей:

1. Розуміння сучасних змін у навчанні, що направлені на підтримку індивідуального та соціального розвитку здобувача, розвиток вміння вчитися, творчо мислити. У всіх запроваджених за останнє десятиліття державою навчальних програмах багаторівневої освіти відзначається зосередженість на здобувача, важливість отримання ним ключових компетенцій, необхідність пов'язувати в навчальному процесі нові знання з наявними, з різними галузями. Необхідним залишається впровадження навичок самонавчання та самостійного вирішення проблем здобувачами, причому як самостійно, так і у колективі.

2. Компетентні та мотивовані викладачі. Гідна оцінка результатів роботи викладача повинна стати запорукою його саморозвитку. У суспільстві має змінитися звичний образ викладача: трудовий розпорядок має стати таким, щоб робота викладача сприймалася суспільством як справа честі, захоплююча справа для кращих.

3. Узгодженість між можливостями навчання у ЗВО та потребами ринку праці. Якісна та гнучка освіта з широким вибором можливостей має враховувати потреби розвитку ринку праці. Для рівного та саморегулюючого функціонування системи навчання необхідно, щоб навчальні програми були доцільними, а інформація про ринок праці та розвиток економіки була відкритою для всіх. Вибір того чи іншого напрямку навчання спрямовується, перш за все, за допомогою корисної інформації та консультування. Бачиться доцільним розробка важелів впливу, що дозволить підвищити інтерес підприємств до пропозиції місць проходження практики з урахуванням можливостей та обмежень, що впливають в залежності від їх розміру та професійної діяльності.

4. Діджиталізація вищої освіти. У навчанні більш цілеспрямовано та продуктивно повинні застосовуватися сучасні цифрові технології з впровадженням відкритих освітніх ресурсів, які можуть бути реалізовані в різних форматах: відео-лекції, матеріали, підручники, спеціальні комп'ютерні програми та платформи.

5. Рівні можливості для навчання протягом усього життя. Для усіх бажаючих повинні бути створені рівні можливості для навчання протягом усього життя. Мають бути забезпечені для всіх шарів

населення рівні можливості щодо отримання якісного та відповідного їх здібностям освіти. Слід зазначити, що на сьогодні залишається ще ряд соціальних, економічних та регіональних бар'єрів, що обмежують ці можливості. Але головною проблемою є забезпечення рівних можливостей у здобутті освіти молодими людьми з особливими потребами. Незважаючи на тенденції щодо покращення ситуації, в Україні, додаткове навчання та перенавчання часто залишається недоступним для людей, що потребують цього.

Таким чином, суспільство потребує загального розуміння вибору напрямку руху, який заснований на знаннях, навичках, компетенціях та інноваціях. Досягти успіху в цьому можна лише у випадку, якщо усвідомити необхідність у безперервному навчанні та творчому підході усіх учасників освіти до цього процесу. Саме вони допоможуть впоратися з вимогами, які висуває мінливе середовище.

УДК 37.017.4:331.101

ОСОБЕННОСТИ ОНЛАЙН ОБРАЗОВАНИЯ ПО ЭКОНОМИЧЕСКИМ СПЕЦИАЛЬНОСТЯМ В УСЛОВИЯХ КАРАНТИНА

*Кучинский В.А., к.э.н., доцент
Перерва П.Г., д.э.н., профессор
pgpererva@gmail.com*

Национальный технический университет «ХПИ»

Практика образования университетских групп в условиях широкой пандемии коронавируса выработала систему проведения учебных занятий онлайн с использованием информационных платформ. При этом университетская система и в первую очередь преподаватели и студенты оказались не готовы к внедрению дистанционного обучения в целом и в пределах учебно-практической части в частности. В качестве образовательной отрасли предлагается рассмотреть изучение экономических и менеджерских дисциплин.

Анализ опыта внедрения обучения в дистанционном режиме показал, что его эффективность зависит прежде всего от разработки инновационных методик и технологий, тогда как цифровые платформы, электронные и бумажные образовательные ресурсы являются средствами обучения, которые помогают наладить и организовывать этот процесс.

В результате проведенных исследований в рамках изучения экономических и менеджерских дисциплин установлено, что внедрение дистанционного обучения – это, прежде всего, процесс изменения форм обучения. Это фактический переход от традиционной аудиторной формы обучения к регулируемой форме компетентно ориентированного учебно-практического обучения. Практика организации дистанционного обучения окончательно подтвердила, что аудиторная система обучения недостаточно эффективна и ее необходимо оставить в прошлом. Главное отличие между указанными формами обучения заключается в кардинальном изменении роли преподавателя: с руководящей по трансляции информации на разработчика цифрового учебного контента, организатора и дизайнера процесса дистанционного обучения, фасилитатора, тьютора и т.д. Дистанционный преподаватель экономических и менеджерских дисциплин владеет технологией индивидуализации обучения, организацией деятельности отдаленных слушателей (студентов), сопровождает процесс овладения каждым студентом алгоритмом учебной деятельности, создает дружелюбную атмосферу взаимодействия и взаимопомощи.

В аудиторной системе обучения занятия проводятся только в университетских помещениях, лабораториях, тогда как в дистанционном учебно-практическом обучении проводится смешано – в аудиториях и дистанционно, а в условиях жесткого карантина – только дистанционно. В аудиторной системе обучения занятия происходят по расписанию и длятся 90 минут (с перерывом после 45 мин), в общей сложности рассчитаны на среднего студента, так как в его пределах невозможно осуществить индивидуальное обучение.

Дистанционная учебно-практическая система обучения проходит также регламентировано, но по алгоритму деятельности с элементами дистанционного обучения и с учетом индивидуального темпа обучения каждого студента. Поскольку в основе украинской высшей школы лежит реализация компетентного подхода, а учебно-практическая компетентность, как и любая другая, формируется только в деятельности и существует как деятельность, то и обучение организуется по алгоритму учебно-практической деятельности.

Именно поэтому для эффективной организации дистанционного обучения важны знания о способах удаленной учебной деятельности – целесообразное пользование цифровыми средствами на каждом этапе обучения. Особенности обучения могут быть при выполнении

курсового проекта или работы. При проведении консультаций встречаются на цифровых платформах всей группой студентов целесообразно только на отдельных этапах работы – определении проблемы и темы проекта, выбора задач разного типа и способов их выполнения, планирование работы, разработки критериев выполнения задач, а также на этапах рефлексии – оценка, самооценка и презентации результатов. В то время как сам процесс курсового проектирования оптимально выполнять самостоятельно в индивидуальном темпе по качественному учебному контенту – видеоматериалам, инструкциям, технологическим картам, индивидуальным консультациям. Для создания виртуальной среды, установления эффективной обратной связи и взаимодействия необходимо овладеть соответствующими цифровыми средствами.

Дистанционное обучение и самообучение, как творческий процесс построения индивидуальной траектории обучения, предполагает преодоление трудностей, неизбежные ошибки, которые в итоге приводят к успеху, качественным образовательным продуктам, формированию ключевых и предметной компетентностей. Ведь компетентность – это новый уровень самоорганизации человека в неопределенных условиях, его осознание самого себя, своих возможностей, имеющегося образовательного опыта, способность видеть перспективы, ставить цели и готовность их достигать.

Литература:

1. Мачача Т. Особливості дистанційного трудового навчання під час карантину // Український педагогічний журнал. 2020. № 3. С.81-83
2. Экономика и организация труда / И.Н.Погорелов [и др.]. Харьков: Фактор, 2007. – 640 с.
3. Перерва П.Г. Трудоустройство без проблем (искусство самомаркетинга). Харьков: Фактор, 2009. – 480 с.
4. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety / P.Pererva [et al.] // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p.
5. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р. 1998. 267с.
6. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ «ХПІ»: зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
7. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві. Харків: «Основа», 1993. 288с

8. Nagy S., Pererva P. Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // *Сучасні тенденції розвитку світової економіки* : зб. матер. 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф. X. : ХНАДУ, 2018. С. 88-89.

9. Гладенко І.В., Перерва П.Г. Моніторинг інноваційної діяльності: інтерпретація результатів//Маркетинг і менеджмент інновацій. №2. 2010. С.76-84.

10. Перерва П.Г. Управління інноваційною діяльністю підприємства // *Маркетинг: підручник* / За ред. О.А.Старостіної. К.: Знання, 2009. С. 461-518.

11. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // *Економіка розвитку*. 2011. № 4. С. 116-120.

12. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.

13. Верес Шомоши М., Коциски Д., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Комплаєнс програма промислового підприємства. Харків-Мишкольц : ООО «Планета-принт», 2019. 689 с.

14. Tkachova N.P., Pererva P.G., Kobieliava, T. O. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2 (10), ч. 2. С. 144-149.

15. Tkachov M.M., Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova N.P., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19, Iss. 1. P. 24-38.

УДК 378.1

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*Нестеренко В.Ю., к.е.н., доцент
valentinaonisiforova@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

*Коновалова О.Ю., к.х.н., доцент
o.yu.konovalova@karazin.ua*

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Сучасний трагічний та надзвичайно складний етап історії, який проходить зараз наша країна став викликом для існування усіх сфер життєдіяльності та галузей національної економіки. Не стала виключенням і освіта. Однак саме збереження освіти на разі є надзвичайно важливим і, навіть, символічним для подальшого життя і розвитку України.

Швидкі темпи, з якими відбулося значне відновлення освітнього процесу, є доказом того, наскільки всі учасники процесу – викладачі, здобувачі освіти, батьки, зацікавлені в збереженні освіти в Україні. Для всіх у воєнний час стає очевидною необхідність та важливість

такого буденного в мирний час явища, як вільний доступ до навчання.

Слід зауважити, що два з половиною навчальних роки, в які у зв'язку з пандемією COVID-19 навчальний процес відбувався переважно у дистанційній формі, надали такий важливий на разі досвід, який дозволив стрімко відновити навчальний процес.

Якщо проаналізувати поточну ситуацію з відновленням освітнього процесу, то можна відзначити наступні її аспекти:

- після тривалого попереднього періоду дистанційного навчання у переважній частині учасників освітнього процесу є наявними технічні засоби для його реалізації та досвід їх ефективного використання у процесі навчання;

- сьогодні органи влади України приділяють дуже багато уваги якнайширшому доступу населення до мережі Інтернет, а це створює умови для позитивних тенденцій і в доступі до занять в дистанційному форматі;

- за останні роки рівень цифрової обізнаності населення значно зріс і тому, фактично, доступ та технічні можливості використання мобільного Інтернету є у значної частини населення навіть у віддалених населених пунктах, в яких не відбуваються військові дії.

Однак разом з позитивними моментами, які сприяють відновленню освітнього процесу в дистанційній формі, є безумовно і складності:

- багато здобувачів освіти стали внутрішньо переміщеними особами, в результаті у багатьох з них з усіх можливих технічних засобів в наявності лише мобільні телефони, що обов'язково слід враховувати під час організації процесу навчання;

- загальний негативний емоційний стан учасників освітнього процесу ускладнює сприйняття та засвоєння матеріалу, тому темпи опанування матеріалу дещо уповільнюються;

- частина учасників освітнього процесу опановує навчальні матеріали у асинхронному режимі, в якому практично відсутнє «живе» спілкування з викладачем, що також має певний вплив на якість засвоєння матеріалу.

Отже, враховуючи вище зазначені особливості реалізації освітнього процесу в умовах воєнного стану, слід організувати його з врахуванням наступних рекомендацій:

- організація навчання у синхронному режимі має відбуватися за чітким розкладом, доведеним до кожного учасника, що надасть окрім

перегляду матеріалів також можливість «живого» спілкування з викладачем;

-збереження відеоматеріалів як на спеціальних навчальних сайтах, так і надання доступу до них на Youtube, бо в деяких мобільних телефонах, які не мають достатнього технічного рівня, можливі проблеми з оновленням відповідного програмного забезпечення;

-налагодження колективного та індивідуального спілкування викладача зі здобувачами освіти через найбільш популярні месенджери та засобами мобільного зв'язку;

-надання матеріалів засобами електронної пошти, як виключення в окремих випадках, бо таке спілкування не має точного способу підтвердження матеріалів іншою стороною та є більш трудомістким для всіх часників, ніж спілкування та розсилка матеріалів у месенджерах.

Таким чином, можна точно стверджувати, що ефективна організація освітнього процесу можлива навіть в умовах військового стану і на разі переважна частина учасників освітнього процесу дуже зацікавлена в цьому.

УДК 378.141.21.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВСТУПНОЇ КАМПАНІЇ 2022 ДО ЗВО В РЕГІОНАХ, ЩО РОЗТАШОВАНІ В РАЙОНІ ПРОВЕДЕННЯ ВОЄННИХ (БОЙОВИХ) ДІЙ

*Птиця Г.Г., к.т.н., доцент
gennadij.ptitsa@ukr.net*

*Птиця Н.В., к.т.н., доцент
nataliya.ptitsa@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Війна змінила наше життя, і певні події складно планувати. Однак, освітня система продовжує працювати, зокрема, і заклади освіти, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій, відновили роботу в дистанційній формі. Багато питань функціонування закладу вищої освіти в умовах повної дистанційної роботи є дуже складними і рішення були б не можливими без сучасних технологій, а саме того рівня діджиталізації в освіті, якого досяг і ХНАДУ. Дистанційні курси, курси ресурси, бази питань, навчальний сайт, записи онлайн занять та консультацій – це далеко не

повний перелік засобів дистанційного навчання, який вже існує для провадження якісного навчального процесу. Але яким чином в дистанційній формі організувати приймальну кампанію, без проведення якої не буде кого навчати, не зрозуміло до кінця не тільки абітурієнтам, а і фахівцям міністерського рівня. Розкриттю та деталізації організації саме цього напрямку роботи в закладах вищої освіти, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій і присвячена дана публікація.

Прийом для здобуття освітнього ступеня бакалавр на основі ПЗСО.

1. Основною новацією 2022 року є суттєве спрощення ЗНО та перехід до національного мультипредметного тесту (НМТ), який буде проводитись не на письмових зошитах, а з використанням комп'ютерів та спеціалізованого програмного забезпечення. Для участі в даному тестуванні абітурієнт повинен був створити інформаційну картку учасника ЗНО або НМТ на порталі УЦОЯО. Однак цього не достатньо для визначення місця проведення даного тестування. Кожен бажаючий, який здійснив реєстрацію, повинен вказати в особистому кабінеті учасника тестування на сайті УЦОЯО своє місцеперебування станом на липень місяць.

2. Безумовно, перехід від ЗНО до НМТ зі змінами тем, типів завдань, форматів відповідей вносить сумбур у думки абітурієнтів, підготовка яких і без того постраждала в наслідок війни в країні. Тому важливим є формування у абітурієнтів впевненості в своїх знаннях та підготовці до умов складання нового формату тесту. Для цього міністерство, громадські освітні платформи, ЗВО розробляють демонстраційні варіанти тестів, проводять вебінари тощо. ХНАДУ також підтримує абітурієнтів і вже розпочав серію онлайн вебінарів щодо напрацювання типових рішень завдань з математики.

3. Також важливим питанням організації вступної кампанії при постійній небезпеці проведення обстрілів є переведення можливих вступних випробувань в ЗВО (пільгові категорії) в онлайн формат. До цього виклику ХНАДУ також готовий. В університеті функціонує спеціальний підрозділ, який спроможний забезпечити розміщення відповідних завдань в різних форматах на безпечних серверах. А предметні комісії вже адаптують відповідні завдання до рівня НМТ та проведення вступних випробувань в університеті в онлайн форматі. Тож абітурієнти пільгових категорій, які звільняються від проходження ЗНО або НМТ, будуть забезпечені діджиталізованими

оновленими технологіями тестування.

4. Під час вступної кампанії 2022 буде обов'язковим для всіх вступників ще один діловий документ, який пише та подає під час вступу абітурієнт – «Мотиваційний лист». Це своєрідний діловий документ, обсягом 1-2 сторінки формату А4, в якому необхідно чітко пояснити: чому вступник хоче навчатися в даному університеті на певній спеціальності; з яких причин варто вибрати саме вашу кандидатуру? Такий документ вперше було запроваджено 2020 року, але його застосування не було обов'язковим.

Бали за мотиваційний лист будуть визначальними для рейтингу бюджетників, які матимуть однакові результати мультипредметного тесту. А для вступу на контрактні місця, мотиваційний лист буде достатнім конкурсним випробуванням для прийняття рішення щодо зарахування в 2022 році. Для кожної заяви, на кожен спеціальність (бюджет або контракт) потрібно буде писати окремий мотиваційний лист. Завіряти чи ставити печатки у школі не треба.

Що це за документ та з яких основних блоків він повинен складатись на сьогодні більш-менш зрозуміло, оскільки є безліч прикладів та відео роз'яснень щодо написання мотиваційного листа. А от яким чином його буде оцінено, чи які елементи є ключовими при оцінці – є не зрозумілим для більшості абітурієнтів та їх батьків. Більш того, кожен ЗВО вправі встановлювати свої, особливі, критерії оцінювання. Найпоширенішими є досвід вступника, оригінальність мислення та власне бачення автора. Мотиваційний лист вступника оцінюється від 100 до 200 балів відповідно до розкритих птань:

– чи чітко зазначено про усвідомлення вибору вступником ЗВО та спеціальності?

– чи розуміє вступник сфери застосування здобутих знань у майбутньому?

– чи має уявлення про подальше працевлаштування?

– чи має вступник амбіції, плани і цілі?

– чи має вступник досвід ознайомлення чи виконання певних обов'язків, що передбачає професія відповідно до спеціальності?

Також на оцінювання впливає:

– логіка викладення;

– грамотність;

– структурованість листа;

– оригінальність викладення матеріалу;

– змістовність наведених аргументів.

ЗВО можуть встановлювати вимоги до формату: електронний файл з електронним підписом (ЕЦП) або ж написаний від руки із підписом та відсканований лист. Однак, з огляду на максимальну діджиталізацію вступної кампанії, процедура подання особистих документів, у тому числі і мотиваційний лист, в 2022 році буде спрощена. Мотиваційні листи будуть подаватись через систему ЄДЕБО разом з заявою на вступ.

Приєм для здобуття освітнього ступеня бакалавр на основі МС, ФМБ, МБ та Приєм в магістратуру не мають суттєвих відмінностей від описаних процедур Приєму на основі ПЗСО.

Отже, методика та підходи зрозумілі. Залишається лише подати заяву, мотиваційний лист та результати іспиту в обраний університет в електронному вигляді через систему ЄДЕБО.

УДК 378.14.014.13

УНІВЕРСИТЕТ НОВОГО ПОКОЛІННЯ, ЯК НОВИЙ ТРЕНД ОСВІТИ

*Федотова І.В., д.е.н., доцент,
irina7vf@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

В даний час у багатьох розвинених країнах світу за перспективну модель розвитку національної економіки взято модель «економіки знань» або «інтелектуальної економіки», покликаної в довгостроковій перспективі забезпечити динамічний розвиток промисловості та інших галузей народного господарства за допомогою підвищення ролі та вкладу науки в інноваційний розвиток країни.

Як показує світова практика, вищі навчальні заклади (університети) найкраще справляються із завданням комплексного інтегратора наукомістких розробок і технологій, стаючи майданчиками забезпечення економічної переваги держав на регіональному та глобальному рівнях, оскільки мають необхідну ресурсну базу для забезпечення взаємодії різних типів діяльності, постійний приплив активної молоді, а також мають необхідний потенціал для створення фахівців у нових галузях знань і професій, що відповідають змінам запитів економіки та суспільства. Світовий досвід показує, що освіта, наука і засновані на них інноваційні технології завжди були ключем до економічних та соціальних успіхів,

фундаментом сталого розвитку держави. Ті завдання, що постають перед університетами на сучасному етапі розвитку економіки та суспільства, дозволяють по-новому осмислити зміни, що відбуваються в університетах та визначити перспективи їх розвитку.

В даний час у науковій літературі [1-7] виділяють чотири основні моделі еволюції університетів. Еволюційним переходом до університету нового покоління є зміна його моделей від моделі академічного (Університет 1.0) до інноваційно-активних моделей дослідницького (університет 2.0.) та підприємницького (Університет 3.0) [4]. Розглянемо більш детально кожну модель розвитку університетів.

«Університет 1.0» – це заклади освіти, які виконують лише функцію підготовки фахівців для секторів економіки та соціальної сфери.

«Університет 2.0» – університети, в яких поряд з освітнім процесом провідну роль відводять виконанню наукових досліджень та інноваційних розробок.

«Університет 3.0» – це науково-виробничо-освітні центри, що органічно поєднують освітню та науково-дослідну діяльність з комерціалізацією розробок учених на власній базі. Основне завдання цієї моделі – створення всередині університетів інтегрованого освітнього, науково-дослідного та підприємницького середовища шляхом застосування моделі гнучкої сучасної компанії, інкубатора стартапів, центрів розвитку регіонів з пріоритетом на розвитку компетенцій лідерства, як постачальника передових ідей та інновацій. Концепція передбачає створення та розвиток суб'єктів інноваційної інфраструктури (науково-технологічні парки, центри трансферу технологій), бізнес-інкубаторів з метою підвищення ефективності науково-дослідної, інноваційної діяльності та забезпечення комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності.

Це три найбільш розповсюджені у науковій літературі моделі розвитку університетів. Але останнім часом все більше уваги приділяється моделі університету нового покоління – «Університет 4.0», яка тільки формується.

«Університет 4.0» – університет у когнітивному суспільстві. Його місія – забезпечити виробництво, відтворення та застосування інтелекту в характерних для цього суспільства масштабах і формах: мережевий і колективний інтелект.

Він стає гранично відкритим середовищем – хабом для

різноманітних комунікацій, вузлом на перетині безлічі мереж – інформаційних, соціальних, діяльних. У ці комунікації, дослідження та проєктні розробки втягнуті не лише викладачі та здобувачі освіти, а й широке коло зовнішніх учасників. Можливо сказати, що університет четвертого покоління – це інфраструктурна платформа для розгортання широкого спектра пошукових активностей (дослідницьких, проєктних, створення нових практик). Для цих активностей університет надає різним суб'єктам (індивідуальним та інституційним) себе як майданчик, що забезпечує можливості комунікації та навігації.

В роботі [1] наведено основні характеристики Університету 4.0, як університету майбутнього:

- створення штучного інтелекту;
- поширення мережевих організацій;
- університет – інтелектуальний парк з індивідуальними траєкторіями, як для учнів, так і для співробітників.
- виробництво гібридного інтелекту колективу;
- університет забезпечує розвиток людини на протязі усього життя;
- технологізація комунікацій;
- “матеріальна база” – аудиторії, бібліотеки, лабораторії, бізнес-інкубатори, технопарки, громадські центри, інфраструктура комунікацій та телекомунікацій.

Завдання Університету 4.0 — організувати навколо себе інфраструктуру створення та комерціалізації знань. Серед інших завдань Університету 4.0 є:

- 1) формування основ думок (категорій, понять, базових моделей);
- 2) вироблення фундаментального знання;
- 3) розробку технологій «перетворення знання на дійсність»;
- 4) запуск стартапів;
- 5) розгортання мережі комунікацій;
- 6) координацію дій різних суб'єктів.

Автори роботи [2] зробили висновки про те, щоб відповідати умовам зовнішнього конкурентного освітнього середовища, бути затребуваними на ринку освітніх послуг та ринку праці, здійснювати свою соціально-економічну місію, вищі навчальні заклади мають поступово трансформуватися до моделей університетів нового покоління.

Під час руху від «Університету 1.0» до «Університету 4.0» підвищується рівень «переробки» талантів та знань. Прийняття концепції «Університет 4.0» може дозволити закладам вищої освіти (ЗВО) вирішувати складні завдання. Потрібно підтримати системну трансформацію ЗВО шляхом розробки інтеграційних міжорганізаційних мереж, орієнтованих на зниження сприйманої складності та стимулювання активного обміну інформацією. Обидві моделі «Університет 3.0» та «Університет 4.0» можуть допомогти ЗВО впоратися з викликом сталого розвитку та стати провідниками змін на користь стійкого майбутнього.

Сучасні ЗВО покликані грати вирішальну роль розвитку та розвитку інноваційного потенціалу не тільки міста та регіону, а всієї країни в цілому. У цьому зв'язку доцільно говорити про побудову нової моделі ЗВО як інноваційно-підприємницьких організацій, головна відмінність яких – у постійному пошуку нових можливостей, орієнтованих на сучасні «розумні» технології, активний пошук інноваційних форм як освітньої, так і науково-дослідної діяльності, а також взаємовигідних форм взаємодії з регіоном, бізнесом та виробництвом.

Література:

1. Горяїнов О. Концепція «Освіта 4.0» як основа сталого розвитку університетів. *Стратегії глобальної конкурентоспроможності: глобальне партнерство для сталого розвитку*: матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції. Черкаси, 2019. С. 100-102.
2. Полякова Г.А., Білоконенко Г.В. Розвиток освітнього середовища інноваційно-активного університету: особливості та критерії. *Проблеми економіки*. 2020. № 4. С. 279–293.
3. Решетняк О. І. Перспективні напрями наукових досліджень у світі. *Економіка та держава*. 2020. № 1. С. 107–114. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.1.107
4. Хаустова В.Є., Решетняк О.І. Університет майбутнього: виклики для вітчизняної вищої освіти. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики*: Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Харків, листопад, 2021. С. 15-22. URL: https://www.researchgate.net/publication/356391402_Universitet_majbutnogo_viklik_i_dla_vitcznanoi_visoi_osviti_University_of_the_Future_Challenges_for_Ukrainian_Higher_Education.
5. Education 4.0: How technology is shifting the academic and employment landscape. URL: <https://www.ctidigital.com/blog/education-4-how-technology-is-shifting-the-academic-and-employment-landscape>

6. OECD/CERI Experts Meeting on «University futures and new technologies» Discussion Paper Six Scenarios for Universities. URL: <https://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/36758932.pdf>

7. Universities of the future. URL: <https://eua.eu/issues/28:universities-of-the-future.html>

Секція 2. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

УДК 002.6:37.016

ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ЗНАЧИМОСТЬ КУРСА ИНФОРМАТИКИ

*Ализаде Джейхун Башир оглы
seyhun_alizade@mail.ru*

Мингячевирский Государственный Университет, Азербайджан

В результате широкого использования компьютеров и развития их программного обеспечения влияние математики на нетрадиционные области - интеллектуальную и практическую деятельность человека - является характерной чертой современной научно-технической революции. Увеличение возможностей математики в результате применения ЭВМ привело к применению ЭВМ во всех областях современного общественного производства. Существенно расширилась область применения математических методов и коренным образом изменилось отношение к роли математики в научно-техническом прогрессе. Однако математика не могла бы достичь своего современного революционного значения без создания вычислительных средств и расширения их возможностей.

Появление самого первого поколения компьютеров предоставило человечеству инструмент для понимания окружающей действительности, мощный инструмент для повышения эффективности общественного производства. Стало очевидно, что со временем компьютеры проникнут во все сферы человеческой деятельности и станут инструментом для широкого круга специалистов. Но для этого компьютеры должны быть доступными в цене и надежными, и ими должны пользоваться не только профессиональные программисты, но и специалисты других областей.

В современных компьютерных технологиях значительно усовершенствованы технические средства замены человека к машиной. Теперь человек использует клавиатуру для ввода

информации в память компьютера и экран, на который отвечает машина.

Современные компьютеры теперь используются не только для вычислительной работы, но и для решения следующих задач:

- информационная система и средства хранения информации;
- автоматизация управления различными объектами и процессами;
- моделирование объектов и процессов различной формы.

Все это создало условия для широкого применения вычислительной техники в производстве, в транспорте, в сфере связи и других отраслях экономики.

Знание информатики, умение пользоваться компьютером будут необходимы в быту, как и в большинстве областей профессиональной деятельности каждого человека.

Использование компьютеров существенно меняет образ мышления и работу большинства специалистов. Подготовка каждого специалиста начинается в школе.

Преподавание этого предмета, связанного с применением и использованием компьютеров в учебном процессе в школах, следует рассматривать как первый этап этой большой работы.

Общеобразовательная значимость курса информатики связана, прежде всего, с улучшением подготовки студентов к практической деятельности в современном обществе. Таким образом, устройства и системы на основе микроэлектроники и вычислительной техники широко распространены в современном обществе. Она все быстрее и быстрее проникает в новые области общественного производства.

Основы информатики и вычислительной техники являются важным компонентом общего образования.

Демонстрация исследований на основе применения различных математических моделей с помощью современных компьютеров имеет большое значение в формировании мировоззрения учащихся. Одним из важных вопросов является показать большую роль компьютеров в расширении интеллектуальных и мыслительных возможностей человека в понимании мира.

Изучение информатики закладывает основу для формирования важного мировоззрения о возможности автоматизации различных видов деятельности человека на основе алгоритмов.

Если мы не разрабатываем компьютерные программы для решения задачи, то для возможности использования компьютера в

процессе размышлений учащийся должен обладать определенным уровнем алгоритмической культуры. Алгоритмическая культура относится к воображению, навыкам и привычкам, связанным с осуществлением целенаправленной деятельности, связанной с решением задач. На современном этапе развития общества они должны быть составной частью общей культуры каждого человека и составной частью общего образования. Алгоритмическая культура - часть математической культуры, служащая формированию и развитию воображения учащихся, умений понимать природу и особенности алгоритмов. Алгоритмический подход к решению задач и последующая реализация задачи на компьютере требует повышения уровня серьезности и точности рассуждений, что в конечном итоге приводит к повышению научного уровня учебного процесса. Важно отметить, что при изучении информатики и работе на компьютере эти требования возникают извне, не от преподавателя, а от отношения учащегося к вопросу. Важно, чтобы программа, разработанная студентом, была проверена логикой машины и принята и выполнена так, как она написана. Сопоставление буквального действия с мыслью — мощный дидактический инструмент, эффект обучения которого трудно оценить.

Формирование алгоритмической культуры приводит к определенному развитию мышления учащихся на основе расширения их математического мировоззрения.

Навыки алгоритмизации и программирования, привитые учащимся в курсе информатики, составляют основу больших математических обобщений, способствуют развитию математических способностей и творческих способностей.

С использованием компьютеров в учебном процессе меняется восприятие реализации дидактического принципа наглядности. Компьютер обладает уникальными возможностями моделирования. Педагогически обоснованное применение математического моделирования развивает интеллектуальные способности учащихся, совершенствует дидактические способности в понимании и усвоении учебного материала.

В целях профориентации необходимо регулярно знакомить учащихся с профессиями, связанными с компьютерами, информатикой и приложениями математики, основанными на использовании компьютеров.

При обученні інформатики культура умственного труда формируется на качественно новом уровне.

Литература:

1. Лапчик М.П., Семакин И.Г., Хеннер Е.К. Методика преподавания информатики. Учеб пособие для студ. пед. вузов. Под общей редакцией М.П.Лапчика. М.: Издательский центр «Академия», 2001. 624 с.

2. Леднев В.С., Кузнецов А.А., Бешенков С.А. О теоретических основах содержания обучения информатике в общеобразовательной школе // Информатика и образование, 2000, №2. С. 13-16.

3. Семакин И.Г., Шеина Т.Ю. Преподавание базового курса информатики в средней школе. М.: Лаборатория Базовых Знаний, 2000. 494 с.

УДК 378.14

**ЩОДО ПОШИРЕННЯ ЗАСАД ДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ШКОЛЯРІВ**

Бочарова Н.А., к.е.н., доцент, bocharova.n.a.xnadu@gmail.com

Ричкова Л.В., к.п.н., доцент, h_sc36@ukr.net

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасні освітні умови в Україні вимагають відповідального відношення до дотримання умов академічної доброчесності. Так розвиток техніки та технології із зростаючим темпом оновлення інформації та можливостей застосування різних методів та засобів призводить до постійного зростання та нарощування обертів процесів привласнення і використання запозичених ідей та думок. У цих умовах потрібно не тільки винаходити нові методи боротьби з плагіатом, але й поширювати інформацію щодо академічної доброчесності серед учнів та здобувачів вищої освіти.

Дотримання стандартів та умов академічної доброчесності необхідно для розвитку будь-якого суспільства. Але потрібно визнати, що засвоєння принципів академічної доброчесності набуло широкого поширення в основному на рівні здобувачів вищої освіти та науковців. Щодо шкільного рівня освіти цей процес лише набуває розповсюдження. Але з кожним роком набирає обертів.

Дуже актуальним у цих умовах є процес поглиблення та розширення поняття академічної доброчесності та принципів його застосування у практичній науково-освітній діяльності. Якщо зі шкільних парт учні засвоюють основні засади доброчесності, у них

не буде виникати потреба щодо їхнього порушення.

Дуже важливим при цьому є вплив батьків на формування світогляду школяра. Тому на шкільних зборах класні керівники розповсюджують стандарти академічної доброчесності серед батьків. Вчителі проводять презентації та надають усі необхідні матеріали батькам щодо самостійного застосування отриманих знань. В першу чергу саме батьки повинні зрозуміти, що й навіщо прививати школярам у позашкільний час з питань дотримання доброчесності та незастосування плагіату навіть в реферативній діяльності школярів. Не всі батьки розуміють різницю між допомогою у вирішенні домашніх вправ та списуванням. Не завжди протидіють використанню школярем готових домашніх завдань, що розповсюджені в інтернеті. Школяр повинен покладатися на власні сили, але не на знання та вміння батьків у вирішенні домашніх завдань зі шкільної програми.

У цих умовах стає зрозуміло чому саме на молодь необхідно покладати надії щодо поширення ідеалів та стандартів академічної доброчесності у процесі навчання та подальшої наукової діяльності. Науковці та законодавчі акти зазначають, що “академічна доброчесність є сукупністю етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової та творчої діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових досягнень” [1-5]. Стає зрозумілим, що академічна культура не може бути запозичена.

Вивчення європейських практик закладів вищої освіти є важливою складовою для розробки та застосування власних методів та засобів розвитку академічної культури в Україні, що повинні бути адаптовані до умов та темпів економічного розвитку країни й враховували правове регулювання, що встановлює держава, культурні особливості та національні традиції.

Засвоєння принципів академічної доброчесності ґрунтується на мотивації особистості. Дослідження показали, що “навіть при інформованості про академічну доброчесність (53% здобувачів вищої освіти), форми її порушення (39-77% здобувачів вищої освіти) та при періодичних перевірках робіт на плагіат (52% здобувачів вищої освіти) все ж 78% здобувачів вищої освіти свідомо порушують принципи академічної доброчесності” [1, с. 18].

Багато вищих навчальних закладів не лише турбуються про

дотримання принципів доброчесності, а й проводять заняття щодо її практичної реалізації. Тобто розробляють й проводять відповідні дисципліни. Важливе питання, яке при цьому має бути вирішене, це оптимальний курс викладання цих дисциплін. Зрозуміло, що на етапі написання кваліфікаційних робіт здобувачі вищої освіти повинні вільно володіти цими знаннями та постійно їх застосовувати на практиці. Тому потрібно розробляти навчальні плани для молодших курсів. Але також виникає питання: на першому курсі – це зарано чи ні?

У цих умовах було б дуже корисним оволодіння засадами академічної доброчесності на рівні школярів. У цьому випадку на першому курсі вищого навчального закладу навчалися би здобувачі вищої освіти, що мають вже початкові знання й їм було б легше їх застосовувати при розробці власних наукових робіт. Тобто вони були б вже підготовлені до написання тез доповідей та наукових статей без застосування плагіату.

Це б дало змогу науковим керівникам починати індивідуальну роботу зі здобувачами вищої освіти з молодших курсів та приділяти більше уваги до наукових досліджень, ніж до визначення та вилучення плагіату з наукових робіт, лише контролюючи роботу здобувача та надаючи йому поради щодо академічного письма.

В дослідженні виявлено, що порушенню академічної доброчесності, сприяють: дуже велика кількість письмових робіт, їхня однотипність, неактуальність змісту запитам сучасності, відсутність розуміння доцільності виконання, окрім формального накопичення балів. Відповідно забезпечення академічної доброчесності має орієнтуватися на обмеження можливостей її порушення та усунення сприятливих для цього чинників. Викладачі мають акцентувати увагу на доцільності виконання завдань для професійної підготовки в цілому та майбутньої професійної діяльності, таким чином вбудовуючи їх у логіку розгортання професійного майбутнього. Завдання мають бути проблемними, актуальними з високою варіативністю та диференційованістю оцінювання, а їх виконання має спиратися на творче мислення [1, с. 18-19].

Стає зрозумілим, що дотримання засад академічної доброчесності повинно бути двостороннім процесом, в який включені викладачі та здобувачі вищої освіти.

Викладацький склад вищих навчальних закладів повинен, в першу чергу, бути взірцем для наслідування. Викладачі власним прикладом своєї наукової діяльності та дотримання вимог

академічної доброчесності спонукатимуть здобувачів вищої освіти проводити власні наукові дослідження на новому рівні із застосуванням міжнародних стандартів доброчесності.

Викладачі мають підвищувати власну кваліфікацію та зокрема розширювати знання із стандартів академічної доброчесності. Тому на постійній основі вони повинні прослуховувати відповідні вебінари та стажуватися в міжнародних закладах освіти. Це дозволить своєчасно отримувати знання з нових методів протидії плагіату та доносити їх до здобувачів вищої освіти.

Викладачі мають змогу надихати здобувачів вищої освіти до наукових досягнень. До вміння застосовувати інформацію, а не запозичувати її. До оформлення робіт за стандартами та вимогами академічного письма. Цей досвід необхідний не лише у науковому середовищі. Випускники вищих навчальних закладів повинні демонструвати ці знання при практичній діяльності на будь-якому місці роботи. Роботодавці завжди цінують тих робітників, які мають власні досягнення, а не лише запозичують чужі думки та виноходи.

Тому дуже важливим є “плекання цінностей академічного життя, приналежності до академічної спільноти та підтримання відповідної організаційної культури в закладах вищої освіти, що є фундаментом для можливості впливу на ціннісно-мотиваційну структуру особистості здобувача вищої освіти” [3].

Стає зрозумілим, що виховування молоді на доброчесних початках повинно починатися зі шкільних років, а вже в дорослому віці у науковців не залишиться умов та необхідності для порушення академічної доброчесності.

Література:

1. Буркало Н. І., Марініна В. М. Значення академічної доброчесності в сучасному освітньо-науковому просторі. Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 1 – 13.10.2018). Варшава: Фундація АДД, 2018. С. 17-20.

2. Дітковська Л. А., Буяшенко В. В., Оніщик Ю. В. Академічні студії: навчально-методичний посібник. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2019. 36 с.

3. Моя академічна доброчесність [Електронне видання]: зб. есе здобувачів вищої освіти Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2021. 51 с. URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/5029/1/Zbirka%20ese_Moia%20aka

[demichna%20dobrochesnist_2021.pdf](#)

4. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

5. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

УДК 378

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Вербицька В.І., к.е.н., доцент

Сангаре Кадер, Ахмедов М., здобувачі вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Останнім часом у зв'язку з поширенням ідей навчання помітно посилюється інтерес педагогів до того боку самостійної роботи, яка представлена самостійною діяльністю. З'явилася нова класифікація робіт, що відбиває сучасні підходи до процесу навчання, в основу яких покладено способи виконання дій, рівень самостійності, відтворювальні роботи, що вимагають від студентів головним чином репродуктивних дій, пов'язаних із відтворенням знань.

Форма організації праці впливає на його результат. Педагогічна цінність самостійної роботи залежить також і від того, яким чином організована діяльність студентів. Форми організації самостійної діяльності мають важливе виховне значення. Але досягаються позитивні результати, якщо педагог знає можливості кожної форми та педагогічні умови використання.

На сьогоднішній день немає необхідності переконувати викладачів у важливості розробки та впровадження у педагогічну практику досконаліших методик навчання, що забезпечують підвищення якості навчального процесу, сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів, розвиток їх розумових здібностей. У вирішенні цієї проблеми значна роль відводиться формуванню у них умінь та навичок самостійного мислення та практичного застосування знань.

Важливим є також формування навичок самостійної розумової праці. Це тим паче важливо, що, які знання й у якому обсязі не отримували б студенти, ці знання мають незворотну тенденцію старіти, відставати від потреб життя. Вихід можливий у розв'язанні задачі - навчити студентів навчатися самостійно, набувати знання з

різних джерел інформації самостійним шляхом, оволодіти якомога більшою різноманітністю видів та прийомів самостійної роботи.

Для педагогіки це становище не є новим. Найбільш проникливі педагоги минулого неодноразово зазначали, що, незважаючи на величезну роль викладача, основні цілі освіти досягаються, насамперед, як результат власних зусиль учнів. Так, Я.А. Коменський у книзі “Велика дидактика” закликав педагогів до пошуку та відкриття такого способу, при якому педагоги менше б навчали, а учні більше б навчалися.

Одна з головних цілей виховання полягає у переході людини з об'єкта в суб'єкт діяльності та управління. Це означає, що в результаті виховання людина повинна стати здатною керувати собою і робити будь-яку справу особисто, сама, самостійно.

Самостійність є найбільш суттєвою ознакою людини і як особистості, і як суб'єкта діяльності. Бути самостійним – це, отже, “стояти самому”, робити щось – без сторонньої допомоги, без зовнішнього спонукання, за своїм наміром. У цьому сенсі самостійність може бути зрозуміла і як властивість особистості, і як критерій його зрілості у тій чи іншій галузі соціальної практики. У сфері пізнавальної діяльності можна говорити про наукову самостійність. Одна з ознак навчання полягає в тому, що пізнавальна діяльність студентів здійснюється під керівництвом викладача.

У міру інтелектуального розвитку ступінь втручання та зовнішньої допомоги з боку педагога має скорочуватися, а рівень самостійності учнів зростати. Однак поки що в реальній практиці навчання не спостерігається бажаного ступеня самостійності школярів і студентів.

Труднощі в діяльності викладачів з організації самостійної роботи в навчальному процесі полягають у тому, що багато навчальних посібників не повною мірою сприяють успішному розвитку пізнавальної активності учнів та їх самостійності. Вони переважно дають зміст навчального матеріалу, надаючи недостатню кількість завдань, що вимагають від кожного учня самостійного спостереження прикладів; знаходження подібності та різниці між зіставляваними явищами; розкриття суттєвих ознак, що характеризують сутність понять, правил, законів; формулювання нових висновків. Правила, закони, висновки часто даються у готовому вигляді і вимагають лише механічного заучування.

Як і будь-яка форма навчально-виховного процесу, самостійна

робота покликана виконувати кілька функцій:

- освітню (систематизація та закріплення знань учнів), що розвиває (розвиток пізнавальних сил учнів – їхньої уваги, пам'яті, мислення, мови),

- виховну (виховання стійких мотивів навчальної діяльності, навичок культури розумової праці, самоорганізації та самоконтролю, цілого ряду провідних якостей особистості – чесності, працелюбності, вимогливості до себе, самостійності та ін.).

Дослідження педагогів та психологів дозволяють умовно виділити чотири рівні самостійної продуктивної діяльності учнів, що відповідають їх навчальним можливостям:

1. Копіюючі дії учнів за заданим зразком.

2. Репродуктивна діяльність з відтворення інформації про різні властивості об'єкта, що вивчається, в основному не виходить за межі пам'яті.

3. Продуктивна діяльність самостійного застосування набутих знань для вирішення завдань, що виходять за межі відомого зразка, що потребує здатності до індуктивних та дедуктивних методів.

4. Самостійна діяльність із перенесення знань під час вирішення завдань у абсолютно нових ситуаціях, умовах зі складання нових програм прийняття рішень, вироблення гіпотетичного аналогового мислення.

У процесі навчання, як відомо, функція безпосередньої передачі вчителем знаннями учням повинна послідовно зменшуватися, а частка самостійності учнів у оволодінні знаннями – відповідно зростати. Співвідношення часу, що відводиться на аудиторну і самостійну роботу, у всьому світі становить 1: 3,5. Таке співвідношення ґрунтується на величезному потенціалі цього виду навчальної діяльності. Проте реальний стан речей далекий від ідеалу.

За даними А.К.Буряк, самостійна робота учнів під час уроків у загальноосвітній школі займає лише 10% загального навчального часу, інші 90% часу йдуть на опитування і пояснення нового матеріалу, отже, домінуючу активність виявляє вчитель, а не учень, хоча насправді все має бути навпаки. При цьому вчитель виступає головним чином у ролі інформатора та контролера, а не керівника та організатора самостійної роботи школяра.

Понад 86% вчителів, за даними іншої дослідниці, Р.П.Безделіної, вважають своєю основною функцією лише передачу знань. Аналогічна ситуація склалася у вищій школі, де активність студентів

також підмінюється активністю викладача. Як свідчить Г.В.Скок, майже у 80% занять переважає монолог викладача. На лабораторних заняттях домінує контроль теоретичної частини курсу, в організації виконання студентами експериментальних завдань самостійній роботі приділяють вкрай недостатньо уваги.

Таким чином, викладач вищої школи за ступенем активності в навчальному процесі займає провідну позицію, виступаючи в основному в ролі ретранслятора і контролера знань. У результаті наявний той факт, що більше 75% студентів, також як і їх педагоги, віддають перевагу репродуктивним методам роботи, пов'язаним з передачею, відтворенням наукової або навчальної інформації. Найповніше розумова самостійність студентів проявляється у різних формах самостійної роботи, частка якої у навчальних планах у всіх типах навчальних закладів у перспективі має збільшуватись.

Ідеальним результатом навчання вважається досягнення такого рівня розвитку пізнавальної діяльності, коли вони можуть самостійно ставити завдання, знаходити способи її вирішення, контролювати та оцінювати результати своєї пізнавальної діяльності, а потім формулювати наступні завдання, тобто. коли учні опановують всі компоненти раціонально організованої структури пізнавальної діяльності, характерної для самоосвіти.

На заключення слід лише додати, що викладач лише організовує пізнавальну діяльність студентів. Студент сам здійснює пізнання. Самостійна робота завершує завдання всіх видів навчальної роботи. Ніякі знання, які не підкріплені самостійною діяльністю, не можуть стати справжнім надбанням людини. З іншого боку, самостійна робота має і виховне значення: вона формує самостійність як як сукупність умінь і навичок, а й як рису характеру, що грає істотну роль структурі особистості сучасного фахівця вищої кваліфікації [1].

Ефект від самостійної роботи студента можна отримати лише тоді, коли вона організується та реалізується у навчально-виховному процесі як цілісна система, що пронизує всі етапи навчання студентів у вузі.

Література:

1. Міхно С.В. Компетенція у сфері самостійної, творчої, дослідницької діяльності студентів. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій*, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. Суми : СумДУ, 2013. Ч.2. С. 116-118.

УДК 378

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА СТУДЕНТІВ-ЮРИСТІВ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

*Гурбанова Н.Н., студентка Факультету адвокатури
n.n.gurbanova@donets.partners*

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Освіта є однією з найважливіших сфер людської діяльності, якість якої визначається освітнім процесом загалом. Сьогодні бурхливий розвиток інформаційних технологій дає широкі можливості повноцінного спілкування за допомогою різноманітних сервісів у мережі Інтернет і цілком природно створює передумови для впровадження та широкого застосування нових методів і форм навчання в галузі вищої юридичної освіти [1]. Більше того, дистанційне навчання стало частиною нашого буденного життя через різні виклики сучасності, як от карантин чи введення воєнного стану.

Вступивши в Болонський процес, Україна стала на шлях глобального реформування своєї системи вищої освіти, що має підняти статус власників вітчизняних дипломів про вищу освіту на європейському ринку праці. Будучи частиною цього процесу, наша держава має виробляти нові сучасні методи надання освітніх послуг.

Студенти-правники протестували дистанційне навчання ще у 2020 році під час введення карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної інфекції COVID-19 викликаной вірусом SARS-CoV2. На той час платформи, які мали функціонувати з метою ефективного ведення освітнього процесу були не дуже підготовлені до такого виклику. Проте із плином часу, як адміністрації вишів так і наукові працівники доєдналися до розбудови різних вебсерверів, платформ, ресурсів і соціальних мереж, які надавали можливість для реалізації студентами їх права на освіту.

Більшість фахівців сходяться в думці, що інформаційно-комунікативні технології створюють нові ефективні можливості для вдосконалення навчального процесу. Тому на необхідності впровадження елементів дистанційної освіти в процес підготовки юристів наполягає більшість. Студенти також підтримують думку фахівців, бо отримання дистанційної освіти є зручним, особливо коли слухач працює за фахом та не може відвідувати заняття.

Уважаємо, що використання дистанційної форми навчання фахівців-юристів з елементами очного навчання (проведення на

початковому етапі навчання оглядових лекцій, короткострокових курсів тощо) є нині найбільш ефективною моделлю [2].

Уважаємо, що переводити навчання студентів-юристів на дистанційну основу в повному обсязі недоцільно, оскільки специфіка підготовки фахівців у згаданій сфері передбачає формування особистості правознавця-юриста, підвищення таких його людських якостей, як моральність, порядність, чесність, гідність, що можливе тільки в процесі безпосереднього спілкування при викладанні таких дисциплін [2]. Більше того, важливу роль у формуванні юриста відіграє і практика у державних органах та адвокатських об'єднаннях, така практика надає студенту реальну картину професії, яку він обрав. Нерідко студенти саме під час практики обирають свою майбутню спеціалізацію, але з введенням тотальної дистанційної освіти, як от під час воєнного стану в Україні, то студент фактично позбавлений можливості зануритись у юридичну специфіку окремих професій.

Велику роль у процесі організації дистанційного навчання зберігає викладач, основним завданням якого в умовах дистанційної освіти визнається управління самостійною роботою студентів. До функцій викладача в системі дистанційної освіти також належать: формування спонукальних мотивів; постановка цілей і завдань; передача знань, досвіду й формування умінь; організаційно-розпорядча діяльність; організація взаємодії між слухачами; контроль процесу навчання; контроль якості знань і професійних навичок [3, с. 364]. Але і студент має бути активним та ефективно використовувати час, який відведений на самостійне опрацювання навчального матеріалу.

Із введенням дистанційної освіти, студенти-юристи приділяють значну увагу вебінарам, семінарам, круглим столам, які стосуються актуальних питань правозастосування. На наш погляд вебінари Вищої школи адвокатури НААУ чи Верховного Суду розширюють перспективи якісної підготовки юристів, оскільки вони висвітлюють актуальні питання, що виникають на практиці.

Щодо ефективності дистанційної освіти, то можна сказати, що в цьому питанні ключову роль відіграє як студент так і викладач. В синтезі їх сумісної праці можна отримати позитивний результат у вигляді якісно підготовленого правника, котрий може підлаштуватись до різних особливостей юридичної професії. Студенти мають активно

аналізувати актуальну судову практику; навчатися вмінням швидко працювати із реєстрами та нормативною базою.

Як бачимо, дистанційна освіта стала частиною освітнього процесу та надає широкі можливості опанувати обрану професію. Навчальні заклади мають сприяти студентам в активному застосуванні дистанційних платформ. Викладачі мають вводити нові, актуальні способи роботи студентів, виконання яких може допомогти їм під час майбутньої роботи.

Література:

1. Капліна Г.А. Дистанційне навчання в процесі підготовки юристів. URL: [file:///C:/Users/dorokhinaua/Downloads/026-029%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/dorokhinaua/Downloads/026-029%20(1).pdf) (дата звернення: 25.04.2022).

2. Капліна Г.А., Котова Л.В. Проблемні питання регулювання праці науково-педагогічних працівників в процесі використання дистанційних форм освіти. URL: file:///C:/Users/dorokhinaua/Downloads/app_2013_28_14.pdf (дата звернення: 26.04.2022).

3. Свідовська В. А. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх юристів засобами дистанційного навчання. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер. «Педагогіка і психологія». 2016. № 2. С. 361–367. (дата звернення 26.04.2022).

УДК 378.147:33

ПІДПРИЄМНИЦЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

*Деділова Т.В., к.е.н., доцент,
dedilova@ukr.net*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Нові виклики, зумовлені вектором європейської інтеграції, виникають перед вітчизняною системою вищої освіти, адаптація та розвиток якої потребують впровадження компетентнісного підходу, використання інноваційних методів і засобів освіти, залучення стейкхолдерів до реалізації освітніх програм, реалізації принципів дуальної освіти.

Конкурентний потенціал випускника закладу вищої освіти формується під впливом його особистісних факторів та об'єктивних факторів освітнього середовища. Також на особливу увагу заслуговує питання формування підприємницької компетентності серед

здобувачів вищої освіти, набуття якої дозволить їм в майбутньому самореалізуватися на ринку праці й втілити у життя власні підприємницькі ідеї.

Серед здобувачів вищої світи за економічними спеціальностями питання формування підприємницької компетентності займає особливе місце, оскільки така компетентність є однією з основних фахових компетентностей, що потребує розробки відповідного науково-методичного інструментарію.

Отже, підприємницька компетентність представляє собою сукупність певних особистісних або ділових якостей, навичок здобувача, і є такою моделлю поведінки, що надає йому можливість ефективно реалізовувати бізнес- та соціальні завдання, досягати запланованих цілей з урахуванням підприємницьких ризиків. Також сприяє активізації творчого та інноваційного потенціалу здобувача, мотивує його до застосування креативної компоненти при здійсненні фахової діяльності. Зокрема, здобувач, спираючись на власні особистісні характеристики, має змогу здійснювати пошук щодо шляхів впровадження інноваційних ідей та засобів їх фінансового забезпечення.

До основних складових підприємницької компетентності можна віднести такі, що наведено на рисунку 1.

Означена структура підприємницької компетентності базується на фахових компетентностях, реалізованих в освітньому процесі закладом вищої освіти, і враховує когнітивний, ціннісно-мотиваційний, оціночно-результативний аспекти.

Основним індикатором сформованості підприємницької компетентності здобувача вищої освіти є його готовність до самостійного провадження підприємницької діяльності.

Таким чином, встановлений взаємозв'язок дозволяє охарактеризувати підприємницьку компетентність як невід'ємну частину фахових (спеціальних) компетентностей при підготовці здобувачів вищої освіти за економічними спеціальностями, рівень оволодіння якою прямо корелює з професійним розвитком фахівця, його інтеграцією до соціально-економічної системи і суспільства в цілому.

Рисунок 1 – Складові підприємницької компетентності (адаптована авторська розробка)

УДК 378:046

ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

*Кирчата І.М., к.е.н., доцент
kirchatayairina@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Перехід до інноваційно-цифрової економіки, яка стрімко змінює світ і спосіб життя людей, супроводжується впровадженням широкого спектру цифрових сервісів та продуктів, що трансформують систему виробництва та процес управління ним.

Цифрова трансформація – це процес, який означає поступову відмову від застарілих технологій, обслуговування яких може дорого обходитися функціонуючих системам, а також зміна культури, яка тепер має підтримувати прискорення процесів, що забезпечується цифровою трансформацією.

Сучасні тенденції розвитку та цифрова трансформація суспільства, освіти та бізнесу, безсумнівно, впливають на механізми

та способи навчання здобувачів, розробляються та вдосконалюються професійні стандарти у будь-якій сфері.

В даний час освітні установи, які мають можливість запропонувати якісну онлайн-освіту, що постійно покращується, зміцнюють свої позиції в освітньому просторі і підвищують рівень своєї конкурентоспроможності.

В найближчому майбутньому варто очікувати і враховувати той факт, що старіння професійних знань, умінь і навичок трудових ресурсів відбуватиметься все швидше, а тому проблема попиту на висококваліфікованих фахівців, здатних працювати в умовах господарювання, що швидко змінюються, володіють знаннями в галузі ІТ-технологій або вузьких навичок буде відчуватися все гостріше.

Умови цифрової економіки вимагають від фахівця бути експертом у своїй сфері, мати компетенції в галузі нових технологій та мати навички швидкого навчання.

Саме тому в таких умовах головною метою системи освіти стає підвищення мотивації до навчання, виховання ініціативи, прагнення до саморозвитку та самоактуалізації, відстеження тенденцій в інших сферах, що зрештою дозволить модифікувати бізнес-процеси, створити ефективніші інформаційні канали, а також спростити процедуру впровадження та розробки інновацій.

Слід зазначити, що цифрові технології надають безліч можливостей підвищення якості освіти, проте їх використання вимагає значних витрат і реорганізації всієї системи освіти.

Особливого значення в цьому відношенні набуває можливість використовувати дистанційні форми взаємодії зі здобувачами в освітньому процесі, що вносить значні зміни в організацію процесу освіти та надають викладачеві нові можливості щодо планування, організації та управління позааудиторною самостійною діяльністю здобувачів.

У свою чергу якість організації самостійної роботи здобувачів в умовах цифровізації системи освіти багато в чому залежить від якості цифрових технологій, що впроваджуються, і методичних прийомів, що використовуються викладачами.

Сучасна концепція використання інформаційних систем для комплексної оцінки якості освіти закладає принципи професіоналізму, об'єктивності, прозорості, періодичності та наступності, при цьому важливим напрямком та правильним

рішенням для вдосконалення методичних систем викладання залишається реалізація принципу інтеграції інформаційних (цифрових) та педагогічних технологій, а саме поєднання переваг традиційних педагогічних технологій та інноваційних технологій, що вимагають осмисленого методичного застосування.

УДК 378:046

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА МОЖЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

*Кирчата І.М., к.е.н., доцент
kirchatayairina@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Цифрова трансформація сучасної економіки ставить перед суспільством і бізнесом нові виклики, а потреба у впровадженні інформаційних технологій, автоматизації бізнес-процесів, вимагають кардинальної зміни традиційних підходів до системи управління будь-якого рівня.

Цифрова економіка докорінно змінює традиційні уявлення про те, як структурована і відбувається взаємодія між учасниками взаємовідносин «освіта-бізнес-держава». Сучасні тенденції розвитку та цифрова трансформація суспільства, освіти та бізнесу, безсумнівно, впливають на механізми та способи навчання студентів, розробляються та вдосконалюються професійні стандарти у будь-якій сфері.

Залишається констатувати той факт, що цифрові технології, володіючи значним потенціалом, прискорюють інноваційні процеси та є важливим фактором отримання конкурентних переваг у сучасних умовах.

Система освіти не є винятком, а тому потреба в інноваційному розвитку на тлі застарілих професійних знань, умінь та навичок трудових ресурсів відчуватиметься все гостріше.

У найближчому майбутньому варто очікувати ще більшого підвищення рівня попиту на висококваліфікованих фахівців, здатних працювати в умовах швидкого господарювання, які мають знання в галузі ІТ-технологій або ж вузьких напрямках.

Як наслідок, застосування нетривіальних методів навчання,

вдосконалення педагогічної майстерності, а також способів передачі професійного досвіду стає дуже актуальним.

Сьогодні цифрові інформаційні технології є найважливішим елементом системи управління освітою, оскільки дозволяють формувати необхідний рівень професійних компетентностей, а також проводити безперервний моніторинг та контроль якості знань.

Цифрові технології надають широкі можливості для покращення та підвищення якості освіти:

через запровадження інформаційних технологій у освітній процес відбувається модернізація безпосередньо навчально-виховного процесу;

концептуально змінюється розумова діяльність здобувача та відпрацьовуються практичні навички;

творчий підхід через цифрові технології дозволяє реалізувати пошук безлічі нових можливостей для покращення системи освіти загалом.

Тенденції цифровізації сучасної освіти включають не тільки впровадження сучасних технологій, а й зміни, які тягнуть за собою трансформацію самого освітнього процесу, переосмислення функціональної ролі педагога, методик викладання та способів оцінки якості знань.

В даний час освітні заклади, які мають можливість запропонувати якісну онлайн-освіту, що постійно покращується, зміцнюють свої позиції в освітньому просторі і підвищують рівень своєї конкурентоспроможності.

В найближчому майбутньому варто очікувати і враховувати той факт, що старіння професійних знань, умінь і навичок трудових ресурсів відбуватиметься все швидше, а тому проблема попиту на висококваліфікованих фахівців, здатних працювати в умовах господарювання, що швидко змінюються, володіють знаннями в галузі ІТ-технологій або вузьких навичок буде відчуватися все гостріше.

Зараз, як ніколи, високо цінується не тільки теорія, яку здобувач засвоює в процесі навчання, не тільки практичне застосування здобутих знань, а й правильна мотивація того, хто навчається на довгострокове планування своєї професійної діяльності та необхідність її коригування, щоб залишатися затребуваним на ринку праці, оскільки наявність вищої освіти з певної спеціальності перестав бути гарантією затребуваності ринку праці.

УДК 378.03

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПРИ НАВЧАННІ ОСНОВАМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Кравцов М.М., к. т. н., доцент

Super-mikvich@ukr.net

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Широка інформатизація та комп'ютеризація всіх сфер життєдіяльності суспільства виявили необхідність підготовки фахівців нового типу, які мають компетентність у галузі комп'ютерних та інформаційних технологій, здатних ефективно використовувати їх як інструмент у своїй професійній діяльності.

У педагогічній літературі досі можна зустріти деяке різночитання в інтерпретації провідних понять - компетентності та компетенції. Звернемося до довідкової та педагогічної літератури для конкретизації ключових понять. У Тлумачному словнику за редакцією Д.І. Ушакова [1] дані поняття різняться. Під "компетентністю" розуміється поінформованість, авторитетність; під «компетенцією» - коло питань, явищ, у яких ця особа має авторитетність, пізнання, досвід, коло повноважень. У словнику іноземних слів поняття «компетентний» трактується як такий, що має компетенцію, знає, обізнаний у певній галузі [2]. У трактуванні згідно з "Великим енциклопедичним словником" компетенції включаються до складу компетентності [3]. Отже, відповідно до енциклопедичного розуміння, компетентність є характеристикою людини, а компетенції – характеристикою функції, дії. Під таким кутом зору можна дійти невтішного висновку, що компетентність, зокрема професійна, формується і розвивається як особистісне якість у результаті сформованості певної сукупності компетенцій.

Перспектива (ідеальний результат): фахівець, який має достатню еквівалентну соціально-професійну компетенцію, попередньо пройшов підготовку в процесі навчання в університеті, постійно і цілеспрямовано набуває нових внутрішніх ресурсів, відповідальним, здатністю створювати нові можливості для професійної діяльності для дії щодо врахування нових можливостей знань для самоосвіти), підвищення рівня соціальної та професійної компетентності, необхідної самореалізації та доходу організації-роботи-постачальника.

Розуміння, що забезпечує ефективність процесу формування соціально-професійної компетентності студента чи аспіранта, у тому числі:

організаційно-управлінські структури (виникнення існуючої ринкової практики на рівні професійно-практичної підготовки спеціаліста); дух професійної спеціалізації (мотивація та активність студентів у виконанні практичної професійної роботи; самоосвіта випускників ВНЗ у сфері професійної діяльності; готовність військовозобов'язаних до професійної інтеграції в процесі підготовки до випускників); можливість удосконалити професійну підготовку на основі сучасного рівня підготовки випускників ВНЗ; науково-історичне партнерство між університетом і компанією [4].

Постійне вдосконалення та інтенсивний розвиток системи комп'ютерної, інформаційно-телекомунікаційної системи освіти привели до розвитку нових форм навчання та зміни взаємних суб'єктів початкового процесу на основі Інтернет-технологій. Тобто, інтерактивні форми плаваючого, і наведені правила, що забезпечують культурний розвиток особистості та Інтернет індивідів.

Статтею 5 Закону України «Про вищу освіту» визначено вимоги до професійної компетентності випускника, які передбачають вільне володіння комп'ютерною технікою, програмними продуктами, технологіями, засобами зв'язку. Для виконання вимог до вивчення на основних циклах дисципліни випускник повинен мати компетенцію в галузі інформаційно-комп'ютерних технологій [5].

З розвитком сучасних методів збору, аналізу, обробки та зберігання інформації комп'ютерні та інформаційні технології стають все більш важливим фактором у існуючих галузях, науці, освіті та нових продуктах і послугах.

Сьогодні людський інформаційний капітал, як частина соціального капіталу, що складається із соціальних зв'язків, що забезпечують входження в інформаційне суспільство, набуває все більшого значення в умовах інформатизації та комп'ютеризації промисловості. На думку М. Мескона [4], інтелектуальний капітал має здатність зберігатися та збільшуватися, оскільки він використовується шляхом набуття нового досвіду та знань. Досвід комп'ютерних та інформаційних технологій це різновид культурного капіталу або вид нематеріальних активів, що забезпечує ефективне управління капіталом [6].

Сьогодні, через надзвичайно високу мобільність ринку праці, суспільству потрібні люди, здатні змінювати професію, приймати самостійні рішення, змінювати стереотипи, бути готовими до саморозвитку та самоосвіти. Досягнення цих цілей відповідним компетентнісним підходом до освіти з позицій компетентного підходу до рівня ввічливості, здатності учня вирішувати завдання різної складності на основі наявних знань [7].

При підготовці фахівця до життя в інформаційному суспільстві одним із головних завдань формування компетентності у сфері комп'ютерних інформаційних технологій, які він використовує як новий інструмент. Комп'ютерно-інформаційна компетентність дозволяє підтримувати якісне навчання протягом життя, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності фахівця, кар'єрного віку, стабільності соціального статусу [8].

В даний час, у зв'язку з надзвичайно високою рухливістю ринку праці, суспільству потрібні люди, здатні мобільно змінювати професію, самостійно приймати рішення, змінювати стереотипи, що склалися, бути готовими до саморозвитку і самоосвіти. Досягнення цих цілей сприяє компетентнісний підхід освіти. З позиції компетентнісного підходу рівень освіченості студента визначається здатністю вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань. Компетентнісний підхід є сукупністю загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів, спрямований на практичну підготовку особи до професійної праці.

Основною задачею процесу навчання в вищій школі повинна стати підготовка майбутнього спеціаліста/магістра, що сприятиме формуванню професійно значимих компетенцій, що охоплює використання інформаційних технологій в предметній області, та історію становлення цих технологій [9].

Реалізація компетентного підходу в професійній освіті буде сприяти досягненню його основної мети - підготовці кваліфікованого спеціаліста (фахівця) відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, який вільно володіє своєю професією й орієнтованого в суміжних областях діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного росту та вдосконалення, соціальної та професійної мобільності [10].

Література:

1. Тлумачний словник російської / Під ред. Д.М. Ушакова. - М: Держ. ін-т "Рад. енцикл."; ОГІЗ; Держ. вид-во іностр. та нац. слів., 1935-1940. (4 т.).
2. Великий словник іншомовних слів. Автор: Москвін Анатолій Григорович. Видавництво: Центрополіграф. 2007 р. Серія: Великі словники. ISBN 5-9524-1479-6. Сторінок 816.
3. Великий енциклопедичний словник. М.: Радянська енциклопедія, 1993. - 1632 с.
4. Майкл Мескон. Основи менеджменту. Переклад з англійської. 492 сторінки. Книга, Майкл Альберт, Майкл Мескон, та Франклін Хедоурі.
5. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII — Закон України, ухвалений Верховною Радою України 1 липня 2014 року. У його основу покладено проєкт Закону «Про вищу освіту» № 1187-2, який розробляла та вдосконалювала громадськість, освітяни та науковці з лютого 2012 року.
6. Закон України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), - 2007, № 12, ст.102. - Режим доступу до статті: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=537-16>.
7. Компетентнісний підхід в освіті. Проблеми, поняття, інструментарій // Зарубіжна література. - № 23 (47) грудень. - 2006 - С. 16-28.
8. Новий тлумачний словник української мови(у трьох томах), том 1, А - К і Укладачі: В.В. Яременко, О.М. Сліпущко. - Київ, Вид-во "АКОНІТ", 2006. - 926 с.
9. Литвин А.В., Мамрич С.А. Удосконалення методики навчання спеціальних предметів у ступеневій професійній підготовці фахівців // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2003. - №9. – С.123-129
10. Quolyty education and competencies for life /Workshop 3/ Background Paper - 2004.

УДК 338

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЙ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

*Криворучко О.М., д.е.н., професор
Шинкаренко В.Г., д.е.н., професор,
oksana_kryvoruchko@i.ua*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

На сучасному етапі різноманіття гаджетів та щоденного розвитку діджиталізації усіх процесів енциклопедичні знання перестають бути ціннісними, як було раніше. Система вищої освіти постійно змінюється, розвивається компетентнісне навчання. Компетентнісний

підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, якими є загальні (базові, ключові) і спеціальні (предметні) компетентності.

Випускник закладу освіти в умовах жорсткої конкуренції на ринку праці може бути професійно успішним, якщо він матиме професіоналізм і компетентність у широкій предметній галузі, сформовані ключові та базові професійні компетенції, професійну мобільність, вмінням адаптуватися до умов, що швидко змінюються.

Впровадження інформаційних технологій, гнучких автоматизованих виробництв, нових організаційних форм праці істотно змінило вимоги до сучасного фахівця автомобільного транспорту (АТ). Сьогодні потрібні працівники широкого професійного профілю. Ринок праці, що динамічно змінюється, ускладнює прогнозування професійної кваліфікації і вимагає більшої універсализації професійних функцій фахівців.

Під професійною компетенцією розуміється сукупність знань, умінь, способів діяльності, що задаються до певного кола предметів і процесів, необхідних фахівця, щоб якісно діяти по відношенню до них. Компетентність - це поєднання якостей, стан, що дозволяє діяти самостійно та відповідально; здатність людини виконувати певні трудові функції.

Основні компетенції менеджера організацій автомобільного транспорту формуються в наступних предметних областях: організація та здійснення планово-економічної діяльності підприємства; організація та управління логістичними системами; маркетингова діяльність; менеджмент персоналу; організація та регулювання технологічних процесів (перевезень вантажів та пасажирів, технічного обслуговування автомобілів); управління фінансами; планування потреб у різних видах ресурсів та узгодження їх використання; стратегічний менеджмент; реструктуризація власності підприємств та його реорганізація та інших.

Перелік професійних компетенцій менеджерів формується з урахуванням затвердженого Стандарту вищої освіти підготовки бакалаврів спеціальності 073 «Менеджмент» та обґрунтування спеціальних компетенцій, враховуючи галузь підприємств та організацій, для яких здійснюється підготовка фахівців.

У ході проведених досліджень виявлено, що найбільш значущими професійними компетентностями менеджера організацій автомобільного транспорту є:

- мобільність, можливість вільного переміщення (як окремі випадки зустрічаються вимоги до кандидатів на вакантні посади – наявність);
- навички використання сучасних технологій (особливу значущість набувають уміння користування комп'ютерними, мережевими технологіями, спеціалізованим програмним забезпеченням тощо.);
- інноваційний тип мислення, тобто. креативний підхід до роботи, прагнення досконалості, раціоналізацію тощо.;
- володіння іноземними мовами, знання та повага до традицій та культурних, національних, законодавчих особливостей інших країн, міжнародних стандартів;
- уміння здійснювати моніторинг та аналізувати інформацію, що надходить із зовнішнього середовища організації і разом з тим, дозовано, з максимальною далекоглядністю здійснювати передачу інформації у зовнішнє середовище;
- відданість корпоративним принципам і нормам, лояльність по відношенню до всіх сторін, що взаємодіють з компанією, соціальна відповідальність;
- когнітивність, інтерес до оперативної інформації; постійне навчання, що узгоджується з концепцією безперервного навчання, що отримує все більшого поширення у світі.

Таким чином, при формуванні професійних компетенцій менеджера необхідно проведення досліджень ринку праці, розробка власних освітніх стандартів, основних та додаткових освітніх програм.

УДК 378

ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У КОНТЕКСТІ ЗМІН НАЦІОНАЛЬНОГО СТАНДАРТУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ЕКОНОМІКА»

*Непран А.В., к.е.н., доцент
nepranxtei@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Посилення інформатизації всіх сфер економічної діяльності обумовлює більш високі вимоги до професійних компетенцій майбутніх економістів. Головним завданням закладів вищої освіти є підготовка конкурентоздатного фахівця, який володіє достатньо високому рівні професійними компетенціями із даної спеціальності. Формування ключових компетенцій професійної підготовки майбутніх фахівців визначає їх можливість виконувати професійні обов'язки, а також посісти гідне місце на ринку робочої сили. Необхідно мати на увазі, що набуття професійних компетенцій здійснюється на основі вивчення низки дисциплін і передбачає виконання певного посадового обов'язку.

Формування і розвиток професійних компетенцій майбутніх економістів передбачає переорієнтацію освітньої підготовки зі спеціальності «Економіка» в напрямку встановлення переліку компетенцій, які забезпечують високий рівень підготовки фахівців. Компетентностний підхід у формуванні освітньої програми повинна передбачати переорієнтацію освітніх програм, посилення в загальному обсязі навчальних дисциплін, які формують професійні компетенції. Такий напрям реформування освітнього середовища в умовах інформатизації повинен сприяти поглибленню спеціалізації навчального процесу, впровадження переліку професійних компетенцій, які відповідають сучасним вимогам до даної спеціальності.

Ефективним механізмом формування професійних компетенцій в систему підготовки майбутніх фахівців є оновлення змісту освіти в термінах компетенцій. Основним нормативним документом, що визначає професійні компетенції з напрямку за спеціальністю 051 «Економіка» є Стандарт МОН України, затверджений наказом МОН України від 13.11.2018 р. [1]. Детальний аналіз професійних компетенцій, викладених в Стандарті МОН дозволяє зробити ряд висновків. В структурі спеціальних компетенцій значну увагу приділено тим фахових компетенціям, які формуються в умовах інформатизації всіх сфер економічної діяльності. Зокрема, до фахових компетенцій відноситься здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів (СК 7). Необхідність оволодіння сучасними інформаційними технологіями в економіці передбачено при здобутті фахових компетенцій (СК 4 та СК 6), які реалізуються при розробці

економіко-математичних моделей. Річ у тому, що розробка економіко-математичних моделей та її вирішення у переважній більшості здійснюється на базі спеціальних інформаційних програм (СТАТИСТИКА, Excel та ін.). Тому здобувачі при набутті даної професійної компетенції повинні оволодіти знаннями з даних інформаційних технологій.

Разом з тим детальний аналіз професійних компетенцій, визначених в стандарті МОН України за спеціальністю «Економіка» свідчить про значну невідповідність їх даний спеціальності. У більшості випадків спеціальні компетенції, визначені стандартом, не відповідають компетентностям фахівців, які будуть працювати на підприємствах з даної спеціальності. Значна частина компетенцій носить узагальнений характер, що не дає уявлення про фахові компетенції, якими повинен володіти економіст. В них відсутні чіткі професійні компетенції, якими повинен володіти економіст при виконанні свої обов'язків. До таких спеціальних компетенцій можна віднести СК 1, СК 3, СК 5, СК 8, СК 11, СК 12. Наприклад, в спеціальних компетенціях СК 8 зазначено «Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудова відносин»; в СК 4 — «Пояснювати економічні та соціальні процеси...», в СК 12 — «Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру...» і т. д. Не зрозуміло, які проблеми економічного характеру повинен виявляти економіст, а які — менеджер, маркетолог. Фраза «пояснювати економічні процеси» теж є узагальненою і може стосуватися як спеціаліста з макроекономіки, фінансів, економічної теорії і т. п. Таке узагальнене формулювання компетенцій, яке визначене в Стандарті МОН України за спеціальністю «Економіка», не відповідає професійним обов'язкам, які повинні виконувати майбутні фахівці з даної спеціальності. І саме головне — не зрозуміло, яка дисципліна з ОПП формує дану компетентність. В результаті чого ОПП дуже часто містить дисципліни, які не формують спеціальні професійні компетенції.

Перелік ключових професійних компетенцій, включених до Стандарту, повинен відповідати посадовим інструкціям зі спеціальності. В посадових пред'являються основні вимоги до фахівців з даної професії. В якості прикладу можна навести «Випуску 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників», затверджених Наказом Міністерства праці та

соціальної політики від 29.12.2004 р. № 333. Наведемо для прикладу лише декілька професійних компетенцій. Зокрема, економіст зі планування: 1) здійснює роботу з економічного планування, складання поточних і перспективних планів; 2) техніко-економічне обґрунтування освоєння нових видів продукції, нової техніки, прогресивної технології, автоматизації виробничих процесів; 3) розробляє техніко-економічні нормативи матеріальних і трудових витрат для визначення собівартості продукції, планово-розрахункові ціни; складає кошторисну калькуляцію товарної продукції; 4) розробляє проекти оптових та роздрібних цін; 5) здійснює комплексний економічний аналіз господарської діяльності підприємства та його підрозділів, виявляє резерви виробництва [2]. Таке чітке визначення посадових обов'язків дає змогу точно визначити перелік предметів, які повинні забезпечувати дану компетентність. Наприклад, першу фахову компетенцію «робота з економічного планування» забезпечує дисципліна «планування діяльності підприємства»; компетенцію «обґрунтування нових видів продукції, нової техніки, прогресивної технології» — дисципліна «інвестиції», компетенція «проведення комплексного економічного аналізу» — дисципліна «аналіз господарської діяльності» і т. д.

Таким чином, в сучасних умовах потребує негайного перегляду набір професійних компетенцій, визначених в Стандарті МОН України за спеціальністю «Економіка». Їх перелік повинен бути взаємопов'язаний із посадовими інструкціями за професією майбутніх фахівців. Чітке визначення професійних компетенцій у відповідності до професійних обов'язків за даною спеціальністю дасть можливість забезпечити точний вибір дисциплін професійного напрямку, що забезпечують формування ОПП та освітнього процесу у відповідності до сучасних вимог.

Література:

1. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність: 051 «Економіка»: наказ Міністерства освіти і науки України від 13.11.2018 р. № 1244.
2. Випуску 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників»: Наказ Міністерства праці та соціальної політики від 29.12.2004 р. № 333.

УДК 378.147: 811.111

**РОЗВИТОК НАВИЧОК АНГЛОМОВНОГО ГОВОРІННЯ
ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕМАТИЧНИХ КАРТ ВІЗУАЛЬНОЇ
ПІДТРИМКИ**

*Новікова Є. Б., к.ф.н., доцент,
ye.novikova777@gmail.com*

*Скрипник Н. С., к.п.н., доцент,
skrypnykns@gmail.com*

*Чевичелова О. О.,
chevychelova910@ukr.net*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасні студенти кожного дня стикаються з великою кількістю різноманітної інформації, яку потрібно структурувати певним чином для розуміння та осмислення. Кожне заняття з англійської мови також пов'язано з опануванням студентами певного обсягу інформації, тому викладачі іноземної мови знаходяться у постійному пошуку нових засобів і технологій для структурування та презентації іншомовного матеріалу. Різні форми унаочнення навчального матеріалу з іноземних мов (картки, картинки, таблиці, фото, відео тощо) традиційно привертають увагу викладачів, адже використання різних технологій візуалізації та структурування навчального матеріалу буде сприяти більш ефективному сприйняттю та запам'ятовуванню інформації. Візуалізація робить процес вивчення англійської мови більш цікавим, чим підвищує рівень активності студентів на занятті, забезпечує основу для обговорення тих чи інших тем, спонукає до саморефлексії, усвідомленості та співпраці серед студентів. Одним із сучасних засобів візуалізації та структурування інформації у процесі викладання іноземної мови є візуальні органайзери.

Обґрунтування та практичне використання візуальних органайзерів у навчальному процесі розглядали І. Большакова, Є. Татарова, М. Цегельська та інші. Варто відзначити появу закордонних наукових досліджень останніх років, присвячених застосуванню графічних органайзерів в контексті вивчення іноземних мов. Так, використання візуальних органайзерів виявилось ефективним щодо удосконалення у студентів якості навичок письма (E. W. Styati, L. Irawati), розуміння прочитаного (W. Qi, Y. Jiang), а також щодо вивчення лексики (İ. İlter). У їхніх працях зазначено

позитивний вплив візуальні органайзерів на сприйняття навчальної інформації студентами та розвиток мислення.

Візуальні органайзери (також відомі під назвами «карта візуальної підтримки», «графічний органайзер», «когнітивний органайзер», «концептуальна мапа», «мапа думок» чи «діаграма зв'язків») зазвичай являють собою форму з порожніми місцями у певній послідовності для заповнення навчальною інформацією та власними ідеями студентів, що певним чином пов'язані.

Основною метою використання карт візуальної підтримки на занятті з англійської мови є полегшити сприйняття та запам'ятовування значного обсягу навчальної інформації чи складного навчального матеріалу, сприяти розвиткові критичного мислення, спонукати до аналізу та синтезу поданої інформації, а у плані виховання – сприяти самоорганізації та самодисципліні учасників освітнього процесу. Перевагою візуальних технологій взагалі та карт візуальної підтримки зокрема у викладанні іноземної мови є можливість надання студентам мовних знань і комунікативних умінь у стислій, доступній і легкій для засвоєння формі завдяки інтенсифікації зорового сприйняття.

Існує багато форм візуальних органайзерів для відображення навчального матеріалу, але всі вони мають однаковою основну мету – візуально показати студентам, як структурується інформація, цілісно сприйняти тему. Серед найбільш поширених органайзерів можна назвати такі [3; 4; 5; 9; 11]: ієрархічні органайзери (пірамідальна діаграма, дерево, сходи, матриця); циклічні органайзери (коло, циклічна діаграма); послідовні органайзери (шкала часу, блокова діаграма (блок-схема), схеми зв'язку причина-наслідки, проблема-рішення, вихідні дані-процес-підсумок); концептуальні органайзери (ментальна карта (інтелект-карта), концепт-карта, семантична мережа, павук); органайзери порівняння і зіставлення (діаграма Венна, Т-діаграма, діаграми «за» і «проти», плюси і мінуси, факт-думка, скелет риби, квадрант); органайзери даних (графіки, гістограми, кругові діаграми, сітки, таблиці).

Тематична карта візуальної підтримки розкриває зміст теми або розділу, ключові ідеї за певними категоріями в темі з допоміжними фактами або характеристиками, даючи змогу їх візуалізувати. При складанні карти візуальної підтримки англomовного говоріння категорії мають відобразити основний лексичний матеріал теми. Категорії подаються таким чином, що нагадує побудову речень

англійською мовою (порядок слів). Різні частини мови бажано розрізняти, використовуючи різні кольори та геометричні форми.

Нижче наводимо приклад тематичної карти візуальної підтримки до теми «Money», яку розробили та створили автори.

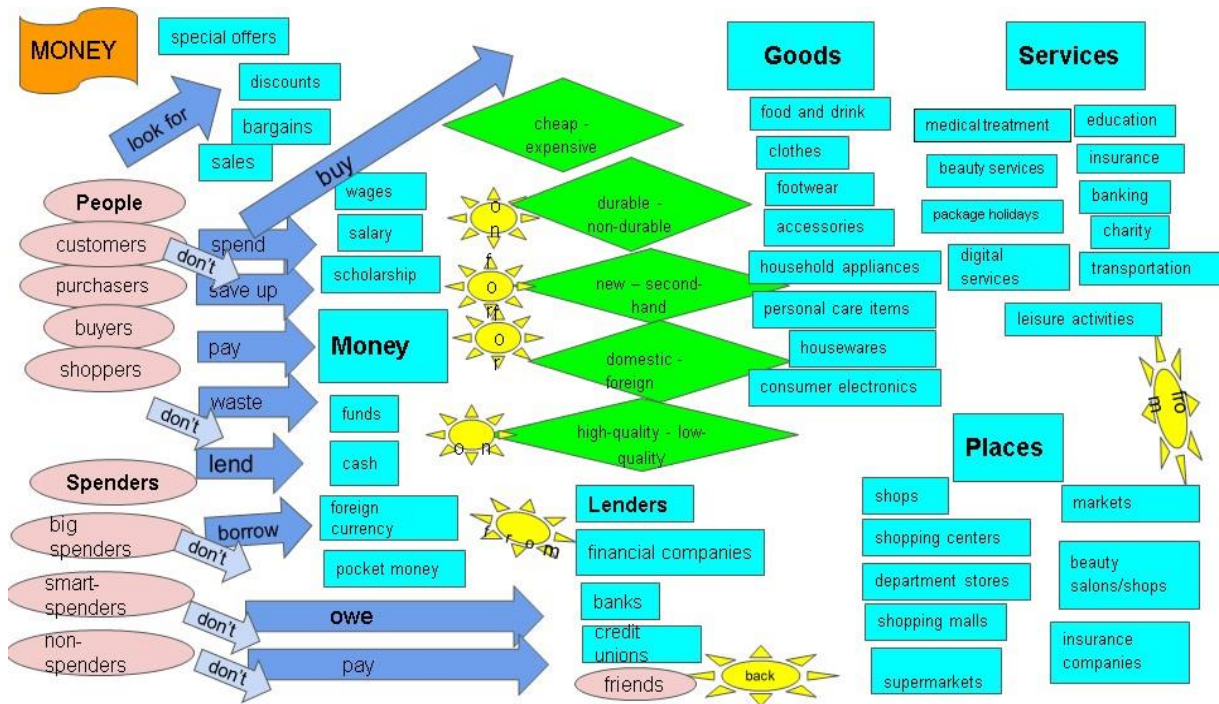

Рисунок 1 - Карта візуальної підтримки до теми «Money»

Як бачимо, увесь лексичний матеріал розподілено за категоріями (люди, що тратять гроші; типи людей за кількістю витрат; дії із грошами; джерела надходження грошей; види грошей; на що витрачаються гроші – товари та послуги, їхні характеристики; де витрачаються гроші; де можна позичити гроші), у яких надано основні приклади з теми.

Різним кольором та формою позначені різні частини мови. Так, рожевим овалом позначено іменники (діючі особи), синьою стрілкою – дієслова, зеленим ромбом – прикметники. Карту можна «читати» у будь-якому напрямку, горизонтально або вертикально.

Кожна категорія карти передбачає також і можливість доповнення на занятті або студентами самостійно. Карту можна створити у форматі з можливістю редагування і надати її студентам. Це просто зробити, наприклад, за допомогою групи у месенджері.

Кожне заняття з англійської мови за темою передбачає огляд всієї карти та детальне опрацювання певних категорій. Така карта дозволяє студентам швидко згадати змістове та лексичне наповнення

теми і попередніх занять, граматично правильно будувати власні висловлювання і легко знаходити напрямки спілкування за темою.

Таким чином, використання тематичних карт візуальної підтримки має великий методичний потенціал у розвитку навичок англomовного говоріння в закладах вищої освіти, зважаючи на їхню здатність полегшити сприйняття та запам'ятовування навчального матеріалу із забезпеченням зорової підтримки.

Література:

1. Ciascai L. Using Graphic Organizers in Intercultural Education. *Acta Didactica Napocensia*. 2009. 2 (1). P. 9–18.
2. İlter İ. The Power of Graphic Organizers: Effects on Students' Word - Learning and Achievement Emotions in Social Studies. *Australian Journal of Teacher Education*. 2016, 41(1). <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2016v41n1.3>
3. Qi W.; Jiang Y. Use of a Graphic Organiser as a Pedagogical Instrument for the Sustainable Development of EFL Learners' English Reading Comprehension. *Sustainability*. 2021, 13, 13748. <https://doi.org/10.3390/su132413748>
4. Смелікова В. Б. Використання візуальних органайзерів на заняттях із морської англійської мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020 р., № 68, Т. 2. С. 181-186.

УДК 37. 014:656.07

**СИСТЕМА ПОЕТАПНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ
ТРАНСПОРТНО-ДОРОЖНЬОГО КОМПЛЕКСУ НА ОСНОВІ
КОНЦЕПЦІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ**

*Федотова І.В., д.е.н., доцент,
irina7vf@gmail.com*

*Бочарова Н.А., к.е.н., доцент,
bocharova.n.a.xnadu@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

З метою створення ефективно працюючого транспортного комплексу України та досягнення країною статусу регіонального транспортного хабу, потрібно не тільки реформувати транспортну галузь, а й приділяти увагу підготовці висококваліфікованих фахівців різних рівнів. Одним із ключових завдань транспортно-дорожнього комплексу є забезпечення безпечних перевезень вантажів та пасажирів, запорукою якої є високі кваліфікаційні якості персоналу. В «Національній транспортній стратегії України на період до 2030 року» [1] зазначено проблему невідповідності системи освіти у сфері

транспорту та професійної підготовки фахівців сучасним інноваційним викликам. Таким чином, в теперішній час гостро постає питання про забезпеченість транспортно-дорожнього комплексу кваліфікованими фахівцями як у найближчій, так і довгостроковій перспективі. Для покриття потреби галузі у персоналі необхідна підготовка фахівців у транспортних навчальних закладах та центрах, а також надання персоналу організацій різного виду транспорту та дорожнього господарства можливостей для розвитку, кар'єрного зростання та зміни виду діяльності в рамках галузі.

В даний час в країнах з розвиненою ринковою економікою завершилася четверта технологічна революція, пов'язана з інтелектуалізацією виробництва, і формується новий тип постіндустріального суспільства – інформаційне суспільство. Економічним фундаментом цього суспільства є особливий тип економіки – економіка знань. Таким чином, успішний перехід до економіки знань передбачає формування та реалізацію нової освітньої моделі, що базується на неперервності освіти. Так, автор О. Кашуба [2, с. 77] зазначив, що постійне підвищення суспільного добробуту та економічного розвитку потребує втілення концепції неперервного навчання у регіональних стратегіях розвитку.

Підготовка фахівців транспортно-дорожнього комплексу повинна здійснюватися неперервно протягом усієї трудової діяльності працівника, це обумовлено необхідністю регулярного підтвердження професійної кваліфікації робітників, оновлення наявних та придбання нових знань та навичок, удосконалення професійної майстерності. Неперервній підготовці фахівців сприяє багаторівнева система здобуття освіти, а також системи перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Питаннями розвитку неперервної займалися різні вітчизняні та зарубіжні вчені [2-17] та інші. Підготовка фахівців, здатних успішно працювати в умовах ринкової економіки, які мають певний рівень економічних компетенцій, стає важливим та актуальним завданням сучасної освіти.

Неперервна освіта передбачає багаторівневність освітніх програм та її модульний характер. У навчальних закладах реалізуються програми загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти (отримання робочої кваліфікації), фахової передвищої освіти (отримання ступеня молодший бакалавр), програми вищої освіти – програми бакалаврату, магістратури, докторантури, а також підготовка наукових кадрів в постдокторантурі (отримання ступеня доктора наук).

Характерною властивістю програм вищого рівня є наступність. Крім того, у всіх навчальних комплексах передбачено реалізацію програм додаткової професійної освіти (підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів). Для забезпечення єдності в організації навчання в рамках багаторівневої системи важливо забезпечити взаємозв'язок та наступність трьох систем: підготовки фахівців – професійної діяльності – перепідготовки та підвищення кваліфікації. Цей взаємозв'язок підготовки професійних кадрів у сфері транспортно-логістичного комплексу може забезпечити створення певного об'єднання навчальних закладів транспортного профілю (наприклад, консорціуму).

Початкова освітня ступінь передбачає професійну орієнтацію абітурієнтів через створення профільних (технічних) класів, ведення профорієнтаційної роботи за допомогою курсів за вибором, факультативів, спецкурсів і т.д. Середньо-спеціальна (професійна) освіта реалізується через входження в склад консорціуму навчальних закладів у сфері транспортно-логістичного комплексу професійно-технічних закладів і коледжів транспортного профілю. Трирівнева програма вищої освіти реалізується різними транспортними університетами та передбачає, що випускники в умовах переходу на європейські стандарти Болонської системи освіти можуть отримати дипломи бакалавра та магістра. Після закінчення випускник продовжує подальшу наукову освіту до отримання вчених ступенів вищої кваліфікації – доктора філософії і доктора наук. Підвищення кваліфікації фахівців підприємств, інститутів, університетів дозволяє об'єднати училища, коледжі, університет, установи підвищення кваліфікації працівників тощо в єдиний вертикально-інтегрований освітній комплекс у певному регіоні.

Крім того, удосконалювати свою майстерність та підготовку персонал може безпосередньо на виробництві за допомогою інструктажів, тренінгів, семінарів, системи наставництва, корпоративних навчальних програм та ін., що не суперечить концепції неперервної освіти, а доповнює її, показує її багатогранність та можливість неформального застосування. Це свідчить про необхідність тісної співпраці підприємств та організацій транспортно-дорожнього комплексу із закладами освіти.

Модернізація управління системою освіти вимагає більшої гнучкості, динамічності, інформаційної відкритості та технологічної оснащеності. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває розробка мережевої моделі управління університетами, що дозволяє поєднувати

вертикальні і горизонтальні механізми взаємодії учасників і забезпечувати творчий, продуктивний характер їх діяльності.

Таким чином, показано необхідність використання системи неперервної освіти для фахівців дорожньо-транспортного комплексу, яка дозволить підвищити їх конкурентоспроможність та трудовий потенціал, а також забезпечити галузь персоналом необхідної кількості та якості.

Література:

1. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. Розпорядження КМУ від 30.05.2018 р. №430-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>
2. Кашуба О. М. Оцінка факторів реалізації неперервної освіти у забезпеченні інноваційного розвитку регіону. *Вісник нац. унту «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління.* 2010. № 683. С. 73–78.
3. Андрущенко В. Філософія освіти ХХІ століття : у пошуках перспективи. *Філософія освіти.* К. : Майстер-клас, 2006. № 1(3). С. 6–12.
4. Васянович Г. Методологічні контексти педагогічної науки на сучасному етапі її розвитку. *Педагогіка і психологія професійної освіти.* 2013. № 3. С. 9–30.
5. Громовик Б.П., Горілик А.В. Неперервна фармацевтична освіта в Україні: науково-методичні аспекти управлінсько-економічної підготовки: монографія. Львів : РАСТР-7, 2012. 166 с.
6. Гулай О.І. Акмеологічні та синергетичні засади неперервного навчання майбутніх будівельників. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук. праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету.* 2013. Вип. 6 (49). С. 126–131.
7. Дзвінчук Д. Роль безперервної освіти в стратегії розвитку людського капіталу. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії.* 2020. Вип. 29. С. 53–60
8. Логуш Л.Г. Актуальність якості неперервної освіти. *Якість перервної освіти в умовах євроінтеграційних процесів: Міжнародна науково-практична конференція.* Чернівці, 2015. С. 11-14.
9. Луговий В.І. Становлення безперервної освіти в країнах організації економічного співробітництва і розвитку (досвід для України). *Вища освіта України. Теоретичний та науковометодичний часопис.* 2008. № 4 (дод. 1). С. 7-9.
10. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: монографія / за ред. І. А. Зязюна. К. : Віпол, 2000. 636 с.
11. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта : перспективи досліджень. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи:* матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 15–17 листоп. 2001 р. Хмельницький, 2001. С. 3–10.
12. Романишина Л.М., Островська Н.Д., Марчишин С.М. Теоретичні основи неперервної професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс]. *Вісник Національної академії Державної прикордонної*

служби: *Електронне фахове видання*. 2010. Вип. 5. URL: www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2010_5.

13. Сігаєва Л. Неперервна освіта для ціложиттєвого розвитку особистості людини: історико-педагогічний аспект. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. 2008. № 1. С. 146–158.

14. Титаренко О. Неперервна освіта як чинник попередження конфліктів у соціумі. *Нова педагогічна думка*. 2011. №1. С. 122–128.

15. Dave R.H. Foundations of Lifelong Education: Some Methodological Aspects. *Foundations of Lifelong Education* / P.N.Kirpal (ed.). Hamburg, 1976. 344 p.

16. Parker B., Chummier H. Development and validation of a life-success measures scale. *Psychological Reports*. 1992. Vol. 70. Iss. 2. DOI: 10.2466/pr0.1992.70.2.627

17. McLean S. Understanding the evolving context for lifelong education: global trends, 1950 – 2020. *International Journal of Lifelong Education*. 2022. Vol. 41(1). P. 5-26. DOI: 10.1080/02601370.2021.2015634

УДК 336

МЕТОДОЛОГІЯ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ОБЛІКОВЦІВ

*Хорошилова І.О., к.е.н. доцент,
hia23@ukr.net*

Харківській національній автомобільно-дорожній університет

У ринковій економіці дуже важливо визначити роль податкового планування в управлінні податками на підприємстві, оскільки податкове навантаження зростає. Крім того, велика частина економіки є тіньовим сектором, в якому податкові платежі в бюджет не сплачуються. Тому впровадження підсистеми податкового планування в систему управління податками компанії має особливе значення. Однак існує проблема з недостатньою теоретичною та методологічною базою для реалізації методів податкового планування на практиці, оскільки на даному етапі розвитку бізнесу жодна українська компанія не має відділу податкового планування або окремих фахівців в цій області.

Важливі теоретичні та практичні аспекти податкового планування в наш час вивчені і висвітлені такими вітчизняними вченими, як Я.М. Єріс, О. Замасло, А. Кізима, А. І. Крисоватий та інші. Однак роль податкового потенціалу в системі податкового управління компанії залишається неясною.

Можливість і необхідність податкового планування закріплені в самому податковому законодавстві. Чинне українське законодавство містить різні податкові режими для різних ситуацій, передбачає різні методи визначення податкової бази і пропонує платникам податків різні податкові пільги. Результати досліджень вітчизняних учених [2] показали, що в результаті податкового управління за допомогою податкового планування компанія отримує таку інформацію:

- рекомендована структура ведення бізнесу;
- оптимальна податкова система (оптимізація податків, мінімізація податкових зобов'язань);
- рекомендована схема взаємин з діловими партнерами;
- спеціальні методи оптимізації податкових зобов'язань;
- рекомендації щодо ведення бухгалтерського та податкового обліку в компанії.

Основою системи податкового менеджменту при застосуванні податкового планування в компанії, безумовно, є:

- інформаційне забезпечення – досконале знання та правильне розуміння податкового законодавства;
- методичне забезпечення – найбільша ефективність забезпечується послідовним і узгодженим використанням різних методів податкового планування, які повинні враховувати специфіку компанії і можуть бути розроблені тільки для кожного окремого платника податків;
- організаційна підтримка – оптимізація або мінімізація податкових платежів.

Отже, податкове планування на підприємстві – це складний інтеграційний процес, організація якого повинна базуватися на системному підході до управління податками з використанням результатів різних економічних та фінансових методів. Система управління податками повинна базуватися на трьох підсистемах: податкове планування, податкове регулювання та податковий контроль. Оскільки податкове планування є частиною фінансового планування, слід визначити його складові: поточне, оперативне та стратегічне планування. Таким чином, основні напрями удосконалення податкового планування на підприємстві полягають у визначенні взаємного впливу податків на фінансові результати підприємства та його мінімізацію, а також керуванні податковими витратами, використовуючи саме внутрішні важелі підприємства.

Література:

1. Крисоватий А.І., Кізима А.Я. Податковий менеджмент: Навч. Посіб., Тернопільська академія народного господарства, Ін-т фінансів. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 304 с.
2. Сало І.В., Євченко Н.Г. Податковий менеджмент у банку: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 187 с.
3. Zagorodniy A.G., Olikhovskiy V.Ya. Concept of tax planning at the enterprise. Economics, Entrepreneurship, Management. 2017. № 4 (1). P. 15–24

Секція 3. ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 37.09

ЗАЛУЧЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІВ-ПРАКТИКІВ ТА ПРЕДСТАВНИКІВ РОБОТОДАВЦІВ ДО АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ НА ОСВІТНІХ ПРОГРАМАХ У ЗВО

*Водолажська Т.О., к.е.н., доцент,
tatyana.vodolazhska@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У нинішніх умовах високої конкуренції серед закладів вищої освіти в Україні виникає нагальна необхідність підвищення якості вищої освіти, одним із шляхів забезпечення якої є застосування інноваційних методів викладання дисциплін.

Серед сукупності таких методів особливої уваги заслуговує долучення до організації та реалізації освітнього процесу у закладах вищої освіти професіоналів-практиків та інших стейкхолдерів відповідної галузі з метою мінімізації або усунення розриву між теоретичною та практичною підготовкою здобувачів вищої освіти.

Разом з тим, відповідно до «Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (документ z0880-19 від 11.07.2019 р.) одним із критеріїв акредитації освітньо-наукових та освітньо-професійних програм різних рівнів вищої освіти є «залучення до проведення аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів відповідних галузей та представників роботодавців на таких освітніх програмах» [1].

Беручи до уваги вищезазначене нині заклади вищої освіти України дійсно активно впроваджують в освітній процес таку практику. Зокрема, у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті (ХНАДУ) на освітньо-науковій програмі третього (доктор філософії) рівня вищої освіти «Менеджмент» за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» представники роботодавців, професіонали-практики, експерти галузі активно залучаються до проведення аудиторних занять зі здобувачами цього рівня освіти.

На випусковій кафедрі менеджменту ХНАДУ існує практика та досвід залучення професіоналів-практиків, експертів галузі для

проведення аудиторної роботи, що враховує специфіку цілей освітньо-наукової програми : відкриті лекції, майстер-класи, круглі столи. Інформація про відповідні аудиторні заняття розміщується на сайті університету у рубриці «Новини» (<https://www.khadi.kharkov.ua/news/>). Так, наприклад, 20.09.2021 р. відбулася лекція директора ТОВ «Центр витратних матеріалів» Літвін Ю.В (випускниці кафедри менеджменту ХНАДУ) на англійській мові на тему «Time management for masters and postgraduate students» (<https://www.khadi.kharkov.ua/details/article/lekcija-potenciinogo-robotodavcja-dlja-aspirantiv-ta-magistriv-specialnosti-073-menedzhment/>) [2].

Здобувачі освіти, що навчаються на освітньо-науковій програмі 073 «Менеджмент» у ХНАДУ з цікавістю відвідують подібні заняття, що засвідчують відповідні фото- та відеозвіти.

На іншій освітньо-науковій програмі ХНАДУ – «Транспортні системи» за третім рівнем вищої освіти за спеціальністю 275 «Транспортні технології» також широко застосовується практика періодичного залучення до проведення проблемних лекцій, керівництва практикою, участі в атестації випускників професіоналів-практиків, експертів галузі та представників роботодавців. Так, наприклад, директор ТОВ «Експрес» Степко О.І. (м. Харків) в вересні 2020 р. провів для здобувачів вищої освіти факультету транспортних систем проблемну лекцію з організації транспортного обслуговування населення міським пасажирським транспортом.

Професіонали-практики, експерти галузі, представники роботодавців також залучаються до участі та організації науково-практичних конференцій, семінарів, публікації наукових та дискусійних статей у фахових виданнях. Зокрема, у 2021 р. ХНАДУ укладено договір з Харківським національним університетом радіоелектроніки (<https://www.khadi.kharkov.ua/details/article/robochazustrich-i-gorizonti-spivpraci-z-rektorom-khnure/>), яким передбачено організацію спільної участі викладачів двох університетів у викладанні дисциплін підготовки фахівців. В межах викладання дисциплін спеціальності були залучені викладачі інших закладів вищої освіти: проф. Наумов В.С. (Краківська політехніка), проф. Макарічев О.В. (Національний університет водного господарства та природокористування).

Прослідковується також наявна практика виконання викладачами функцій наукового консультування та керівництва підприємствами та організаціями у сфері інжинірингу та проектування транспортних систем. Так доц. Ширін В.В. який керує підготовкою аспіранта Тесля М.М. є одночасно керівником ТОВ «Інтранс-КПП», що спеціалізується на розробці проектів з організації дорожнього руху [3].

На кафедрі автомобілів ім. А.Б. Гредескула ХНАДУ окрім випадків залучення роботодавців на умовах оплати праці в ХНАДУ залучаються також професіонали-практики, експерти в галузі автомобільного транспорту, представників роботодавців шляхом їх виступу на конференціях, семінарах та симпозіумах. Крім того, професіонали-практики, експерти в галузі автомобільного транспорту та представники роботодавців залучаються до освітнього процесу, в якості консультантів з окремих питань у сфері автомобільного транспорту та рецензентів наукових (науково-методичних) праць. На розширені міжкафедральні семінари з захисту дисертаційних робіт запрошуються всі зацікавлені сторони, у тому числі й потенційні роботодавці [4].

Роботодавці також запрошуються на щорічні Ярмарки вакансій, які організовує та проводить Сектор працевлаштування ХНАДУ (<https://cdl.khadi.kharkov.ua/>).

В процесі залучення професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців до аудиторних занять у переважній більшості закладів вищої освіти, в тому числі і в ХНАДУ, виникають певні проблеми, основною із яких є їхня значна професійна завантаженість. Незважаючи на це закладам вищої освіти потрібно і в майбутньому застосовувати таку практику, тим самим забезпечувати підготовку висококваліфікованих фахівців з високим рівнем як теоретичної, так і практичної підготовки.

Література:

1. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>
2. Відомості про самооцінювання освітньо-наукової програми третього (доктор філософії) рівня вищої освіти «Менеджмент» за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» Харківського національного-автомобільно-дорожнього університету. Режим доступу : <https://www.khadi.kharkov.ua/education/viddil-akreditaciji-standartizaciji-ta-jakosti-navchannja/akreditacija/>

3. Відомості про самооцінювання освітньо-наукової програми третього (доктор філософії) рівня вищої освіти «Транспортні системи» за спеціальністю 275 «Транспортні технології» Харківського національного-автомобільно-дорожнього університету. Режим доступу : <https://www.khadi.kharkov.ua/education/viddil-akreditaciji-standartizaciji-ta-jakosti-navchannja/akreditacija/>

4. Відомості про самооцінювання освітньо-наукової програми третього (доктор філософії) рівня вищої освіти «Автомобільний транспорт» за спеціальністю 274 «Автомобільний транспорт» Харківського національного-автомобільно-дорожнього університету. Режим доступу : <https://www.khadi.kharkov.ua/education/viddil-akreditaciji-standartizaciji-ta-jakosti-navchannja/akreditacija/>

УДК 37.09

ШЛЯХИ СПРИЯННЯ ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ У ЗВО

*Водолажська Т.О., к.е.н., доцент,
tatyana.vodolazhska@gmail.com,*

*Ачкасова Л.М., к.е.н., доцент,
lachkas@ukr.net,*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Нині у цивілізованому світі прослідковуються тенденції ґрунтовних змін на ринку праці: у його структурі, виникненні дисбалансу між попитом та пропозицією робочої сили, підвищенні рівня міграції трудових ресурсів, у демографічних показниках, прискореному розвитку та необхідності масового застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та інших змін, викликаних в тому числі пандемією «COVID-19». Такі зміни зумовлюють підвищення та посилення вимог до працівників, зокрема до їх компетентностей у будь-якій сфері діяльності [1].

За таких умов особливої уваги сьогодні потребує освітня сфера, оскільки всі зазначені вище фактори необхідно враховувати ще на початковому етапі - в процесі підготовки майбутніх спеціалістів (бакалаврів, магістрів, докторів філософії тощо) на освітніх програмах для опанування ними відповідних певних ключових загальних та спеціальних компетентностей. Періодичний перегляд, уточнення та удосконалення таких компетентностей передбачається в кожній освітній програмі, що потребує залучення до викладання на таких освітніх програмах науково-педагогічних працівників, які

також безупинно здійснюють та забезпечують власний професійний розвиток (постійно підвищують рівень кваліфікації, набувають певного досвіду, опановують відповідні новітні компетентності, необхідні для здійснення їх освітньої діяльності тощо).

Водночас, у «Положенні про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (документ z0880-19 від 11.07.2019 р.) обов'язковим критерієм акредитації освітньо-наукових та освітньо-професійних програм різних рівнів вищої освіти у розділі 6 «Людські ресурси» зазначено «сприяння професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями» закладу вищої освіти [2].

Тому наразі дійсно актуальним завданням освітньої галузі України є сприяння та забезпечення, перш-за-все, професійному розвитку викладачів у закладах вищої освіти.

Зокрема, у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті (ХНАДУ) відповідно до його Статуту (п. 6.19.9) [3] науково-педагогічні працівники проходять перепідготовку та підвищують свою кваліфікацію у формах :

- навчання в аспірантурі/докторантурі;
- переведення на посаду наукових співробітників для завершення дисертацій;
- стажування у вищих навчальних закладах, науково-дослідницьких та інших установах фахової орієнтації України та інших країн світу;
- участь у роботі симпозіумів, конференцій, круглих столів тощо.

Відповідні терміни та порядок визначені у п. 9 «Підготовка та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників» Стандарту ХНАДУ СТВНЗ 7.1-02:2018 «Положення про організацію освітнього процесу в ХНАДУ» [4].

У п. 2.4 Статуту ХНАДУ визначена періодичність проведення перепідготовки науково-педагогічних працівників : їх навчання на курсах підвищення кваліфікації здійснюється раз на 5 років (або за необхідністю) за відповідними перспективним і річним планами, які формуються за поданнями кафедр та враховують потреби у відповідності кваліфікації науково-педагогічних працівників цілям та змісту освітніх програм.

Кожен викладач може вільно обирати заклад, напрям, тематику та термін підвищення кваліфікації. Окрім цього викладачі

матеріально стимулюються при підвищенні своєї наукової, або науково-методичної роботи.

Викладачі ОНП проходять підвищення кваліфікації у закладах вищої освіти, наукових, освітньо-наукових установах та організаціях, на підприємствах та організаційних структурах всіх форм власності, як в Україні, так і за її межами.

Наприклад, викладачі кафедри менеджменту ХНАДУ підвищують рівень кваліфікації не лише в Україні, а і за кордоном :

проф. Криворучко О.М. - Університет фінансів, бізнесу та підприємництва (Софія, Болгарія, 2021р.; СЕРТИФІКАТ № BG/VUZF/719-2021);

проф. Шинкаренко В.Г. – Міжнародний історико-біографічний інститут (Дубаї, Рим, Нью-Йорк, Єрусалим, Пекін, 2021р.; СЕРТИФІКАТ № 3060);

проф. Федотова І.В. – Університет Ковентрі (Англія, м. Ковентрі); Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка, м. Подгайська, 2020 р.; СЕРТИФІКАТ № 202060011); ХТЕІ КНТЕУ (м. Харків, Україна, 2018 р.; Свідоцтво № 17/18);

доц. Ачкасова Л.М. - ХТЕІ КНТЕУ (м. Харків, Україна, 2018 р.; Свідоцтво № 15/18); отримала Міжнародний освітній грант № EG/U/21-22/10/01 та взяла участь у III Міжнародній програмі підвищення кваліфікації керівників закладів освіти і науки, а також педагогічних та науково-педагогічних працівників “Нобелівський курс : нові знання, ідеї, досвід, цінності, компетентності“ (Дубаї, Нью-Йорк, Рим, Єрусалим) 2022 р.; присвоєно кваліфікації “Міжнародний керівник категорії Б у галузі освіти та науки, відповідно до класифікації ЮНЕСКО», та «Міжнародний вчитель/викладач”, СЕРТИФІКАТ № 5023 тощо.

Також викладачі ХНАДУ, зокрема кафедри автомобілів ім. А.Б. Гредескула, поширюють географію підвищення кваліфікації на країни Європейського союзу :

доц. Леонт'єв Д.М. - стажування у WSEI (Республіка Польща, м. Люблін);

доц. Михалевич М.Г. - отримав сертифікат учасника міжнародного конгресу WCX (USA, Detroit);

доц. Холодов В.М. - стажування у US (Республіка Польща, м. Познань) [5].

Беручи до уваги вищезазначене нині всі заклади вищої освіти України дійсно активно впроваджують в освітній процес таку практику.

Література:

1. Аксьонова І.В. Структурно-динамічний аналіз ринку праці України: виклики сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. Режим доступу : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/248>
2. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>
3. Статут Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. Режим доступу : <https://www.khadi.kharkov.ua/informaciina-vidkritist/administrativna-dijalnist/>
4. Стандарт ХНАДУ СТБНЗ 7.1-02:2018 «Положення про організацію освітнього процесу в ХНАДУ». Режим доступу : https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Ychebotdel/norm_dok/stvnz_7_1_02.pdf
5. Відомості про самооцінювання освітньо-наукової програми третього (доктор філософії) рівня вищої освіти «Автомобільний транспорт» за спеціальністю 274 «Автомобільний транспорт» Харківського національного-автомобільно-дорожнього університету. Режим доступу : <https://www.khadi.kharkov.ua/education/viddil-akreditaciji-standartizaciji-ta-jakosti-navchannja/akreditacija/>

УДК 377; 378

**АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДЛЯ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

*Дмитрієва О.І., д.е.н., доцент,
oksanaahnadu@gmail.com*

*Дмитрієв І.А., д.е.н., професор
idmiitriyev@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

В сучасних умовах все більшої актуальності набуває академічна мобільність студентів. Згідно Закону України «Про вищу освіту», академічна мобільність – це можливість навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами, без відрахування чи звільнення з основного місця навчання чи роботи [1].

Згідно наведеного визначення бачимо, що академічна мобільність розповсюджується як на викладачів вищих навчальних закладів та науковців, так і на здобувачів вищої освіти.

Для викладачів та науковців програми академічної мобільності мають безумовні переваги та створюють додаткові можливості, а саме: підвищення кваліфікації в контексті глобальних трендів розвитку науки; залучення до кращих світових практик; професійний діалог.

Програми академічної мобільності також створюють додаткові можливості і для здобувачів вищої освіти, такі як: культурний діалог; розширення кругозору; набуття нових унікальних професійних можливостей; удосконалення навичок володіння іноземною мовою.

Все це дає можливості для підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному ринку праці. Тому аналіз міжнародних програм для наших студентів є актуальним питанням.

Метою доповіді є аналіз міжнародних програм, їх переваг та особливостей для здобувачів вищої освіти.

Одною з найвідоміших програм академічної мобільності є Erasmus +.

Erasmus+ - це програма Європейського Союзу, яка пропонує більше можливостей для мобільності студентів, персоналу і співпраці в галузі освіти, підготовки кадрів і сектору молоді, зі спрощеними правилами фінансування і структурою. Разом з понад 150 країнами світу, Україна є однією з країн-партнерів Програми Еразмус+ [2].

Академічна мобільність здобувачів вищої освіти реалізується в рамках напрямку KA1, що передбачає навчання за обміном, отримання диплома магістра, проходження практики, стажування тощо.

В рамках цього напрямку передбачається:

– програми обміну (міжнародна мобільність) - для короткострокового навчання, практики; викладання, підвищення кваліфікацій, стажування. Це короткострокові програми мобільності за обміном на навчання для українських бакалаврів, магістрів, аспірантів, докторантів.

– магістерські програми (спільні магістерські програми Erasmus Mundus Joint Master Degrees) - для навчання або викладання в магістратурі. Це конкурси стипендій магістерських програм Erasmus Mundus Joint Master Degrees на отримання повної вищої освіти в Європі на рівні магістра. Ця програма передбачає отримання стипендії повного забезпечення (навчання, кошти на перебування,

підручники, бібліотека, трансфер, проживання, страхування тощо) для навчання на спільних магістерських програмах Erasmus Mundus.

Програма "Erasmus Mundus" складається з чотирьох складових [3]:

– магістерські курси Erasmus Mundus: високоякісні інтегровані магістерські курси, що пропонуються об'єднанням (консорціумам) щонайменше трьох університетів у щонайменше трьох різних країнах Європи.

– стипендії Erasmus Mundus: надання стипендій висококваліфікованим студентам старших курсів і науковцям з усього світу.

– партнерство: магістерські курси також передбачають можливість для встановлення партнерства з вищими навчальними закладами третіх країн, що покликане забезпечити високу мобільність студентів старших курсів і науковців з країн ЄС, які братимуть участь у магістерських курсах Erasmus Mundus.

– підвищення привабливості європейської вищої освіти: підтримуються через заходи, що сприяють зростанню престижу, наочності та доступності європейської вищої освіти, а також її подальшої інтернаціоналізації, зокрема що стосується взаємного визнання кваліфікацій між країнами Європи та третіми країнами.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 05.05.2022).

2. Про Програму Європейського Союзу ERASMUS+. URL: <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-prohramu.html> (дата звернення: 05.05.2022).

3. Erasmus+ EU programme for education, training, youth and sport. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/opportunities/individuals/students/erasmus-mundus-joint-masters-scholarships> (дата звернення: 05.05.2022).

УДК 378.14**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДИНАМІКИ КОЛІСНИХ МАШИН ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В ТЕХНІЧНИХ ЗВО**

*Дубінін Є.О., д.т.н, професор,
заступник завідувача кафедри ТМ і РМ з наукової роботи,
dubinin-rmn@ukr.net*

*Абрамов Д.В., д.т.н, професор,
заступник завідувача кафедри ТМ і РМ з навчальної роботи,
varan_mail@ukr.net*

*Клець Д.М., д.т.н, професор,
провідний науковий співробітник,
d.m.klets@gmail.com*

*Полянський О.С., д.т.н., професор,
професор кафедри ТМ і РМ,
khadi.pas@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Випускники аспірантури технічних вищих навчальних закладів повинні бути здатними до виконання експериментальних досліджень, а саме до планування, проведення експериментальних досліджень та обробки їх результатів. Під час підготовки і захисту дисертаційної роботи на здобуття ступеня кандидата технічних наук за спеціальностями 05.22.02 – автомобілі та трактори, 05.22.20 – експлуатація та ремонт засобів транспорту (доктора філософії) аспірантами генеруються пропозиції з конструктивних, технологічних або експлуатаційних вдосконалень колісних транспортних засобів. Тому виникає потреба у визначенні впливу зазначених змін на функціональну стабільність експлуатаційних властивостей, а саме – на динамічні властивості колісних машин. Цей вплив визначається шляхом проведення експериментальних досліджень вдосконаленої автомобільної та тракторної техніки у дорожніх умовах, в умовах реальної експлуатації. Під час таких досліджень повинно використовуватись високотехнологічне, високоінтелектуальне комп'ютеризоване реєстраційно-вимірювальне обладнання. Застосування такого обладнання потребує певних знань щодо алгоритмів його роботи, особливостей виведення, фільтрації та візуалізації отриманої інформації. Це пов'язано з необхідністю підтвердження ступеню впливу запропонованих під час наукових

досліджень конструктивних, технологічних або експлуатаційних вдосконалень транспортних засобів на їх динамічні властивості під час розгону, при гальмуванні або при русі складною траєкторією.

З метою формування компетенцій щодо проведення експериментальних досліджень у випускників аспірантури технічних ЗВО актуальним є розгляд методології застосування реєстраційно-вимірjuвального комплексу для досліджень динаміки колісних машин на прикладі експериментального оцінювання стійкості колісних засобів транспорту; оцінювання зміни власного індексу динамічності; визначення акселерометрами прискорень автомобіля при русі дорогою з ухилами. Такі експериментальні дослідження виконуються безпосередньо в умовах реальної експлуатації зазначеної техніки та із застосуванням сучасного комп'ютеризованого реєстраційно-вимірjuвального обладнання. Застосування такого обладнання потребує певних знань щодо алгоритмів його роботи, особливостей виведення, фільтрації та візуалізації отриманої інформації.

При проведенні експерименту потрібно дотримуватися загальних вимог [1]. Перед кожним експериментом складається його план (програма виконання), який включає такі етапи: мету, завдання та обґрунтування об'єму експерименту; вибір змінних факторів; визначення кількості дослідів та послідовності зміни факторів; вибір кроку зміни факторів, визначення інтервалів між майбутніми експериментальними точками; обґрунтування вибору засобів для вимірювання; опис проведення експерименту; обґрунтування вибору способів обробки та аналізу, оцінки достовірності і збіжності результатів експерименту [2].

На кафедрі технології машинобудування і ремонту машин Харківського національного автомобільно-дорожнього університету та на кафедрі тракторів і автомобілів Харківського державного біотехнологічного університету розроблено та певний час використовується мобільний реєстраційно-вимірjuвальний комплекс, який складається з трикоординатних датчиків лінійних прискорень Freescale Semiconductor моделі MMA7260QT, GPS/GLONASS приймача Transystem GM-3N та персональної ЕОМ Acer ASPIRE 5520G, що використовується для отримання, обробки, зберігання та візуалізації отриманих від датчиків даних, який був вдосконалений [3]. В якості нової платформи мобільного реєстраційно-вимірjuвального комплексу служить одноплатний комп'ютер Raspberry Pi. Архітектура – модульна, підтримується установка

додаткових інерційних датчиків, пристроїв фото-відеофіксації, GPS, а також пристроїв, сумісних з USB [4, 5]. Застосування такої вимірювально-реєстраційного комплексу дозволяє отримувати необхідні дані без втручання в конструкцію автомобіля.

Вивчення досвіду використання зазначеного комплексу при проведенні експериментальних досліджень динаміки колісних машин на конкретних прикладах дозволить сформувати у аспірантів відповідні знання та сприятиме набуттю відповідних навичок.

Застосування реєстраційно-вимірювального комплексу для досліджень динаміки колісних машин у відповідності до розробленої методології дозволяє вирішувати різноманітні задачі під час проведення аспірантами дорожніх експериментальних досліджень. Опанування аспірантами технічних ЗВО розглянутої методології експериментальних досліджень динаміки колісних машин із застосуванням сучасного комп'ютеризованого реєстраційно-вимірювального обладнання дозволяє сформувати у них необхідні компетенції щодо проведення експериментальних досліджень.

Література:

1. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
2. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. / С. Е. Вазинський, Т. І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с.
3. Пат. 51031 Україна, МПК G01P 3/00, G01P 15/00. Система для визначення параметрів руху автотранспортних засобів при динамічних (кваліметричних) випробуваннях / Подригало М.А., Коробко А.І., Клец Д.М., Файст В.Л.; заявник Харківський національний автомобільно-дорожній університет. – № u 2010 01136; заявл. 04.02.2010; опубл. 25.06.2010. Бюл. № 12.
4. Клец Д.М. Мобільний реєстраційно-вимірювальний комплекс для оцінювання та підвищення експлуатаційних властивостей колісних машин / Д.М. Клец, Є.О. Дубінін, Холодов А.П., Слинченко І.В. // Вісник ХНАДУ: 36. наук. праць, – Х.:ХНАДУ, 2020. – Вип. 88, Т. II. – С. 56-60.
5. Пат. 146080 Україна, МПК G01P 3/00, G01P 15/00. Мобільний реєстраційно-вимірювальний комплекс для оцінювання експлуатаційних властивостей колісних машин / Клец Д.М., Дубінін Є.О., Подригало М.А., Полянський О.С., Холодов А.П., Слинченко І.В.; заявник і патентовласник Харківський нац. автом.-дорожній ун-т. – № u202004875; заявл. 22.09.20; опубл. 21.01.21, Бюл. №3.

УДК 351.854**ПРО МОНІТОРИНГ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ***Ковальова Т.В., к.е.н., доцент
kovaleva64@ukr.net**Харківський національний автомобільно-дорожній університет**Ковальов П.А., к.т.н., доцент
Kovalev10121963@ukr.net**Національний університет цивільного захисту України*

Воєнний стан, який був введений в лютому 2022 року, призвів до змін у освітньому процесі. Кризова ситуація змінила звичний ритм життя освітян і зумовила їх працювати у складних умовах. До звичного вже надання освітніх послуг у встановлених обсягах, долучилось необхідність слідкувати за збереженням життя як здобувачів вищої освіти так і викладачів. У цих складних умовах, важливим є моніторинг освітнього процесу, який забезпечить цілісне уявлення про стан процесу підготовки, про якісні і кількісні зміни в ньому.

При розгляді питань, пов'язаних з моніторингом освітнього процесу слід звертати увагу на науковий доробок низки фахівців, серед яких І.І. Проценко, К.М. Гудименко, Г. М. Чирва та ін.

Моніторинг - це система збору, обробки, зберігання й поширення інформації про яку-небудь систему чи окремі її елементи, яка орієнтована на інформаційне забезпечення управління даною системою, що дозволяє висловлювати судження про її стан і дає можливість прогнозувати її розвиток [1]. Отже, моніторинг повинен забезпечити збалансовану відповідність освітнього процесу в умовах воєнного стану, встановленим цілям. До таких цілей слід, перш за все, віднести надання освітніх послуг у встановлених обсягах, відповідно до визначених освітніх програм і планів. Г.М. Чирва узагальнила існуючі теорії та практики освіти щодо такого моніторингу. Вона з'ясувала, що окремі вчені розглядають моніторинг як засіб удосконалення системи інформаційного забезпечення управління освітою (П. Анісімов, А. Ковальов, Л. Майоров та ін.), інші – як метод підвищення стратегічного планування розвитку середньої й вищої професійної освіти (А. Галаган, А. Савельєв, Л. Семушина), підкреслюють, що створення та повноцінна реалізація системи управління навчального процесом на

засадах моніторингу забезпечує можливість ефективно впливати на якість професійної підготовки фахівців [2].

Моніторинг в умовах воєнного стану – це засіб відстеження (оцінювання), який дає можливість зробити висновки щодо освітнього процесу. До основних функцій такого моніторингу слід віднести інформаційну, яка полягає у зборі статистичної інформації про результати функціонування системи освіти та аналітичну, за якою аналізуються та інтерпретуються отримані показники [3]. В умовах воєнного стану великого значення набуває управлінський моніторинг, який повинен виробити відповідні рекомендації щодо особливих умов проведення заняття, контролю знань та підсумкової атестації. Крім того, для певної категорії здобувачів освіти, а саме для тих хто: перебуває в лавах ЗСУ; в підрозділах територіальної оборони; займається волонтерською діяльністю, слід внести зміни до затвердженого графіка освітнього процесу з урахуванням поточних змін.

Підводячи підсумок слід зазначити наступне, моніторинг освітнього процесу в умовах воєнного стану повинен забезпечити розробку обґрунтованих рішень для покращення навчального процесу.

Література:

1. Моніторинг якості освіти: принципи, форми, вимоги : довідник-посібник. – Хмельницький : ХОІППО. – 2013. – 61 с.
2. Чирва Г. М. Освітній моніторинг як інструмент державного управління якістю вищої освіти. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2019/tom_2/21.pdf. (дата звернення 02.04.2022).
3. Проценко І. І., Гудименко К.М. Моніторинг як інструмент визначення якості освіти. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/1573/1/Monitorynh%20yak%20instrument%20.pdf> (дата звернення 07.04.2022).

УДК 378.147**АНАЛІЗ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬО-
НАУКОВОЇ ПРОГРАМИ «МЕНЕДЖМЕНТ» У ХНАДУ***Криворучко О.М., д.е.н., професор**oksana_kryvoruchko@i.ua**Федотова І.В., д.е.н., доцент**irina7vf@gmail.com**Харківський національний автомобільно-дорожній університет**Мамедов М., д.е.н., професор**m.m.asirli@mail.ru**Азербайджанський архітектурно-будівельний університет*

Одним з найбільш важливих напрямків реалізації стратегічного розвитку ХНАДУ є підготовка докторів філософії. Його ефективна реалізація забезпечує пріоритетність співробітництва з підприємствами галузі, закладами освіти, науковими установами, бізнесом, промисловістю та суспільством. Впровадження і розвиток освітньо-наукової програми (ОНП) «Менеджмент» відповідає затвердженому Стратегічному плану розвитку ХНАДУ на період 2020-2027 роки, оскільки орієнтована на формування якісно нової генерації науково-педагогічних працівників та надання їм наукових і технічних знань, сучасних технологій та методів навчання світового рівня.

Метою ОНП «Менеджмент» є підготовка висококваліфікованих, інтегрованих у європейський та світовий науково-освітній простір, фахівців ступеня доктора філософії в галузі управління та адміністрування, здатних сприймати, генерувати і втілювати інноваційні ідеї, самостійно проводити науково-дослідницьку, науково-організаційну та практичну діяльність на високому конкурентоспроможному рівні у сфері менеджменту підприємств автомобільного транспорту та інших суб'єктів транспортно-логістичних систем, а також науково-педагогічну роботу у ВЗО.

Підготовка аспірантів на кафедрі менеджменту почалася з 1995 року, коли була заснована наукова школа «Економіка і управління підприємствами транспортного комплексу» (засн. проф. Шинкаренко В.Г.). За період з 1995 року по теперішній час безпосередньо на кафедрі менеджменту захищено 5 докторських і 20 кандидатських дисертацій.

Усі наукові дослідження були спрямовані на вирішення проблем

функціонування та управління підприємствами автомобільного транспорту, забезпечення розвитку транспортно-логістичного комплексу, його інтеграції у європейську і світову транспортні системи, управління окремими результатами діяльності підприємств, конкурентоспроможністю та ін., тобто усі наукові дослідження аспірантів кафедри відповідають предметній області менеджменту.

Актуальність для ХНАДУ освітньо-наукової програми "Менеджмент" полягає в орієнтації на глибоку науково-професійну підготовку фахівців у сфері менеджменту, здатних до продукування та практичної реалізації нових ідей та їх впровадження у діяльність підприємств саме автомобільного транспорту, що базується на використанні накопиченого досвіду проведення ґрунтовних науково-практичних досліджень і підготовки молодих вчених науковою школою на кафедрі менеджменту ХНАДУ.

На Україні сьогодні мало ОНП, які присвячені підготовці докторів філософії з менеджменту на автомобільному транспорті, зокрема в Харківському регіоні тільки в ХНАДУ готують таких фахівців. Унікальність орієнтації ОНП на глибоку науково-професійну підготовку фахівців в сфері менеджменту підприємств автомобільного транспорту та інших організацій, що входять до складу транспортно-логістичних систем, є однією з основних сильних сторін програми. Окрім цього, до сильних сторін програми слід віднести те, що цілі та програмні результати навчання ОНП відповідають сучасним тенденціям розвитку менеджменту на автомобільному транспорті. Також освітній та науковий процес забезпечує потужний висококваліфікований викладацький склад з докторів наук, професорів, доцентів, які мають необхідну кваліфікацію, високий рівень наукової активності та значний досвід у підготовці фахівців зі спеціальності "Менеджмент" за видом економічної діяльності – автомобільний транспорт.

ОНП 073 «Менеджмент» (2021р.) передбачає 45 кредитів ЄКТС, в тому числі 33 кредити обов'язкових навчальних дисциплін, а саме 7 кредитів ЄКТС – дисципліни з розвитку мовних компетентностей (Іноземна мова наукового спілкування); 6 кредитів ЄКТС - дисципліни для оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями (Історія і філософія техніки і технології); 12 кредитів ЄКТС– дисципліни для набуття універсальних навичок дослідника (Методологія наукової діяльності; Педагогіка та психологія вищої освіти; 12 кредитів ЄКТС – дисципліни з розвитку

фахових компетентностей (Методи дослідження в економіці і менеджменті; Теорія і методологія менеджменту на транспорті; Управління конкурентоспроможністю на автомобільному транспорті).

Зміст ОНП «Менеджмент» відповідає об'єкту вивчення (науково-методичний базис управління організаціями та їх об'єднаннями за невизначеності умов і вимог) та предметній області спеціальності, що обумовлює формування освітніх компонентів, які дозволяють здобувачу вищої освіти набути цілісних знань та/або професійної практики в області менеджменту, що дозволяють розв'язувати комплексні проблеми з управління підприємствами автомобільного транспорту та інших суб'єктів транспортно-логістичних систем.

Теоретичний зміст предметної області був конкретизований відповідно до ОНП освітніми компонентами: опанування передових концептуальних та методологічних знань професійного характеру в сфері менеджменту («Теорія і методологія менеджменту на транспорті», «Управління конкурентоспроможністю на автомобільному транспорті»); глибинний науковий та культурний світогляд рівня здобувача (Іноземна мова наукового спілкування, Історія і філософія техніки і технології); опанування актуальних напрямів досліджень та досягнень в сучасній теоретичній та експериментальній науці, в професійній сфері («Методологія наукової діяльності»); вивчення методів та принципів наукового дослідження та їх застосування на практиці («Методологія наукової діяльності», «Методи дослідження в економіці та менеджменті»); методи науково-педагогічної діяльності за фаховим спрямуванням і самостійної організації педагогічної та наукової роботи у закладах вищої освіти (Педагогіка та психологія вищої освіти, Науково-педагогічна практика), основ сучасної наукової комунікації («Іноземна мова наукового спілкування»).

Методи, методики та технології, які використовуються: загальнонаукові та специфічні методи дослідження (розрахунково-аналітичні, економіко-статистичні, економіко-математичні, експертного оцінювання, фактологічні, соціологічні, документальні, балансові тощо); методи реалізації функцій менеджменту (методи маркетингових досліджень; методи економічної діагностики; методи прогнозування і планування; методи проектування організаційних структур управління; методи мотивування; методи контролювання; методи оцінювання соціальної, організаційної та економічної

ефективності в менеджменті тощо); методи менеджменту (адміністративні, економічні, соціально-психологічні, технологічні); технології обґрунтування управлінських рішень (економічний аналіз, імітаційне моделювання, дерево рішень тощо). Інструменти та обладнання, що використовуються у ОНП, відповідають сучасним вимогам.

Цикл вибіркових дисциплін з фахової підготовки (що пропонується кафедрою менеджменту) сформовано з урахуванням потреби формування в аспірантів глибинних знань щодо ключових концепцій в сфері менеджменту та надання можливості поглиблення та індивідуалізації підготовки аспірантів згідно обраної ними тематики дослідження.

Наукова складова програми передбачає здійснення наукових досліджень під керівництвом наукового керівника з відповідним оформленням одержаних результатів у вигляді дисертації. Теми наукових досліджень аспірантів ОНП 073 «Менеджмент» дотичні до напрямів досліджень наукових керівників.

При формулюванні цілей та визначенні програмних результатів ОНП було враховано досвід таких аналогічних вітчизняних програм підготовки доктора філософії у галузі адміністрування та управління за спеціальністю 073 «Менеджмент»: Університет економіки та права «КРОК», Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Київський національний економічний університет, Миколаївський національний аграрний університет. Комплексний акцент на професійну, практичну та наукову підготовку в сфері управління підприємствами автомобільного транспорту забезпечує конкурентоспроможність ОНП «Менеджмент» серед вітчизняних та іноземних аналогів.

Ураховано досвід підготовки докторів філософії за спеціальністю «Економіка та менеджмент» на факультеті економіки та менеджменту Азербайджанського архітектурно-будівельний університету, Гарвардської школи бізнесу (США), Варшавської школи економіки (Польща), Люблінської Політехніки (Польща), Університету Західної Чехії в Пльзені (Чехія), Празького університету економіки та бізнесу (Чехія), Каунаський технологічний університет (Литва), Школа Уортон Університету Пенсільванії (США).

Основним принципом програми стало забезпечення високого рівня фахових знань і формування дослідницької культури, відповідної світовим та європейським академічним стандартам.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту». <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від «01» червня 2016 № 600. <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5555->.

УДК 001.89(075.8)

**МЕТОДИКА ВИКЛАДЕННЯ ПРАВОВОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ
СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛЮДУ**

*Перунова О.М., к.ю.н., доцент
Zhanna-trocyuk@ukr.net*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Вважаємо, що кожна поважаюча себе людина повинна мати загальне уявлення про юридичні науки, та їх реалізацію у повсякденному житті. Викладення та вивчення правових дисциплін у вищих навчальних закладах є вкрай необхідною валізою знань за допомогою якого реалізується право кожного громадянина об'єктивно оцінювати свої права та обов'язки у майбутньому.

Студент – це молода людина, яка починає своє зріле життя, є громадянином України і повинна мати уявлення про правовідносини цивільного, трудового, господарського, кримінального, адміністративного, конституційного, сімейного, спадкового та ін.. права. Вивчення правових дисциплін, їх викладення, прийоми методичного характеру засвоєння матеріалу позитивно впливають на формування сучасного, розвинутого суспільства та дають змогу за отримати у майбутньому спеціалістів широкого спектру, що розуміють процеси руху економіки, права, соціальних явищ та це дає можливість реалізації правових знань у житті кожного з майбутніх фахівців.

Вітчизняна правова школа викладення знань з юридичних галузей права – є старішою із усіх шкіл, та містить у собі велику кількість знань історичного, сучасного руху правовідносин. Особливої актуальності юридична освіта набула в умовах проведення

в Україні конституційно-правової реформи. Без глибоких знань прав, свобод, обов'язків чинного законодавства неможливі демократизація нашого суспільства, розвиток сучасної цивілізації, політика держави.

Методика викладення кожної правової дисципліни для викладача заснована перш за все на понятті законів та норм права, які реалізуються та відображаються у понятті самого загального поняття *права* – це система норм права (правил поведінки), що встановлюються або санкціонуються державою (компетентними державними органами, іншими суб'єктами, які наділені такими повноваженнями, або населенням у результаті референдуму), гарантуються нею, містяться в нормативно-правових актах і регулюють найважливіші сфери суспільних відносин.

Отже, наукові пізнання цих галузей права відображаються у гуманітарному підході до правового матеріалу з боку викладача, воно повинно включати систему понять, законів і історичного розвитку теорій.

Кожна правова наука характеризується певними методами застосування, а саме, наприклад кримінальне право застосовує *імперативний метод* (метод верховенства права); цивільне право – *метод диспозитивності* (метод рівноваги сторін) *it.i*. За допомогою цих прийомів реалізується досягнення істини пізнання правової дисципліни з застосуванням знання державного законодавства. Слід пам'ятати, що право постійно вдосконалюється, тому студенту як майбутньому фахівцю необхідно знати нові законодавчі акти, про які його проінформують на лекціях, практичних заняттях і за допомогою методичної літератури, що видається вищим навчальним закладом.

Українське законодавство у сучасному сприйнятті, для студентів, відіграє роль великого пласта юридичних знань, які без ретельного, методичного, цілеспрямованого підходу неможливо засвоїти, особисто для вузів, де право не є основним профільюючим предметом, тому велика філософська, пізнавальна, практична, теоретична доктрина лежить в основі викладення певної правової дисципліни.

Вважаємо, є певні ознаки викладення правового матеріалу з точки зору методики, вони повинні бути сформульовані у вітчизняному уявленні про подачу юриспруденції у вищих вузах, що надається майбутнім спеціалістам, а саме:

1) повинна бути поставлена мета для педагога, що він намагається донести до студента при розгляді галузі права і це повинні бути головні, основні складові цієї дисципліни, щоб дати

повно уявну картинку пізнання з прикладами та застосуванням нормативних актів на практичних прикладах та яскравих випадків із життя, оскільки право це не тільки закони, а ще і застосування його суб'єктами різних правовідносин;

2) досягнення пізнання засновано на пошуку нового, творчого підходу викладення та вивчення правового матеріалу майбутніми фахівцями, вони можуть складати доповіді, реферати, застосовувати приклади із життя підводячи під них нормативну базу законодавства ;

3) розглянуті питання на лекції, практичному занятті, можливо для самого учня у майбутньому допоможуть йому справитись с певними спірними правовими питаннями (подати позовну заяву, укласти договір, звернутися до нотаріуса і т.і.);

4) майбутній фахівець може без усяких перешкод вільно оперувати різними термінами та значеннями правових дисциплін, робити висновки з розгляду норм права;

5) все дасть змогу розмовляти на «юридичній» мові, тому, що вона все ж таки відрізняється від мови суспільства (використання юридичних термінів);

6) викладач повинен заохотити студента писати, а саме опублікувати статтю у науковому студентському журналі, що у майбутньому лише позитивно відобразиться на його особистості і творчому підході к вивченню наукового матеріалу;

7) велика увага з боку вузу приділяється самостійній роботі майбутнього спеціаліста, різносторонність філософського пізнання науково, засвоєння матеріалу, формулює світо уявлення і різноманітність відкриття нового, ще непізнаного ;

8) інформація – така категорія, яка дає змогу погрузитися у світ літератури, інтернету, сайту Верховної Ради України і т.і. Знайомство з законами, їх структурою (гіпотеза, диспозиція, санкція), формулює уявлення про їх розгляд проекту, прийняття, входження у законну силу, відміну або зміну Конституційним Судом;

9) викладач дає змогу реалізувати перевірку засвоєних знань за допомогою контрольних робіт, модульного контролю, тестів, вирішення практичних задач;

10) педагог , це перш за все зацікавленість у своєму предметі, змога зтягнути у свій світ пізнання права, яке не повинно бути скучним та нецікавим, оскільки тоді воно не має відчуття важливості, необхідності вивчення.

Таким чином, вважаємо, що ці прийоми будуть у параді

викладачам, які частину свого життя віддають цікавому викладенню правових галузей права. Причому, сам педагог повинен піднімати свій методичний та науковий рівень професійності, за допомогою різних методів і прийомів реалізувати своє право та обов'язки самопізнання та підвищення рівня кваліфікації. Цьому факту притаманні різні особливі методичні засоби.

Отже – це :

- 1) начитка нового матеріалу з дисципліни;
- 2) вивчення психології сучасного студента;
- 3) педагогічна відпрацьована роками педагогічна майстерність;
- 4) засоби контролю успішності студентів;
- 5) підвищення ефективності різних видів практик;
- 6) перевірка ведення конспектів студентами;
- 7) підготовка комп'ютерного програмного забезпечення;
- 8) особливий підхід к дистанційному викладенню матеріалу;
- 9) зворотній зв'язок обговорення зі студентами лекції, семінару, практичних питань;
- 10) складання завдань для проведення модульного контролю;
- 11) проведення тестового і підсумкового контролю;
- 12) застосування нових технологій навчання;
- 13) заохочення студентів до написання наукових робіт, статей;
- 14) підготовка та опублікування фахових статей, для підвищення своєї кваліфікації;
- 15) підготовка та опублікування підручників, монографій, конспектів лекцій;
- 16) підготовка та опублікування методичної літератури;
- 17) підвищення своєї кваліфікації за допомогою різних курсів;
- 18) постійна необхідність приймати участь у різних конференціях, наукового та методичного рівня;
- 19) написання робочих програм;
- 20) досконале використання ораторського мистецтва;
- 21) ведення занять на державній мові.

Таким чином, методична праця у вищому навчальному закладі залежить насамперед від викладача, який може бути яскравим і пізнавальним джерелом для майбутніх фахівців. Уся методична робота заснована на двох сторонах: одна – надає знання; друга – намагається їх получити і все залежить від бажання цих суб'єктів.

Тому, вважаємо методику викладення правових дисциплін

складним, але дуже благодатним заняттям у вищому навчальному закладі, яке певним чином приносить зацікавленість та різноманітність пізнання на рівні з іншими дисциплінами, які викладаються студентам. Необхідно дуже багато з боку педагога, щоб воно стало цікавим та розвиваючим елементом пізнання правотворчості в Україні.

Література:

1. Бірта Г.О. Методологія і організація наукових досліджень. : навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 142 с.

УДК 378

STUDENT HANDBOOK ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Шевченко І.Ю., д.е.н, доцент
shevchenko.khnadu@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У сучасних умовах становлення нової парадигми якості вищої освіти в Україні здобувачі стають активними учасниками процесів забезпечення освітньої діяльності. За фідбеком студентів ми сьогодні розуміємо їхню задоволеність/незадоволеність окремими освітніми компонентами, освітніми програмами й освітнім середовищем, що стає бекграундом для подальшого вдосконалення.

Особливе місце здобувачів вищої освіти в системі забезпечення її якості підкреслено й порядком проведення експертиз з акредитації освітніх програм, де спілкування членів експертної групи зі здобувачами є обов'язковим елементом. Під час таких зустрічей студенти не лише висловлюють враження про освітню програму, але й демонструють обізнаність у питаннях, що торкаються прийому на навчання, переривання та поновлення навчання, надання академічної відпустки, перезарахування освітніх компонент або окремих кредитів (у т.ч. здобутих у неформальній та інформальній освіті), оцінювання результатів навчання, переведення до інших закладів вищої освіти, відрахування з закладу вищої освіти, реалізації права на вибір освітніх компонент, академічної мобільності, дотримання академічної доброчесності, протидії проявам корупції та булінгу тощо. Такий широкий спектр питань потребує від здобувачів вивчення численних

положень і стандартів закладу вищої освіти, що забирає багато сил і часу. Рішенням цієї проблеми може стати впровадження у закладах вищої освіти в Україні такого документу як Student Handbook.

Student Handbook – це: офіційна постанова правил і положень, обов'язкова для вивчення кожним студентом [1]; посібник, що містить інформацію про служби підтримки, права й обов'язки студентів, академічну політику, важливі дати та терміни [2].

Перевагою Student Handbook є поєднання інформативності та компактності. Розглянемо приклад Student Handbook, розроблений в Оксфордському університеті на 2021-22 навчальний рік.

Student Handbook 2021-22 [3] обсягом 38 сторінок містить:

Розділ I «Вступ». Пояснюється, що таке Student Handbook, вказується на його призначення, термін дії (навчальний рік) та обов'язковість для вивчення. Представляються топ-адміністратори.

Розділ II «Про університет». Містить інформацію про структуру та діяльність університету, студентське членство, студентські спілки, сервіс «Інформація для студента», протидію пандемії COVID-19.

Розділ III «Добробут». Характеризує консультаційну службу, службу протидії сексуальним домаганням і насильству, службу вирішення конфліктних ситуацій, центр інклюзії, центри медичної допомоги, фонд фінансової підтримки, охоронні служби.

Розділ IV «Придатність до навчання». Приділено увагу питанню навчання осіб із вадами фізичного розвитку.

Розділ V «Місце проживання». Описуються варіанти проживання для бакалаврів, магістрів і докторантів.

Розділ VI «Академічний одяг». Містить чіткі вимоги до одягу здобувачів під час занять, іспитів і урочистих церемоній.

Розділ VII «Іспити та вимоги до курсу». Наведено ключові тези Положення про іспити та Кодексу честі, надано характеристику ІТ-обладнанню й online-платформам навчального процесу.

Розділ VIII «Інтелектуальна власність». Описуються заходи щодо захисту й експлуатації прав інтелектуальної власності.

Розділ IX «Правила поведінки». Наведено ключові тези Зводу правил поведінки під час перебування на території кампусу.

Розділ X «Дисциплінарні процедури та права». Описано права й обов'язки всіх учасників освітнього процесу, процедури вирішення конфліктних ситуацій і проведення службових розслідувань.

Розділ XI «Процедури розгляду скарг». Описано процедури подання та розгляду скарг, апеляції прийнятих рішень.

Student Handbook є гарною практикою інформаційної підтримки здобувачів для впровадження у вітчизняних закладах вищої освіти.

Література:

1. Student Handbook. URL: <https://www.keene.edu/administration/policy/detail/handbook> (дата звернення: 03.03.2022)
2. Student Handbook. A Student's Guide to Success. URL: <https://www.com.edu/student-services/student-handbook.html> (дата звернення: 03.03.2022)
3. Student Handbook 2021-22. University of Oxford. URL: https://www.ox.ac.uk/sites/files/oxford/Student%20Handbook%202021_V6.pdf (дата звернення: 03.03.2022)

УДК 378.14

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗА ДУАЛЬНОЮ ФОРМОЮ

*Шершенюк О.М., к.е.н., доцент,
sheralyona@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Дуальній формі здобуття освіти останнім часом приділяють все більше увагу в нашій країні, оскільки сучасний ринок праці швидко змінюється й роботодавці прагнуть отримати фахівців з очікуваними компетентностями та навичками.

Система дуальної освіти виникла в Німеччині ще в XII ст. де було створено модель навчання «учень-помічник-майстер». У 1869 р. було запроваджено своєрідну обов'язкову професійну освіту для робітників віком 18 років. У 1897 р. було прийнято Закон про захист ремісників, де отримано нову нормативно-правову базу і вперше передбачено та врегульовано дуальний принцип професійного навчання – практичне навчання на виробництві, теоретичне викладання в закладах. У 1923 р. у Пруссії було запроваджено перші комерційні спеціальності. У 1969 р. було стандартизовано норми, та закон об'єднав інтереси держави, роботодавців і працівників. Законом було передбачено тісну співпрацю соціальних партнерів у всіх питаннях професійної підготовки – принцип ефективний і в наш час [1].

Світовий досвід показує, що впровадження дуальної системи освіти активно практикується у багатьох країнах Європи – 50 % осіб здобувають освіту в цій системі. Дуальна освіта дала новий імпульс

розвитку таким країнам Східної Азії, як Південна Корея і Китай, де вона охоплює 33 % осіб, що навчаються [2].

Беручи до уваги досвід таких розвинених країн Європи, як Німеччина, Австрія та Швейцарія, можна виділити кілька спільних систематичних елементів успіху впровадження дуальної освіти (рис. 1) [3].

Вирішення проблем, що виникають в процесі впровадження дуальної освіти в Україні, перш за все, полягає у вивченні й порівнянні іноземного досвіду.

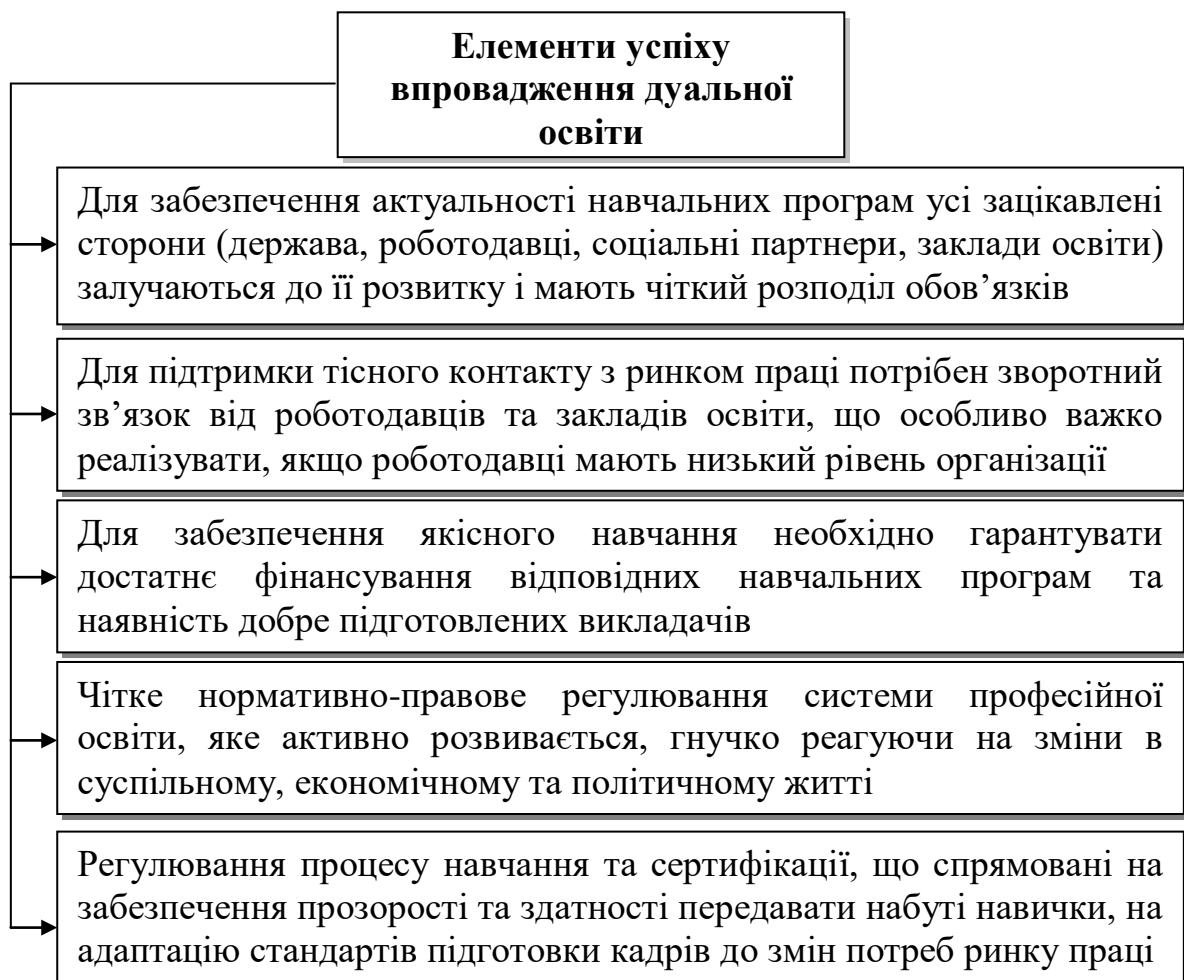

Рисунок 1 – Елементи успіху впровадження дуальної освіти (досвід Німеччини, Австрії та Швейцарії)

Безумовно, будь-яке запозичення зарубіжного досвіду потребує апробації й урахування специфіки національної системи освіти. Отже, впровадження дуальної форми здобуття освіти має ґрунтуватися на досвіді розвинених країн, особливостях національної економіки, яка

відображає соціально-економічні зміни, законодавстві та потребах роботодавців.

Література:

1. Н. Горячова Аналіз розвитку дуальної освіти в Німеччині. 2021. URL: <https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2021/12/materialm-konferencziyi-tezy-18-11-2021.pdf>

2. Т. Герасимик-Чернова Перспективи запровадження дуальної освіти під час підготовки фахових молодших бакалаврів. 2021. URL: <https://nmc-vfpo.com/wp-content/uploads/2021/12/materialm-konferencziyi-tezy-18-11-2021.pdf>

3. Eichhorst, W., Rodríguez-Planas, N., Schmidl, R., Zimmermann, K.F. (2012). A roadmap to vocational education and training systems around the world. URL: <http://repec.iza.org/dp7110.pdf>

УДК 378.019.3:378.014.6

**СИСТЕМА КАЧЕСТВА УЧЕБЫ И ПРЕПОДАВАНИЯ В
МАГДЕБУРГСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ОТТО-ФОН-ГЕРИКЕ**

Шимпф Карин, к.э.н., доцент

Магдебургский университет Отто-фон-Герике

Перерва П.Г., д.э.н., профессор

pgpererva@gmail.com

Национальный технический университет «ХПИ»

Интегрированная и самообучающаяся система повышения качества необходима для удовлетворения растущих требований и ожиданий в области учебы и преподавания, а также для поддержания и повышения их ценности в Магдебургском университете Отто-фон-Герике (OVGU). С помощью такой системы университет обеспечивает достижение квалификационных целей и стандартов качества отдельных курсов. В OVGU приняты различные меры, в первую очередь, для обеспечения качества преподавания. Эти компоненты обеспечения качества были созданы в последние годы и объединены в ориентированную на процесс и диалог и основанную на фактических данных систему развития качества.

В Магдебургском университете создан аппарат непрерывного и устойчивого процесса обеспечения и развития качества с учетом всех соответствующих аспектов проектирования и в рамках собственного имиджа, который основан на классическом понимании процесса непрерывного совершенствования в виде цикла PDCA Деминга и

постоянное изучение факторов состояния учебы и преподавания. Цикл включает в себя 4 этапа: «планирование», «выполнение», «проверка» и «действие». Процесс выполняется линейно, при этом завершение одного цикла связано с началом следующего цикла.

Цикл повышения качества обучения и преподавания предусматривает контакт с соответствующими заинтересованными сторонами в рамках заданного цикла на основе данных (через опросы и оценки) и оценок тех, кто занимается обучением и преподаванием, а также с помощью критериев качества в обсуждениях курса. Таким образом, культура общения, особенно на факультетах OVGU, и личная ответственность используются для устойчивого и непрерывного обеспечения качества и развития. Дифференцированная система документации и отчетности служит не только основой для дальнейшего развития курса, но и основой для внешней коммуникации и информирования министерств и заинтересованной общественности.

Задачи и обязанности отдельных подразделений и комитетов изложены в Законе о высшем образовании земли Саксония-Анхальт (столица - Магдебург), в основных положениях OVGU и дополнительно дифференцированы по областям обучения и преподавания в соответствии с уставом качества. Меры качества в области обучения и преподавания в основном являются обязанностью факультетов или деканатов, а также сената и ректората. Организация учебы и преподавания осуществляется на уровне ректората, в частности, проректором по учебной и учебной работе, а на факультетах – деканами учебных заведений. Обе управленческие структуры имеют реальные возможности делегировать задачи, вытекающие из этой ответственности.

В дополнение к созданным центральным и децентрализованным комитетам в OVGU введены ответственные за качество на центральном (центральный ответственный за качество), децентрализованном (факультетский ответственный за качество) и студенческом уровне (студенческий ответственный за качество). Это гарантирует наличие специального контактного лица по всем вопросам в этой области на каждом факультете, а также на центральном уровне и на уровне группы студентов. Вместе ответственные за качество и другие члены образуют рабочую группу ответственных за качество, которая собирается регулярно, которая, помимо постоянного обмена на рабочем уровне, также

подготавливает осмысление и дальнейшее развитие системы для соответствующих органов.

Регулярные размышления о программах качества на получение ученой степени с использованием внешнего опыта также имеют основополагающее значение. С этой целью необходим регулярный и обязательный обмен с сотрудничающими университетами, а также представителями науки, профессиональной практики и выпускниками, а также ответственными министерствами.

Каталог критериев качества представляет собой комбинацию спецификаций, относящихся к аккредитации, а также заявления о миссии и руководящих принципов обучения и преподавания в OVGU и используется, в частности, для прозрачной документации по обеспечению и дальнейшему развитию качества курсов. Каталог критериев качества документируется для каждой программы и оценивается один раз в рамках цикла качества на соответствие всем критериям центральными комитетами OVGU. Инструменты были получены из уже установленных структур и процессов для решения вопросов качества в программах на получение степени, которые были профессионализированы благодаря рекомендациям собственного опыта OVGU по университетским исследованиям и отзывам факультетов и стандартизированы с учетом критериев аккредитации. Они позволяют генерировать информацию о содержании, организации и рамочных условиях учебы и преподавания и служат коммуникативным импульсом для прямого обмена и дальнейшего развития учебных программ, индивидуального качества преподавания и учебного поведения. С помощью этих инструментов качество дипломных программ в OVGU постоянно обеспечивается и развивается.

Эти диалоговые форматы лежат в основе системы развития качества образования. Каждый курс оценивается непрерывно, не реже одного раза в год, на основе результатов опросов, анализа данных и связанных с курсом оценок всех участников курса и внешней экспертизы, а также с помощью каталога критериев качества. Полученные там знания документируются, принятые меры проверяются на предмет их реализации и эффективности и оцениваются ответственными комитетами.

Университет использует систему мониторинга с поддержкой данных, которая сохраняет анонимность и защиту данных опрошенных респондентов, с помощью которой он формирует

данные о конкретных курсах централизованно доступными для факультетов для анализа их курсов. Кроме того, OVGU проводит центральные обследования студентов о поступлении и ходе обучения, смене курсов и снятии с учета, а также опросы выпускников, результаты которых регулярно служат факультетам для собственной рефлексии о качестве обучения и преподавания. Университет также принимает участие в межвузовских опросах и использует их результаты. При необходимости могут быть апробированы и установлены дополнительные рефлексивные процедуры опросов в учебе и преподавании. Подготовка, проведение и оценка децентрализованных опросов, в частности, оценка курса, являются обязанностью факультета, предлагающего обучение.

С моделью развития качества, ориентированной на процесс и диалог, мы объединяем этап определения качества с этапом развития и оценки качества. Нам важно, чтобы модель оценки была по возможности стандартизирована, а также контекстуально оценивала и отражала степень достижения цели, создавала основу для устойчивого к ошибкам качественного дискурса и давала импульсы для дальнейшего развития.

Литература:

1. Nagy S., Pererva P. Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // *Сучасні тенденції розвитку світової економіки* : зб. матер. 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф. X. : ХНАДУ, 2018. С. 88-89.
2. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
3. Перерва П.Г. Трудоустройство без проблем (искусство самомаркетинга). Харьков: Фактор, 2009. – 480 с.
4. Экономика и организация труда / И.Н. Погорелов [и др.]. Харьков: Фактор, 2007. – 640 с.
5. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety / P.Pererva [et al.] // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p.
6. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р. 1998. 267с.
7. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // *Економіка розвитку*. 2011. № 4. С. 116-120.
8. Перерва П.Г. Управління інноваційною діяльністю підприємства // *Маркетинг: підручник* / За ред. О.А.Старостіної. К.: Знання, 2009. С. 461-518.
9. Верес Шомоши М., Коциски Д., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Комплаенс программа промислового підприємства.– Харьков-Мишкольц : ООО «Планета-принт», 2019. 689 с.

10. Tkachova N.P., Pererva P.G., Kobieliava, T. O. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2 (10), ч. 2. С. 144-149.

11. Tkachov M.M., Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova N.P., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19, Iss. 1. P. 24-38.

12. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві. Харків: «Основа», 1993. 288с

13. Гладенко І.В., Перерва П.Г. Моніторинг інноваційної діяльності: інтерпретація результатів//Маркетинг і менеджмент інновацій. №2. 2010. С.76-84.

14. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // *Вісник НТУ «ХПІ»: зб. наук. пр.* Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.

Секція 4. ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 377.35

ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ ДУАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

*Кобелева Т.А., д.э.н., профессор,
Перерва П.Г., д.э.н., профессор
pgpererva@gmail.com*

Национальный технический университет «ХПИ»

Дуальное образование (что в переводе означает двойное) предполагает, что в процессе получения образования студенты примерно 50% учебного времени находятся в аудитории, а вторые 50% отдают на практическую подготовку, которая идет на рабочих местах дуального партнера [1-7]. Причем, эта практика является не процессом для галочки (такое часто встречается с разными видами практики на старших семестрах), а реальная работа на производстве.

Двойное образование исторически пришло впервые в университеты Германии, чтобы победить формальное осуществление стажировок и практик, чтобы ликвидировать пропасть, которая возникла между теорией в университете и реалиями на практике, так как учебные рекомендации не успевают за ходом прогресса [8-15].

Дуальное образование является чрезвычайно популярным, ему отводится почетное место в инновационном развитии украинской высшей школы. Вместе с тем, наш взгляд, есть необходимость обратить внимание академического сообщества на наличие в этой форме образования несомненных преимуществ и очевидных недостатков, которые характерны для всех субъектов [1-15].

Преимущества двойного образования для ВНЗ:

✓ повышается уровень их конкурентоспособности на рынке образовательных услуг за счет предоставления потенциальным студентам дополнительных преимуществ;

✓ увеличиваются возможности университетов для проведения прикладных научных исследований и хоздоговорных НИР;

✓ повышается квалификация научно-педагогических работников за счет использования производственного опыта предприятий-партнеров;

- ✓ улучшается информационное обеспечение учебного процесса в сфере появления и развития новых видов экономической деятельности, специальностей и специализаций;

- ✓ повышается качество учебного процесса за счет реальной адаптации образовательных программ, форм и методов учебы к требованиям потенциальных работодателей,

Преимущества двойного образования для соискателей высшего образования (студентов):

- ✓ согласование содержания и структуры рабочих программ учебных дисциплин и программы обучения в целом между университетом и предприятием-партнером;

- ✓ существенно возрастают шансы на получение первого рабочего места после окончания университета и получения диплома об высшем образовании;

- ✓ получение набора необходимых знаний и компетенций, в полной мере отвечающих требованиям предприятий-работодателей;

- ✓ наличие еще до окончания учебы в университете определенного стажа работы по специальности;

- ✓ возможность овладения индивидуальным набором дополнительных знаний и компетентностей на основе вариативной части образовательной программы по конкретной специальности;

- ✓ обучение на современной материально-технической базе, которой чаще всего располагает предприятие-партнер;

- ✓ сокращение сроков адаптации выпускников университетов к конкретному рабочему месту на предприятии;

- ✓ получение заработной платы, что особенно важно для студентов, которые самостоятельно оплачивают свое образование.

Преимущества двойного образования для предприятий-партнеров данного университета:

- ✓ реальная возможность подготовить для себя работника, который максимально точно отвечает требованиям данного предприятия-партнера;

- ✓ возможность нанять одного или нескольких целеустремленных, стремящихся к освоению профессии студентов с хорошим пониманием компании и ее рабочих процессов;

- ✓ предприятия-партнеры могут использовать свою собственную процедуру подачи заявок для выбора студента (студентов);

- ✓ возможность отобрать для своего предприятия самых лучших выпускником университета;

- ✓ имеют возможность получать из первых рук информацию о технических инновациях, венгерских и международных исследованиях и участвовать в совместных заявках и грантах;

- ✓ могут направлять своих сотрудников для повышения квалификации на профессиональные конференции и курсы повышения квалификации для аспирантов, организуемые университетом,

- ✓ партнеры имеют право консультировать при разработке приоритетов учебного плана специальностей;

- ✓ могут добиться значительной экономии средств, наняв студента, проходящего дуальное обучение;

- ✓ дуальное образование способствует повышению собственного имиджа предприятия-партнера.

В то же время к недостаткам в сфере организации двойной формы учебы, на наш взгляд, следует отнести следующие.

Недостатки двойного образования для университетов:

- ✓ глобальная переработка учебных планов, графиков обучения, создание новых учебно-методических комплексов в условиях отсутствия стандартов;

- ✓ исключение из общего списка общеразвивающих дисциплин;

- ✓ возможное сокращение штата преподавателей;

- ✓ необходимость самостоятельного поиска учреждений и организаций — партнеров в организации дуальной формы получения образования;

- ✓ возможно недоверие к ЗВО со стороны старшего поколения, получившее классическое обучение.

Недостатки дуального образования для соискателей высшего образования (студентов):

- ✓ почти полное отсутствие свободного времени, так как предусматривает практически полную загруженность студента;

- ✓ получение заработной платы меньшего уровня при выполнении тех же обязанностей, что и штатный работник;

- ✓ отсутствие гарантии получения рабочего места по окончании обучения со стороны предприятия-партнера.

Недостатки двойного образования для предприятий-партнеров университетов:

- ✓ необходимость назначать наставников (кураторов, руководителей) для студентов;

✓ нужно создать и содержать специальный учебный отдел с опытными высококвалифицированными сотрудниками;

✓ вероятно снижение имиджа учреждения или организации вследствие некачественного выполнения служебных обязанностей.

Подводя итоги, следует отметить, что несмотря на наличие дискуссионных моментов, которые отмечаются внутри дуальной системы, она была и остается важной инновационной основой профессионального образования нашей страны и обеспечивает, благодаря сочетанию теоретической и практической подготовки, формирование квалифицированных специалистов.

Литература:

1. Марценюк Л.В. Дуальна освіта як засіб ефективного поєднання теорії та практик. *Review of Transport Economics and Management*. 2020. Вип. 4. С.154–164.

2. Перерва П.Г. Трудоустройство без проблем (искусство самомаркетинга). Харьков: Фактор, 2009. 480 с.

3. Перерва П.Г. Трудоустройство без проблем (искусство самомаркетинга). Харьков: Фактор, 2009. – 480 с.

4. Экономика и организация труда / И.Н.Погорелов [и др.]. Харьков: Фактор, 2007. – 640 с.

5. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety / P.Pererva [et al.] // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p.

6. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // *Вісник НТУ «ХПІ»: зб. наук. пр.* Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.

7. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві. Харків: «Основа», 1993. 288с

8. Nagy S., Pererva P. Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // *Сучасні тенденції розвитку світової економіки : зб. матер. 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф. X.* : ХНАДУ, 2018. С. 88-89.

9. Гладенко І.В., Перерва П.Г. Моніторинг інноваційної діяльності: інтерпретація результатів//*Маркетинг і менеджмент інновацій*. №2. 2010. С.76-84.

10. Перерва П.Г. Управління інноваційною діяльністю підприємства // *Маркетинг: підручник / За ред. О.А.Старостіної*. К.: Знання, 2009. С. 461-518.

11. Tkachova N.P., Pererva P.G., Kobieliava, T. O. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2 (10), ч. 2. С. 144-149.

12. Tkachov M.M., Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova N.P., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value

approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19, Iss. 1. P. 24-38.

13. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Развитие методов анализа фактического stanu конкурентных переваг підприємства // *Економіка розвитку*. 2011. № 4. С. 116-120.

14. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.

15. Верес Шомоши М., Коциски Д., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Комплаенс программа промышленного предприятия.– Харьков-Мишкольц : ООО «Планета-принт», 2019. 689 с.

УДК 377.35

ОСОБЕННОСТИ ДУАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В МИШКОЛЬЦСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

*Наги Сабольч, д.э.н., профессор,
Мишкольцкий университет, Венгрия
Перерва П.Г., д.э.н., профессор
pgpererva@gmail.com*

Национальный технический университет «ХПИ»

Дуальное образование является специфической формой обучения в высшей школе. Оно включает в себя обучение, которое осуществляется на протяжении всего периода обучения в системе с конкретными положениями о методах обучения и оценке полученных знаний. Дуальное обучение - это очень тесная форма сотрудничества, при котором все участники - партнеры, учреждения, студенты - имеют обязательства и дополнительные обязанности, хотя одновременно и предоставляет неоспоримые преимущества.

На наш взгляд, дуальная система обучения — отличный вариант для студента и для предприятия, но при этом она накладывает и больше обязанностей, хотя и предоставляет неоспоримые преимущества [1-14]. Например, помимо завершения определенной части обучения на дневном отделении, участники программы дуального образования также проходят обычную стажировку на целевом (специализированном) предприятии в качестве достаточно простой формулы «студент-сотрудник». В результате к концу курса обучения они приобретают значительный опыт работы [1-2].

Участие в дуальном обучении дает предприятиям-партнерам возможность нанимать на период обучения сотрудников-студентов,

которые хорошо знают данное предприятие и его производственные процессы, а также узнают о внутренних и международных профессиональных новостях напрямую благодаря тесному партнерству с университетом [3-9].

Проект, закладывающий основу для аккредитации и разработки учебных программ дуального обучения, стартовал в Университете Мишкольца в 2013 году. В результате можно было начать обучение всего по 9 курсам бакалавриата на трех факультетах. В сентябре 2015 года 50 первокурсников приступили к обучению по такой программе после успешного прохождения процедуры поступления. В проекте нашим партнером по консорциуму было Агентство регионального развития округа Боршод-Абауй-Земплен, некоммерческая организация Public Benefit Ltd.

Образовательные задачи по развитию дуального образования в Мишкольцком университете можно выразить следующими лозунгами целевого назначения: «Практика — лучший учитель» и «Знание — лучший советник». Эти два предложения выражают суть и базовые аспекта программ дуального обучения.

В рамках этих программ студенты проводят в университете в среднем 26 недель в году, приобретая теоретическую и методологическую базу в соответствующих областях. Фаза практического обучения программ, проводимых с компаниями, длится в среднем 22 недели. На этом этапе студенты приобретают дополнительные профессиональные знания, основанные на опыте, а также имеют возможность приобрести компетенции, характерные для компании или профессии. Эти два аспекта программ дуального образования обеспечивают сочетание сложных, конкурентоспособных знаний и навыков.

На программах дуального обучения обучающиеся заключают договор на обучение с Университетом, а также имеют договорные отношения с организацией, осуществляющей практику. Студенты получают доход на протяжении всей программы, который может покрывать часть их расходов на обучение. Это не предполагает каких-либо предварительных обязательств по выбору будущих рабочих мест студентов, но, стремясь удержать лучших студентов, вовлеченные компании могут предложить работу выпускникам-отличникам [10-14].

Подача заявки на дуальное обучение начинается с выбора организации-партнера из списка мест дуального обучения. Если

выбор предприятия студентом будет успешным, предприятие-партнер заключает со студентом и университетом соответствующий контракт. Соглашение между дуальным партнером, университетом и студентом является обязательным условием для вступления в университетскую систему дуального образования.

В конце каждого семестра вам необходимо подготавливать проектную работу, которая будет оцениваться корпоративным наставником и профессиональным координатором университета. Студент также может оценить предприятие-партнера, чтобы помочь дальнейшему развитию системы дуального образования в университете.

По окончании дуального обучения университет выдает сертификат о выполненных вами проектных заданиях. Как правило, этот сертификат включает в себя проектные и учебные задания, которые выполнял студент, а также оценки предприятия-партнера и университета по каждому из них.

Литература:

1. Nagy S., Pererva P. Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // *Сучасні тенденції розвитку світової економіки* : зб. матер. 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф. X. : ХНАДУ, 2018. С. 88-89.
2. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
3. Перерва П.Г. Трудоустройство без проблем (искусство самомаркетинга). Харьков: Фактор, 2009. – 480 с.
4. Экономика и организация труда / И.Н.Погорелов [и др.]. Харьков: Фактор, 2007. – 640 с.
5. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety / P.Pererva [et al.] // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p.
6. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р. 1998. 267с.
7. ТОВАЖНЯНСКИЙ В.Л., ПЕРЕРВА П.Г., КОБЕЛЕВА Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // *Вісник НТУ «ХПІ»*: зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
8. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві. Харків: «Основа», 1993. 288с
9. Гладенко І.В., Перерва П.Г. Моніторинг інноваційної діяльності: інтерпретація результатів//Маркетинг і менеджмент інновацій. №2. 2010. С.76-84.
10. Перерва П.Г. Управління інноваційною діяльністю підприємства // *Маркетинг: підручник* / За ред. О.А.Старостіної. К.: Знання, 2009. С. 461-518.

11. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // *Економіка розвитку*. 2011. № 4. С. 116-120.
12. Верес Шомоши М., Коциски Д., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Комплаєнс программа промислового підприємства.– Харьков-Мишкольц : ООО «Планета-принт», 2019. 689 с.
13. Tkachova N.P., Pererva P.G., Kobieliava, T. O. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2 (10), ч. 2. С. 144-149.
14. Tkachov M.M., Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova N.P., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19, Iss. 1. P. 24-38.

УДК 378

ДУАЛЬНЕ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ

*Нестеренко В.Ю., к.е.н., доцент
valentinaonisiforova@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

*Болотова Т.М., к.е.н., доцент
tatabolotova1975@gmail.com*

Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ

Тісний зв'язок між освітою та виробництвом завжди розглядався як важливий аспект забезпечення високої якості навчання. Тому сучасне активне розповсюдження ідей дуальної освіти є явищем цілком актуальним та доречним в умовах орієнтації освіти на конкретні запити ринку праці.

Дуальне навчання як підхід до організації освітнього процесу хронологічно проходило періоди як підвищення уваги, так і певного згасання інтересу до його впровадження в навчальний процес. Найбільшого впровадження практика дуального навчання зазнала в сфері фахового навчання на середньому рівні освіти, що було цілком логічним з точки зору отримання здобувачами освіти саме професій робітничого спрямування, які вимагають значних обсягів саме практичної підготовки.

Стосовно вищого рівня освіти можна стверджувати, що періодично відбувалося то зближення, то віддалення процесу організації освіти з ідеями дуального навчання. На разі потреби ринку

праці є досить специфічними, що знову вимагає підвищення уваги до впровадження дуальної освіти, а саме:

- роботодавці все ще більш прагнуть наймати працівників з вищою освітою у порівнянні з пошукувачами з нижчим рівнем освіти;
- роботодавці прагнуть мати спеціалістів з високим рівнем практичного досвіду роботи;
- роботодавці все ще встановлюють вікові обмеження при прийомі працівників на роботу, роблячи перевагу на бік більш молодих пошукувачів.

Означені аспекти дещо суперечать одне одному в практичних умовах, а тому від освіти вимагається вирішення наявної суперечності та задоволення існуючих запитів ринку праці.

Саме впровадження засад дуальної освіти може бути вирішенням проблеми і надати можливість ринку праці отримати після закінчення закладів вищої освіти фахівців з високим рівнем практичного досвіду та навиків.

Як же саме найбільш ефективно в сучасних умовах впровадити засади дуального навчання в освітній процес? Розглянемо основні потенційні можливості:

- забезпечення участі в освітньому процесі фахівців-практиків, як на рівні викладання, так і на рівні консультування;
- збільшення обсягів та тривалості всіх видів практики, які відбуваються в виробничих умовах;
- сприяння підвищенню зацікавленості підприємств в участі в процесі підготовки фахівців;
- участь фахівців підприємств – потенційних роботодавців у формуванні змісту освітніх програм.

Серед перелічених аспектів найбільш важким є момент зацікавленості підприємств у співпраці з навчальними закладами у процесі реалізації дуального навчання. Такий інтерес може бути забезпечений наступним чином:

- фахівці підприємства, які приймають участь у навчальному процесі повинні мати чітку матеріальну зацікавленість в результатах такого навчання;
- потенційні підприємства-роботодавці можуть через вплив на зміст освітніх програм реалізовувати свої цілі з точки зору спрямування освітнього процесу на конкретні освітні потреби свого підприємства, отримуючи в результаті співпраці з закладом вищої

освіти молодих спеціалістів з вищою освітою та високим рівнем практичного досвіду;

-розуміючи можливість потенційного працевлаштування на конкретному підприємстві, здобувачі вищої освіти будуть значно більше вмотивовані отримувати та засвоювати конкретні знання, що дозволить підвищити загальний рівень якості освіти.

Таким чином, слід зауважити, що дуальна освіта на сьогодні це не явище з минулого, яке завжди більше асоціювалося з середнім рівнем освіти, а конкретна вимога ринку праці саме до закладів вищої освіти. Саме від них роботодавці очікують отримати фахівців з високим рівнем освіти та практичних навиків, які вже після закінчення навчального закладу зможуть без тривалого терміну виробничої адаптації ефективно працювати на підприємствах.

УДК 377.35

ОПЫТ ДУАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ГЕРМАНИИ

Погорелова Т.А., доцент

Перерва П.Г., д.э.н., профессор

pgpererva@gmail.com

Национальный технический университет «ХПИ»

Актуальность и важность исследования дуального образования в нашей стране обусловлена социально-экономическими требованиями к поиску путей реформирования образования в Украине, требующих учета опыта многих развитых стран Европы [1-16] и в первую очередь в немецком государстве [1, 2] в сфере профессиональной подготовки конкурентоспособных кадров и внедрения на этой основе дуальной формы получения образования.

В последние годы Германия накопила положительный опыт в применении дуального образования, когда государство, образовательные учреждения и открытая экономика совместно и взаимовыгодно берут на себя ответственность за образование молодого поколения. С использованием этой модели Германия ведет постоянную подготовку квалифицированных специалистов, которые обучаются с ориентацией на нужды предприятий, имеют хорошие перспективы трудоустройства [3, 4, 5]. Поэтому дуальному образованию отводится важная роль в преодолении безработицы. В то же время сочетание усилий государства, университетов и

экономики отвечает основным принципам рыночной экономики, где страна создает условия для свободного развития экономики [6, 7].

Так, дуальный подход стал определенным уникальным продуктом «made in Germany», предусматривающим параллельное получение образования в профильном учебном заведении и на предприятии. В этом случае до 70% практической подготовки соискателя образования осуществляется в условиях реального производства, тогда как для теории отведено около 30% времени [2, 8, 9]. Украина также пошла по пути системной трансформации образования. Однако для преодоления пропасти между требованиями работодателей и возможностями образовательных учреждений необходимо сформировать новое законодательное поле, разработать современные профессиональные стандарты и образовательные программы, модернизировать сеть учреждений профессионального (профессионально-технического) образования, создать отраслевые учебно-практические центры и изменить подход к организации. Это позволит перейти от традиционного формального обучения к неформальному и информационному, что лучше раскрывает таланты, а также профессиональные, методические и социальные компетенции как соискателей образования, так и их наставников.

Дуальное профессиональное образование, ранее известное в Германии как «Lehre», на сегодняшний день дает возможность обучения примерно 330 профессиям в различных отраслях: от сферы услуг с навыками ручного труда до отрасли высоких технологий [2, 10, 11]. Кроме узкоспециализированных профессий, например пошив одежды, существуют также такие широкопрофильные специальности, как офис-администратор. Несмотря на то, что существует большой выбор разных специальностей, примерно 20 процентов слушателей выбирают одну из пяти самых популярных. Специальность, которую выбирают молодые люди, в значительной степени зависит не только от пола, но и от типа школы, которую они посещали. В общей сложности около 60 процентов учащихся прошли обучение на рабочих местах в отраслях промышленности и торговли [2, 12, 13].

Следует добавить, что в Германии две трети студентов проводят свое время на работе в производственных подразделениях промышленных предприятий, что, в свою очередь, придает ему образ страны с самым низким уровнем безработицы [2, 14, 15]. Этот факт свидетельствует о наличие устоявшегося механизма социального товарищества, которое было создано в немецком государстве

созданное и за многие годы упрочило свои позиции. Следовательно, чтобы импортировать дуальное образование в другие страны и ее качественное внедрение в профессиональные учреждения образования и обучения, необходимо досконально изучить его развитие в исторической контексте и с учетом политических, экономических и социальных аспекты.

Историко-педагогический анализ практики и особенностей процесса становления и развития дуальной системы образования в Федеративной республике Германии в разные периоды ее истории позволил выделить следующие особенности: практическая ориентированность, интегративность, инновационность, гибкость, интеллектуализация, динамичность, социальная направленность индивидуумов [1, 16]. Внедрение элементов дуальной системы образования в образовательные системы нашей страны, в практику деятельности украинских университетов должно происходить не только с учетом опыта, накопленного в ФРГ в области законодательного, экономического регулирования этой системы и участия работодателей в ней, но и в сочетании с исследованием ее исторического генезиса.

Литература:

1. Гончар Л. Розвиток дуальної освіти Німеччини в історичному контексті. *Professional Pedagogics*. 2021. 1(22). 32–40.
2. Дуальна освіта в Німеччині [Електронний ресурс]. URL: <chrome-extension://efaidnbnmnibpcjpcglclefindmkaj/viewer.html>
3. Перерва П.Г. Трудоустройство без проблем (искусство самомаркетинга). Харьков: Фактор, 2009. – 480 с.
4. Экономика и организация труда / И.Н.Погорелов [и др.]. Харьков: Фактор, 2007. – 640 с.
5. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety / P.Pererva [et al.] // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p.
6. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р. 1998. 267с.
7. ТОВАЖНЯНСКИЙ В.Л., ПЕРЕРВА П.Г., КОБЕЛЕВА Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // *Вісник НТУ «ХПІ»: зб. наук. пр.* Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
8. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві. Харків: «Основа», 1993. 288с
9. Nagy S., Pererva P. Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // *Сучасні тенденції розвитку світової економіки* : зб. матер. 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф. X. : ХНАДУ, 2018. С. 88-89.

10. Гладенко І.В., Перерва П.Г. Моніторинг інноваційної діяльності: інтерпретація результатів//Маркетинг і менеджмент інновацій. №2. 2010. С.76-84.
11. Перерва П.Г. Управління інноваційною діяльністю підприємства // Маркетинг: підручник / За ред. О.А.Старостіної. К.: Знання, 2009. С. 461-518.
12. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Розвиток методів аналізу фактичного стану конкурентних переваг підприємства // *Економіка розвитку*. 2011. № 4. С. 116-120.
13. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
14. Верес Шомоши М., Коциски Д., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Комплаєнс програма промислового підприємства.– Харьков-Мишкольц : ООО «Планета-принт», 2019. 689 с.
15. Tkachova N.P., Pererva P.G., Kobieliava, T. O. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2 (10), ч. 2. С. 144-149.
16. Tkachov M.M., Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova N.P., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19, Iss. 1. P. 24-38.

УДК 378.14

ДУАЛЬНА ОСВІТА: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

*Шершенюк О.М., к.е.н., доцент,
sheralyona@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Зміни в суспільному житті та культурі ставлять якісно нові вимоги до ринку освітніх послуг, системи підготовки фахівців. Суспільством затребувана особистість, що володіє високим рівнем креативного і аналітичного мислення, фундаментальними знаннями і практичними навичками.

Законом України «Про освіту» передбачено наступні форми здобуття освіти: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна. [1].

Дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти [2].

Основне завдання використання елементів дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх фахівців, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням вимог роботодавців.

Дуальна система відповідає інтересам всіх сторін, які в ній беруть участь – підприємств, закладів освіти, держави і звичайно здобувачів. До переваг такої форми здобуття освіти відносять:

1. Для підприємства:

- можливість отримати найбільш вмотивованих і талановитих здобувачів освіти, підготувати фахівців відповідно до своїх потреб і технологій виробництва;
- скорочення періоду адаптації випускників на виробництві;
- створення передумов щодо сталого кадрового забезпечення та резерву;
- зростання кількості випускників інженерно-технічних спеціальностей, які працевлаштовуються за фахом.

2. Для закладу освіти:

- підвищення якості освіти за рахунок адаптації освітніх програм до вимог роботодавців;
- підвищення фахового рівня науково-педагогічних працівників;
- поліпшення іміджу закладів освіти та привернення уваги абітурієнтів;
- підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання;
- відповідність випускників актуальним вимогам роботодавців та ринку праці;
- посилення практичної складової освітнього процесу.

3. Для здобувача:

- працевлаштування (забезпечення першим місцем роботи за спеціальністю) і розвиток компетентностей за фахом;
- виконання завдань на основі реальних даних і реальних кейсів;
- можливість ознайомитися із особливостями роботи підприємства, зокрема роботою різних відділів, корпоративною культурою;
- можливість працювати на сучасному обладнанні;
- матеріальне заохочення (заробітна плата) на підприємстві зі збереженням можливості отримувати стипендію і навчатися на денній формі;

- професійна спрямованість, уміння працювати в команді; відповідальність;

- підвищення конкурентоздатності на ринку праці.

4. Для держави:

- організація співпраці політиків, бізнесу, закладів освіти, соціальних партнерів;

- розробка законодавчого підґрунтя для визнання національних стандартів якості професійної освіти;

- залучення кваліфікованого персоналу з виробництва до педагогічної діяльності (інструктори, викладачі);

- здійснення інституційних досліджень і консультування (моніторинг якості надання освітніх послуг у сфері професійної освіти, оновлення освітніх стандартів);

- урахування конкретних запитів підприємств до змісту та якості професійної освіти [3].

Дуальна форма здобуття освіти ще не набула достатнього поширення, її лише починають впроваджувати до вітчизняного освітнього процесу. Тому під час практичного втілення такої форми навчання виникають певні труднощі:

- недостатнє розуміння роботодавцями концепції та особливостей організації навчального процесу;

- питання зарахування здобувача на посаду відповідно до кваліфікаційного рівня, оскільки зазвичай на роботу приймають студентів, які вже отримали певну кваліфікацію;

- недосконалість законодавчого регулювання: заробітної плати, відпусток, підпорядкованості згідно з вимогами трудового кодексу, санкцій за порушення вимог тристороннього договору між підприємством, закладом освіти та здобувачем;

- необхідність максимально спростити бюрократичну процедуру переходу здобувача на дуальну форму освіти;

- недостатня зацікавленість роботодавців вкладати кошти у підготовку майбутніх фахівців; занепокоєння тим, що їх інвестиції у здобувача не повернуться, оскільки випускники після завершення навчання можуть піти до іншого роботодавця;

- низька обізнаність здобувачів про цю форму навчання і відсутність умов для усвідомленого вибору підприємства.

Якщо правильно узгодити кваліфікаційну невідповідність між навичками випускників закладів вищої освіти та потребами роботодавців, дуальна система навчання в Україні стане справжнім

джерелом забезпечення провідних галузей високопрофесійними кадрами, що, в свою чергу, сприятиме розвитку економіки та промисловості країни в цілому.

Література:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» від 19 вересня 2018 р. № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-p>
3. Дуальна освіта: як це працює? URL: <https://uba.ua/ukr/news/7483>

Секція 5. ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ

УДК 378

ЗАСТОСУВАННЯ STEM-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

*Ачкасова Л.М., к.е.н., доцент
lachkas@ukr.net*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасні умови, які характеризуються високою динамічністю змін і глобальних економічних криз, масова роботизація і діджиталізація підвищують попит на спеціалістів творчих професій, потребують від фахівців більш комплексних і гнучких знань, навичок і умінь. Забезпечення конкурентоспроможності України серед країн світу вимагає впровадження таких технологій навчання, які б забезпечували STEM-грамотність, необхідну для вирішення технологічних проблем.

STEM – це широкий термін, який використовується для об'єднання науки, технології, інженерії і математики. Крім того, цей термін використовують для визначення підходу до навчального процесу, в якому основою для отримання знань є візуалізація явищ, яка дозволяє легко отримати знання на основі практики і глибокого розуміння процесів.

До реалізації програми STEM в освіті доєднався топ-менеджмент світових компаній Xerox, Intel та інших, в розвитку STEM приймають участь Україна, Турція, Канада та інші держави. Таким чином, STEM-освіта є однією з найперспективніших програм навчання, коли дисципліни вивчаються не окремо, а в комплексі, при цьому особливе значення приділяється практичному застосуванню набутих знань.

STEM – освіта використовує багато новітніх технологій: гейміфікація навчання, ігрові технології, диференційоване навчання та інше. Ралізація STEM-освіти потребує оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів, розробки відповідних навчальних програм ефективною проектно-науковою діяльністю. Яскравим прикладом сучасного центру, який реалізує принципи STEM-освіти, є Національний центр «Мала академія наук України». Робота центру поєднує проектний і міждисциплінарний підходи у навчанні, залучає молодь до наукової, інженерної діяльності, формує творчу складову

навчання, створює можливість спільної роботи викладачів, педагогів, молоді і науковців.

Застосування STEM-освіти у ЗВО крім універсальних STEM-технологій потребує застосування специфічних технологій.

Технологія дослідницького методу навчання дуже зручно використовувати в науково-дослідницькій діяльності студента. Сутність методу полягає у формулюванні проблеми, для вирішення якої здобувач вищої освіти самостійно отримує необхідні знання для її вирішення, обирають засоби для досягнення результату. При цьому викладач координує процес вирішення проблемного завдання.

Колаборативне навчання це технологія, яка заснована на залученні груп здобувачів для спільної праці для вирішення проблеми або створення продукту. Вважається, що групи зберігають інформацію довше та досягають вищого рівня мислення, ніж студенти, які працюють індивідуально. Активний обмін ідеями і думками дозволяє розвинути критичне мислення.

Перевернуте навчання представляє собою форму активного навчання, коли студент самостійно вивчає теоретичний матеріал наступного заняття, а аудиторна робота присвячується виконанню практичних і лабораторних завдань і розбору проблемних моментів теоретичного матеріалу. Ця технологія сприяє розвитку пізнавальної активності і самостійності здобувача.

Ще однією інтерактивною технологією навчання є кейс-метод, який наближає процес навчання до реальної практичної діяльності. Для цього використовуються конкретні ситуації для спільного обговорення, аналізу і вироблення рішень.

Безумовно STEM-технології розвиваються і їх впровадження потребує певного переосмислення існуючих форм навчання, переробки програм з дисциплін і навчальних планів.

Література:

1. Ногайбаева Г., Жумажанова С. Развитие STEM-образования в мире и Казахстане // *Образовательная страна*. 2016. № 20 (57). С. 34-46
2. Механик А. STEM-образование для всех. [Електронний ресурс]. URL: <https://stimul.online/articles/sreda/stem-obrazovanie-dlya-vsekh/>
3. Jolly A. STEM by Design. Strategies and Activities for Grades 4- 8.eBook – 2017. p.168. [Електронний ресурс] – URL: <https://www.routledge.com/STEM-by-Design-Strategies-and-Activities-for-Grades-4-8/Jolly/p/book/9781138931060>

УДК 65**ОБРУНТУВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ ТЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ РОЗРОБКИ ПАРАДИГМИ УПРАВЛІННЯ ДОІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕПОХИ**

*Бабайлов В.К., к.е.н., доцент,
super_super-kod@ukr.net*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Парадигма – важливіше поняття і явище будь-якої сфери діяльності – це глобальна стратегія поведінки всього людства у конкретній сфері його діяльності (економіки, менеджменту, інженерії тощо) [1, стор.15]. Уся практика свідчить про те, що парадигма в значному ступеню впливає на діяльність підприємства. Так, саме вона визначає правильний вибір місії будь-якого підприємства. Її визначення суб'єктом не залежать від його побажань, потреб – парадигма має об'єктивний характер. Тому суб'єкт зобов'язаний ураховувати ті головні явища, тенденції, які склалися у світі; саме вони зобов'язані бути відображені саме у парадигмі. Парадигма – це самий загальний й вірний орієнтир для менеджменту всіх рівнів, включаючи й державний менеджмент. Тому визначення парадигми стає важливим для будь-яких сфер діяльності людства й особливе для управління. Однак досі його парадигми не визначені. На думку автора доповіді причина цього в тому, що до теперішнього часу розроблені минула, теперішня і майбутня парадигми менеджменту, але досі існує помилкове ототожнення управління з менеджментом. Управління дійсно тісно пов'язане з менеджментом, але це не тотожні поняття і явища; управління не зводиться до менеджменту, а тому й парадигми управління не можуть співпадати з парадигмами менеджменту. Виходячи з цього *актуальним* стає розробка саме парадигми самого управління.

Метою доповіді було обґрунтування сенсу першої парадигми управління – парадигми Доіндустріального суспільства.

Як відоме з [2, стор.72] для розробки парадигми будь-яких сфер діяльності людства необхідне встановлення основного закону цієї сфери. А парадигма є результатом апробації основного закону методикою історичного-логічного Гегеля (коротко методикою Час).

Визначення основного закону управління впливає з самій практики управління. Вона свідчить, що будь-яке управління існує як вплив трьох видів: взаємодія людини з людиною; взаємодія людини з

природою; взаємодія природи з природою. При цьому легко бачити, що вплив людини на людину є менеджмент, а два інших види впливу є виробництво. Тому управління є єдність, синтез менеджменту і виробництв – в цьому сутність, зміст і основний закон управління.

А виходячи з основного закону управління легко випливає і визначення першій парадигми управління – парадигми управління Доіндустріального суспільства, як результат апробації ОЗУ методикою Час. Апробація методикою час ОЗУ – це визначення переважного одного з двох елементів змісту управління у конкретну (у даному випадку) Доіндустріальну епоху: менеджменту або виробництва. З теорії і практики управління відоме, що у Доіндустріальну епоху роль виробництва була значно вище ролі менеджменту.

Тому відсіля слідує основний висновок: «Перша парадигма управління – це парадигма переважній ролі виробництва понад менеджментом».

На думку автора впровадження методології розробки парадигми Доіндустріальній епохи у професійну підготовку фахівців буде сприяти підвищенню її якості.

Література:

1. Бабайлов, В.К. Новая парадигма технологии / В. Бабайлов, Д. Приходько // Проблемы і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. – № 2 (21) – 2018. – Харків: Стиль - Издат, 2018. – С. 15 – 27.
2. Бабайлов В.К. Новая парадигма менеджмента. Проблемы і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. 2016 . №3(14). С. 72-76.

УДК 164

МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЛОГІСТИЧНІЙ ЕФЕКТИВНІСТІ ЯК ОСВІТНЯ ІННОВАЦІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВКІ ФАХІВЦІВ

*Бабайлов В.К., к.е.н., доцент,
super_super-kod@ukr.net*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Як доведено в [1, стор.17], логістика є методологія, яка сама безпосередньо не підвищує ефективність виробництва. Вона лише

забезпечує привабливі, специфічні умови для подальшого, найбільш ефективного скорочення виробничих затрат (ВЗ). Сутність цієї методології слідує з рисунку 1. На ньому зображена залежність *результатів* скорочення виробничих затрат (ВЗ) від *затрат*, направлених на саме це скорочення. А ці затрати залежать від кількості видів ВЗ, які визначають й обсяги обраних для скорочення ВЗ. Для можливості їх порівняння затрати і результати визначені у відсотках до їх відповідних загальних величин.

На рисунку 1 приведені дві залежності *результатів від затрат*: при використанні логістики (криволінійна залежність) і без її використання (прямолінійна залежність).

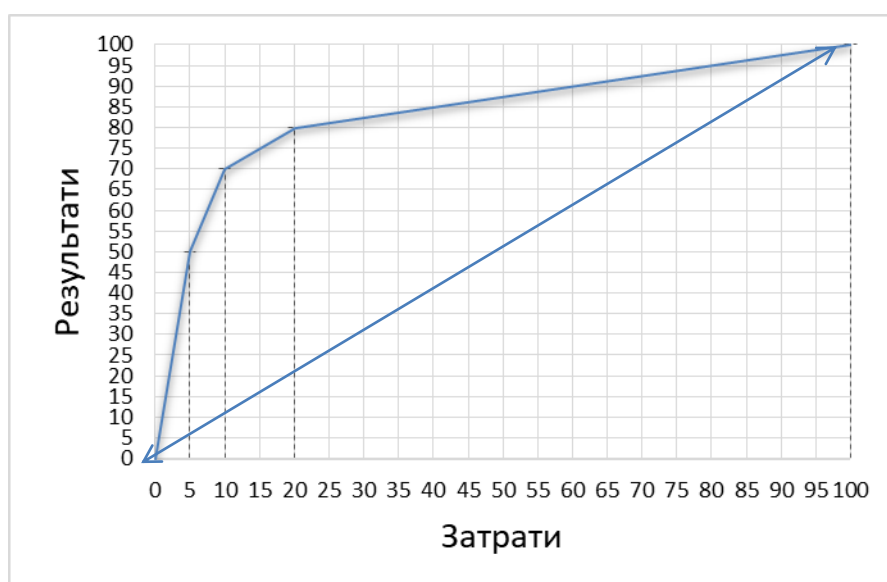

Рисунок 1 – Дві залежності результатів від затрат

Як доведено в [1, стор.17] саме використання логістики, зокрема її закону 20-80, забезпечує додаткове і особливе скорочення ВЗ, тобто особливу ефективність – *логістичну* ефективність. Метою даній доповіді й з'явилося визначення сутності логістичній ефективності.

Із аналізу, проведеному в [1, стор.17], слідує, що природа, витoki логістичній ефективності, перш за все, знаходиться у використанні законів логістики і методики ієрархії.

Так, при відсутності логістики (що відображає прямолінійна залежність результатів від затрат), наприклад, 20% затрат забезпечують і 20% результату. Це означає, що при цьому логістична ефективність відсутня, тому що $20\% - 20\% = 0\%$. (Це зовсім не означає,

що при цьому не отримується ефективність не у відсотковому, а в абсолютному виразі).

Але справа в тому, що при використанні логістики, зокрема закону логістики 20-80, ті ж самі 20% видів затрат обираються тільки серед найбільш вагомих в їх ієрархії (методика ієрархії). І як наочно видно з рисунку¹ (криволінійна залежність) це забезпечує вже не 20% результатів скорочення ВЗ, а цілих 80%. Тобто, тільки за рахунок використання закону логістики і методики ієрархії отримується специфічна, особлива ефективність – *логістична* ефективність; її величина при використанні закону логістики 20-80 розраховується як $80\% - 20\% = 60\%$.

Із аналогії така ж логістична ефективність отримується й при використанні інших логістичних законів: так, при використанні закону 10-70 логістична ефективність буде дорівнювати $70\% - 10\% = 60\%$; при використанні закону 5-50 вона буде дорівнювати $50\% - 5\% = 45\%$. Не нульова логістична ефективність буде отримана й при використанні інших логістичних законів крім двох: 100-100 і 00-00 [1, стор.17]. Для цих двох законів логістична ефективність буде рівною нулю: $100\% - 100\% = 0\%$ і $0\% - 0\% = 0\%$.

Проведений аналіз приводить до таких висновків:

- Логістика, приватні закони логістики, ОЗЛ і логістична ефективність не існують одне без одного.

- Принцип, або правило Парето, має *універсальний характер*, що було відкрите вже не Парето, а значно пізніше: «Принцип Парето, або Закон Парето ... – емпіричне правило, яке стверджує, що для багатьох явищ 80 відсотків *наслідків* спричинені 20 відсотками *причин* ... Принцип був відкритий Джозефом Мозесом Джураном, а названий ім'ям італійського економіста Вільфредо Парето, який спостеріг, що 80 % власності в Італії належить 20 % її населення» [2].

- Саме з другій половини ХХ століття (тобто, з часу розуміння 20-80, як закону логістики) логістика бурхливо змінювалася.

- Можна виділити три основні етапи її розвитку, еволюції: минулий як панування законів логістики 100-100 і 0-0; теперішній як панування закону 20-80; майбутній як етап панування ОЗЛ.

На думку автора впровадження результатів доповіді у професійну підготовку фахівців буде сприяти підвищенню її якості.

Література:

1. Бабайлов, В.К. Встановлення основного закону логістики / В. Бабайлов, Д. Приходько // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник

наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. – № 2 (25) – 2020. – Харків: Стиль - Издат, 2020. – С. 17 – 25.

2. Принцип

Парето:

веб-сайт.

URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BF_%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%BE(дата
обращення 24.04.2022).

УДК 378.1

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

*Блага В.В., к. е. н., доцент,
blagavikvik@meta.ua*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Методологія оцінки соціально-економічної ефективності інноваційної освітньої системи включає принципи проведення оцінки; методи проведення оцінки; систему показників оцінки та порядок проведення. Метою проведення оцінки соціально-економічної ефективності інноваційної освітньої системи є формування ефективної системи, збільшення вкладу в соціально-економічний розвиток національної інноваційної системи та підвищення ефективності прийняття управлінських рішень.

Суть управління ефективністю полягає у визначенні групи ключових показників, індикаторів, що дозволяють визначити, чи досягнуто контрольні значення щодо розвитку того чи іншого об'єкта. Цими показниками в залежності від характеру програми можуть виступати: показники бюджетної ефективності, що відображають співвідношення фінансового результату (економія бюджетних коштів, додаткові надходження податків та платежів до бюджету міста та інші показники) та витрат з бюджету міста, пов'язаних із реалізацією програми; показники економічної ефективності у вигляді приросту обсягу виробництва та надання послуг; показники екологічної ефективності, що відображають зниження ступеня негативного впливу різних факторів на довкілля, для здоров'я населення; показники соціальної ефективності, тобто рівень і якість життя через задоволення матеріальних, духовних, соціальних потреб населення міста чи окремих його груп.

Принципи оцінки соціально-економічної ефективності інноваційної освітньої системи: комплексність, програмність, доцільність, контрольованість, ефективність, результативність,

стійкість результатів, вимірність. Напрями оцінки соціально-економічної ефективності інноваційної освітньої системи будуються на основі аналізу ефектів: економічного, науково-технічного, фінансового, ресурсного, соціального, освітнього.

Система показників оцінки соціально-економічної ефективності інноваційної освітньої системи включає наступні напрямки: конкурентоспроможність на світовому ринку та в масштабах національної інноваційної системи; кадровий потенціал інноваційної освітньої системи; світове та національне визнання; фінансова та економічна стійкість; вплив на соціально-економічний розвиток; ресурсна забезпеченість; соціально-економічна, технологічна та інноваційна інтеграція; якість функціонування інноваційної освітньої системи.

Порядок проведення оцінки соціально-економічної ефективності інноваційної освітньої системи:

1. Оцінка ефективності інноваційної освітньої системи враховується органами виконавчої влади при підтвердженні типу освітньої установи, а також формуванні переліку наукових установ та організацій підприємницького типу в інноваційній освітній системі; оптимізації мережі структурних елементів інноваційної системи освіти; формуванні плану фінансування структурних елементів інноваційної освітньої системи за рахунок коштів державного бюджету; моніторингу ефективності реалізації комплексу заходів щодо реформування системи професійної освіти.

2. Оцінка ефективності інноваційної освітньої системи проводиться на основі методики оцінки ефективності інноваційної освітньої системи.

3. Оцінка ефективності інноваційної освітньої системи здійснюється на підставі системи показників за напрямками: структура інноваційної освітньої системи; конкурентоспроможність на світовому ринку та в масштабах національної інноваційної системи; кадровий потенціал інноваційної освітньої системи; фінансова та економічна стійкість; вплив на соціальний розвиток національної інноваційної системи; ресурсна забезпеченість інноваційної освітньої системи; якість функціонування інноваційної освітньої системи; світове та національне визнання; соціально-економічна, технологічна та інноваційна інтеграція інноваційної освітньої системи.

4. Результати оцінки використовуються для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації інноваційної освітньої системи та коригування напрямів розвитку національної інноваційної системи.

УДК 378.1

ОСВІТНЄ КРЕДИТУВАННЯ ЯК ІНСТИТУЦІЙНА ІННОВАЦІЯ

*Блага В.В., к. е. н., доцент,
blagavikvik@meta.ua*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Актуальність завдання створення ефективно функціонуючого інституту освітнього кредитування підтверджується тією обставиною, що нині більше половини студентів ЗВО повністю або частково оплачують своє навчання. Вони також несуть і супутні витрати: набувають канцелярського приладдя та навчальну літературу, комп'ютерне обладнання, оплачують транспортні та інтернет-послуги, проживання у гуртожитках тощо; загальна сума витрат, пов'язаних із навчанням, стає дуже відчутною.

У такій ситуації очікуваними результатами експерименту з освітнього кредитування є ослаблення поточного навантаження на бюджети сімей студентів, підвищення доступності професійної, у тому числі вищої освіти, тому розвиток позабюджетних джерел фінансування навчальних закладів є вкрай необхідним. Освітнє кредитування може бути представлене як стратегія поведінки економічного суб'єкта з метою отримання професійної освіти, звичайно, для цього потрібно створити умови успішності впровадження в економічну практику даної інституційної інновації.

Рішення про використання механізму освітнього кредитування, яке приймає економічний суб'єкт з метою отримання їм (або членом його сім'ї) професійної освіти, значно ширше, ніж питання фінансового забезпечення процесу навчання. Освітній кредит є додатковим приводом замислитися про майбутню конкурентоспроможність фахівця на ринку праці.

Тому освітнє кредитування необхідно розглядати як певну стратегію поведінки економічного суб'єкта для здобуття ним професійної освіти. Під стратегією поведінки економічного суб'єкта ми розумітимемо систему дій людини, пов'язану з вибором

оптимального для нього способу задоволення своїх потреб з урахуванням соціально-економічних обмежень. Варіативність можливих стратегій поведінки економічних суб'єктів для отримання ними професійної освіти визначається взаємодією різних внутрішніх та зовнішніх факторів. До внутрішніх факторів слід віднести: індивідуальні переваги, обумовлені здібностями, вміннями та професійними якостями економічного суб'єкта, сформованими у процесі його соціалізації та попереднього навчання; ресурсні можливості неінтелектуального характеру (рівень доходу, наявність заощаджень, можливість отримання економічної підтримки сім'ї та ін.).

Зовнішніми факторами (соціально-економічними та правовими) при виборі стратегії отримання професійної освіти для економічного суб'єкта є: наявність певних офіційно закріплених форм здобуття професійної освіти, установ та організацій, які ці форми реалізують практично (системи навчальних закладів); доступність цих форм з точки зору способів фінансування, географічного розташування, культурно-етнічної комфортності навчання та ін.; перспективи працевлаштування та професійного зростання з урахуванням стану ринку праці та вимог потенційних роботодавців.

Сенс освітнього кредитування як інституційної інновації зводиться до перекладу способу фінансування професійної освіти на рівень ринкових трансакцій, що означає надання можливості потенційним учням та банкам самостійно визначити умови підписання та виконання договору про освітній кредит.

Проте через низку обставин подібна угода пов'язана із високими ризиками. По-перше, освітнє кредитування передбачає тривалу взаємодію учасників – до 15 років. По-друге, потенційний позичальник, як правило, не є платоспроможним на момент укладення договору протягом строку навчання за відсутності гарантій працевлаштування. По-третє, освітні позики на відміну від споживчих кредитів фактично виявляються незабезпеченими, оскільки самі освітні послуги не можуть виступати в якості заставного забезпечення.

Втручання держави в організацію ринкових трансакцій дозволить створити ті стимули до інновацій, які не генерує в достатній мірі недосконале інституційне середовище.

Стосовно освітнього кредитування центральним завданням держави є забезпечення взаємовигідних умов укладання угоди між банком та потенційним позичальником освітнього кредиту.

УДК 378.14

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

*Бочарова Н.А., к.е.н., доцент,
bocharova.n.a.xnadu@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасна система освіти має дуже складну ієрархічну структуру, ключовим елементом якої є вища професійна освіта. Перехід на інноваційний шлях розвитку вітчизняної економіки забезпечують «кадри нового часу», підготовку яких здійснюють вищі навчальні заклади, що зумовлює необхідність модернізації, впровадження інноваційних технологій в організацію навчального процесу.

В останні роки в умовах інноваційних процесів, що відбуваються, зростає роль системи вищої освіти в підготовці конкурентоспроможних фахівців будь-якої галузі. Процес модернізації зачіпає багато сторін системи вищої освіти:

- інформаційну базу;
- освітні технології навчання;
- людський капітал;
- інституційні засади;
- організаційну структуру [1-7].

Це передбачає вироблення та обґрунтування інноваційних підходів до організації навчального процесу.

Сучасний вищий навчальний заклад, що є частиною соціального життя суспільства, в умовах, що швидко змінюються, зазнає глибоких перетворень, що підтверджується величезною кількістю впроваджуваних в освітній процес ВНЗ інновацій та експериментів, що сприяють підвищенню якості навчання здобувачів вищої освіти. Конкурентоспроможність ВНЗ нині багато в чому визначається його здатністю надавати сучасні освітні послуги, реалізація яких пов'язана з впровадженням інновацій у освітній процес. В умовах, що склалися, особливу актуальність набувають питання вивчення та впровадження в освітній процес інноваційних освітніх технологій організації занять

у вищому навчальному закладі, заснованих на концепції навчання, що розвивається і спираються на активну пізнавальну позицію здобувача вищої освіти [3].

Організація будь-якого навчання має бути заснована на конкретних вихідних позиціях, що визначаються вибором цілей та місією, змістом, формою, методами та засобами навчання.

Сьогодні система освіти на перше місце ставить питання щодо особистісно орієнтованої підготовки молодих фахівців, головним завданням якого є розкриття інтелектуального, пізнавального та творчого потенціалів всіх учасників освітнього процесу, надання широкої можливості у прояві їх устремлінь у досягненні поставлених цілей, що неможливо без здійснення варіативності освітніх процесів. У зв'язку з цим виникає потреба у використанні інноваційних форм та методів у наданні освітніх послуг, зародження нових видів навчальних закладів, діяльність яких потребує глибокого наукового та практичного осмислення.

Успішний розвиток системи вищої освіти нерозривно пов'язаний з такими поняттями, як інновація, інноваційний освітній процес. Термін "інновація" походить від латинського поняття "innovati" - нововведення. У соціологічному словнику інновація визначається як «процес доцільного створення, поширення та реалізації суспільно корисної ініціативи, спрямованої на якісні зміни у різних сферах життєдіяльності суспільства, раціональне використання матеріальних, економічних та соціальних ресурсів» [2-4].

Як показує практика, існують об'єктивні та суб'єктивні фактори, що спонукають вищий навчальний заклад до інноваційної діяльності. До об'єктивних факторів можна віднести:

- сучасну освітню політику держави;
- прикладні дослідження у галузі освіти;
- досвід інноваційної діяльності освітніх установ.

До суб'єктивних факторів відносять:

- соціально-регіональні потреби;
- розвиток методологічної грамотності та наукового потенціалу викладачів;
- творчі можливості викладачів та здобувачів вищої освіти;
- зростання технічного потенціалу навчального закладу;
- зміна управлінських характеристик.

У системі вищої освіти інноваційний процес є комплексною діяльністю, пов'язаною із:

- застосуванням інноваційних форм і прийомів навчання;
- використанням ефективних механізмів управління;
- створенням нових освітніх продуктів та наданням послуг.

Як освітні інновації часто розглядаються: науково-практичне знання новизни, застосування нових освітніх технологій навчання, проект ефективного інноваційного освітнього комплексу.

Застосування сучасних освітніх технологій розраховане на діяльність педагога за активної суб'єктної позиції у процесі навчання особистості здобувача вищої освіти. Використовувані інновації нерідко призводять до суперечливих результатів. З одного боку, вони дають змогу вдосконалювати діяльність викладацького складу, задають певний імпульс його творчій ініціативі, тим самим створюють здобувачам вищої освіти комфортні умови для навчання. З іншого боку, вони мають лише зовнішню привабливість, створюючи складні проблеми в соціально-виховному плані.

Різноманітність підходів до визначення освітньої технології можна як різноманітність методів реалізації навчальних програм. Внутрішній зміст форми організації навчання розкривається через методи навчання, що є складовою процесу навчання. Метод навчання має велике виховне значення: він має не лише сприяти розширенню обсягу знань, а й активізувати пізнавальну діяльність студентів. Крім того, метод навчання несе практичну спрямованість, оскільки саме за допомогою методу відбувається формування компетенцій учнів. Існують різні підходи до класифікації методів навчання.

Серед методів навчання необхідно виділити наступні за різниці ознаками класифікації:

- за джерелом знань (виділяють словесні, наочні та практичні методи, тому що інших джерел, крім слова, образу та досвіду, не існує);
- за відповідним етапом навчання, на кожному з яких вирішують специфічні завдання (орієнтація на методи підготовки учнів, до вивчення матеріалу, що передбачає пробудження інтересу, пізнавальної потреби, актуалізацію базових знань, необхідних умінь та навичок, на методи вивчення нового матеріалу, на методи конкретизації та поглиблення знань, набуття практичних умінь та навичок, що сприяють використанню пізнаного, на методи контролю та оцінки результатів навчання);

- за способом керівництва навчальною діяльністю прями чи непрямі (виділяють методи пояснення педагога та різноманітні методи організації самостійної роботи студентів);
- за логікою навчального процесу (опора на індуктивні та дедуктивні, аналітичні та синтетичні методи);
- з дидактичних цілей виділяють методи організації діяльності учнів, методи стимулювання діяльності, наприклад, конкурси, змагання, ігри, заохочення та інші методи перевірки та оцінки.

Також необхідно враховувати досвід розвинених країн світу, тому край важливо вивчення іноземних мов за умови можливості їх застосування у науковій діяльності.

Найбільш ефективним є комплексне застосування різних методів. Їх вірне поєднання призведе до швидкого досягнення поставленої мети. Також вірним буде застосування індивідуального підходу до кожної групи, а краще до кожного здобувача вищої освіти.

Література:

1. Авдулов Н.С. Наука та інновації. *Державне та муніципальне управління*. Вчені записки СКАГС. 2008. №3. С. 6-15.
2. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: збірник науково-методичних праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12-28.
3. Мідна Т. А. Інновації освіти. Вищий навчальний заклад як інноваційна структура. *Інновації у вищій професійній освіті*. URL: <https://1vfk.ru/uk/chemistry/innovacii-v-obrazovanii-vysshee-uchebnoe-zavedenie-kak-innovacionnaya/>
4. Мітусова О.А. Архітектоніка та логіко-смісловий зміст мовного освітнього простору: формальна, неформальна, інформальна освіта студентів. *Державне та муніципальне управління*. Вчені записки СКАГС. 2011. № 3. С. 171-176.
5. Мітусова О.А. Інноваційний підхід до мовної освіти майбутнього спеціаліста. *Вісті ЮФУ Філологічні науки*, 2010 № 2. С. 164-165.
6. Норка А. М. Сучасні методи навчання студентів англійській мові. Матеріали студентської наукової конференції Полтавської державної аграрної академії, 13 травня 2021 р. Том І. Полтава: РВВ ПДАА, 2021 С. 190-192.
7. Фролова Ю.Г. Система вищої освіти як необхідний елемент стратегії інноваційного розвитку. *Державне та муніципальне управління*. Вчені записки СКАГС. 2012. № 1. С. 241-246

УДК 377.35**ІННОВАЦІЙНЕ НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЗАПОРУКА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ***Водолажська Т.О., к.е.н., доцент,
tatyana.vodolazhska@gmail.com**Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
Дімітракієва С.Р. д.е.н, доцент,
s_dimitrakieva@abv.bg
Технічний Університет Варна (Болгарія)*

У теперішній час у всьому світі відбуваються значні зміни у суспільстві, під тиском яких трансформації зазнає і освітнє середовище. За цих обставин у освітній сфері спостерігаються постійні вагомні зміни як у змісті та складі навчальних матеріалів, так і у застосовуваних формах і технологіях їх передачі здобувачам освіти [1].

Виникає нагальна потреба врахування таких змін та швидкої відповідної реакції на них з боку вищих навчальних закладів, що зумовлює необхідність створення інноваційного освітнього середовища, оскільки саме інноваційна складова діяльності вищих навчальних закладів характеризується в якості фундаментальної у Законі України «Про вищу освіту».

Інноваційне освітнє середовище – це «система педагогічних умов особистісного та професійного розвитку особистості, яка включає територію, у межах якої діють правила інноваційної діяльності та новітні ідеї, оригінальні педагогічні технології, які застосовуються у професійній підготовці майбутніх фахівців та сприяють удосконаленню їхньої фахової компетентності» [2].

Безпосередньо від рівня розвитку інноваційного освітнього середовища неабиякою мірою залежить ефективність та дієвість підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема опанування новітніх затребуваних нині та в майбутньому професійних компетентностей майбутніх професіоналів у закладах вищої освіти, а також ступінь їх конкурентоспроможності на ринку праці [3].

Наразі керівники значної частини українських вищих навчальних закладів інновацію в освіті сприймають як технічну інновацію, що передбачає «зберігання, поширення та візуалізацію інформації за допомогою новітніх технологій, використання інформаційно-навчальних систем» [4, с. 84]. Слід погодитись з тим, що зазначені

засоби, методи та способи викладання навчального матеріалу дійсно є дієвими. Водночас стрижневе питання – зміст навчального матеріалу – наразі є проблемним, потребує неперервної модернізації, оновлення та «клієнтоорієнтованості».

Лише за умови поєднання оновленого затребуваного навчального матеріалу та новітніх технологій його викладання і доведення до здобувачів освіти, навчальне середовище буде відповідати сучасним освітнім вимогам та дозволить дійсно забезпечити підготовку висококваліфікованих компетентних професіоналів, здатних конкурувати не лише на українському ринку праці, а і за кордоном.

Тому нині надзвичайно актуальним завданням освітньої галузі більшості країн, в тому числі України є її модернізація, зокрема розширення навчального середовища, зокрема його інновативності. Адже саме інтерактивні методи навчання, нестандартні форми педагогічної діяльності та застосування новітніх освітніх технологій забезпечують одержання очікуваного ефекту.

Література:

1. Загіка О.О. Інноваційне навчальне середовище – запорука професійної компетентності та конкурентоспроможності випускника ПТНЗ. *Професійна освіта : проблеми і перспективи*. 2013. №5. С. 55-59. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Profos_2013_5_12.
2. Цюняк О.П. Інноваційне освітнє середовище як чинник професійного становлення майбутніх магістрів початкової освіти. *Теорія і методика професійної освіти*. 2019. № 14. Т. 1. С. 175 – 178. Режим доступу : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/14/part_1/38.pdf
3. Гриб Т.О. Клименченко Т.Г. Інноваційне освітнє середовище навчального закладу вищої освіти як об'єкт наукового аналізу. *Освіта та наука у мінливому світі : проблеми та перспективи розвитку* : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (27-28 березня 2020 р.). Дніпро : Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, 2020. Режим доступу : <http://repo.snau.edu.ua/handle/123456789/8014>
4. Іванова С.М. Співпраця представників бізнесу та закладів освіти як засіб інновацій в освітньому процесі. *Формування сучасного освітнього середовища: теорія і практика* : матер. міжвуз. наук.-практ. конф. Ірпінь, 2020. Режим доступу : <http://iek.irpin.com/assets/images/resources/52/1f330e0d35de6d922a2ab90ca2caafe1da6b18c7.pdf>
5. Заредінова Е.Р. Освітнє середовище вищого навчального закладу: наукові підходи до трактування структури. *Вісник НАУ : зб. наук. праць*. 2017. № 11. С. 53-58. Режим доступу : <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/issue/view/641>

УДК 378.147

**ЩОДО ПИТАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ
ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ ЗВО***Деділова Т.В., к.е.н., доцент,
dedilova@ukr.net**Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Організація діяльності закладів вищої освіти в контексті парадигми інноваційного розвитку вищої освіти передбачає досягнення встановлених цілей та завдань, ґрунтованих на використанні інноваційних методів. На відміну від традиційної парадигми, головною відмінністю парадигми інноваційної освіти є впровадження підходу, зосередженого на виробництві знань. Тобто важливим стає не факт передавання знань, а їх продукування. А, отже, інноваційний університет потребує новітніх підходів та способів в управлінні й організації навчального процесу.

Основними принципами інноваційної спрямованості університету є дуальна освіта, врахування потреб стейкхолдерів усіх рівнів, компетентісний підхід в освітньому процесі, незалежний контроль якості результатів навчального процесу та ін. Модернізація діяльності закладу вищої освіти за наведеними принципами має за мету акцентувати увагу з процесу навчання на результати такого навчання, змінити роль науково-педагогічного працівника, залучити до пізнавальної діяльності здобувача освіти, спираючись на облік його особистісних переваг. Таким чином, заходи, реалізовані закладами вищої освіти повинні зазнати суттєвих перетворень, як за своєю сутністю і змістом, так й в цілях, процесі та отриманих результатах навчання. Змінюватиметься й характер діяльності викладачів і здобувачів освіти, а також форми і методи навчальної діяльності, що зумовлюється інноваційним освітнім середовищем, конкуренцією навчальних закладів, матеріально-технічним забезпеченням і фінансуванням закладів вищої освіти.

Особливу роль у цьому процесі відіграють інноваційні педагогічні технології (рис. 1), агентами впровадження яких виступають науково-педагогічні працівники, що мають високу мотивацію та необхідний рівень кваліфікації та навичок наукової, методичної, організаційної та виховної роботи.

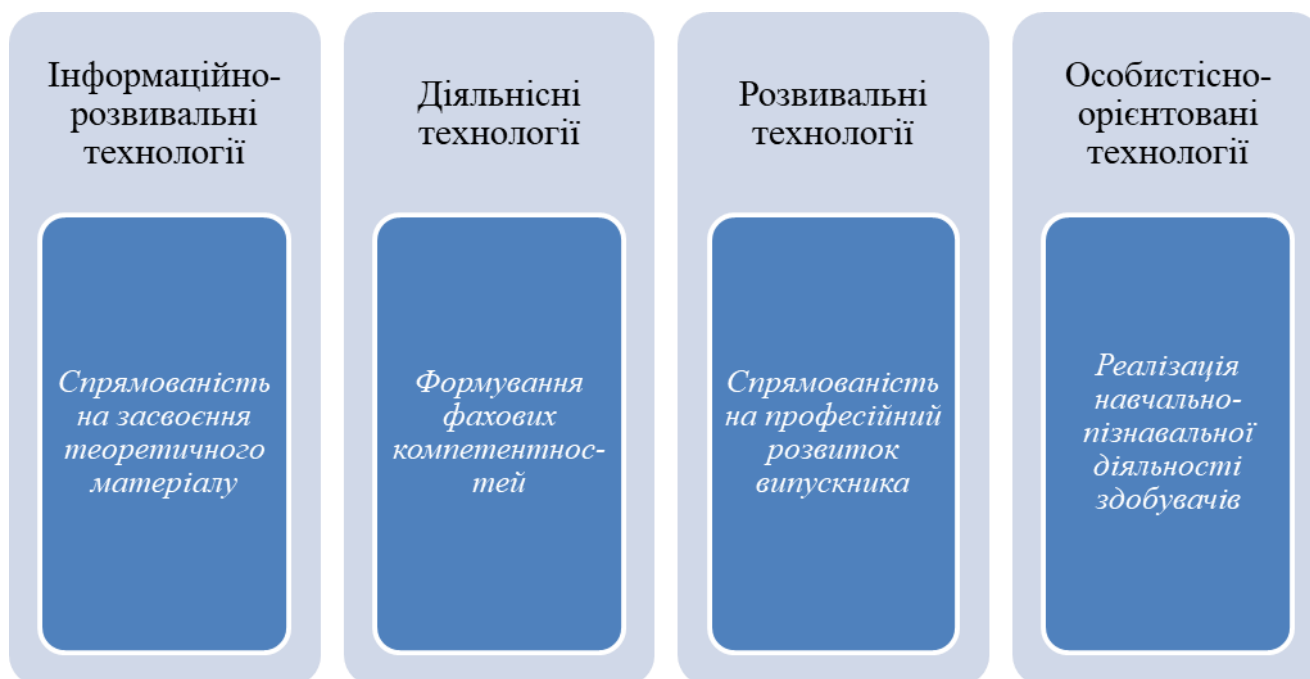

Рисунок 1 – Перелік актуальних інноваційних педагогічних технологій (адаптована авторська розробка за [1])

Крім того, застосування досягнень інформаційно-комунікаційних педагогічних технологій й інтерактивних засобів навчання дозволяє активізувати роботу здобувачів освіти. Зокрема, на думку [2], основними завданнями інтерактиву в системі «працедавець – ЗВО – викладач – здобувач» виступають: розвиток емоційного інтелекту, напрацювання навичок командної роботи, зниження напруженості й конфліктності в колективі, активізація самостійної роботи та ін. В свою чергу, для науково-педагогічного працівника індикатором інноваційності можуть слугувати диференціація науково-методичної роботи за провідними її напрямками, активні соціальні комунікації, напрацювання soft-skills, використання новітніх інформаційних технологій тощо.

Література:

1. Палига О. В., Притула І. А. Інноваційні технології навчання при підготовці кваліфікованих робітників в системі професійно-технічної освіти. Василівка, 2015. 21 с. URL : <http://vpl57.zp.ua/file/IYPNoweV> (дата звернення: 21.04.2022).
2. Мосол Н. О. Сучасні методи активізації навчання. Інтерактивні методи навчання у вищій школі. URL : http://nmv.zsmu.edu.ua/upload/doc_nmvpk/sman_interaktyvni_metody_navch_u_vyshchii_shkoli.pdf (дата звернення: 21.04.2022).

УДК 378.1**ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
В УМОВАХ ВІЙНИ**

*Колій О. С., к.т.н.,
KoliiOleksandr@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Проведення бойових дій завжди дестабілізує діяльність ключових аспектів мирного життя. Одним з таких аспектів є сфера освіти. Завдяки перебуванню на карантині у зв'язку з пандемією COVID-19 два останніх роки, Українська система освіти змогла в короткі терміни розпочати дистанційне навчання на територіях на яких не ведуться активні бойові дії пов'язані з протидією агресії Російської федерації проти України.

Оскільки війна любого масштабу впливає на життя студентів та на можливість продовжувати навчання. Насьогодні актуальним є наповнення навчальних сайтів університетів якісними відеоматеріалами лекцій, лабораторних, практичних робіт, що в подальшому дозволить за відсутності викладачів, студентам продовжувати навчання. Важливість збереження відеоматеріалів полягає в тому, що вони можуть носити унікальний зміст та оригінальну подачу матеріалу лектора. Це особливо стає принциповим в умовах війни, коли кожного дня є ризик того що викладач може загинути під час бойових дій або обстрілу.

В умовах обмежених ресурсів у навчальних закладах, зберігання відео-файлів лекцій та інших навчальних матеріалів потребує значних об'ємів пам'яті на сервері університету, які також можуть бути знищені авіа-бомбардуванням. Тому для зберігання та перегляду відеоматеріалів доцільно використовувати стороні сервіси найбільш поширеним з яких є YouTube.

З моменту створення YouTube в 2005 році люди завантажують 500 годин відео матеріалу щохвилини, а на сайті YouTube щодня переглядають більш 1 мільярда відео. Щорічно кількість пошукових запитів стосовно навчального контенту на відеоплатформі збільшується більш ніж на 70 %. YouTube відкрив можливість для навчання за багатьма напрямками. Студенти часто використовують YouTube у якості альтернативної форми вивчення різних дисциплін.

Незважаючи на всі зміни, які зараз відбуваються в Інтернет просторі одне залишається незмінним, YouTube як і раніше

залишається веб-сайтом з безкоштовним доступом, на якому користувачі можуть переглядати й завантажувати відеоконтент за своїм вибором.

Однією з особливостей платформи YouTube є можливість глядачам залишати коментарі до змісту відео. Ці коментарі можуть бути у формі пропозицій, критичні зауваження й коментарі. Коментарі відкриті для публіки, також користувачі можуть відреагувати на коментарі один одного, отже, спілкування й обмін знаннями через простір коментарів позитивно вплинули на процес спільного навчання.

Враховуючи кількість відеороликів на сайті, які використовуються глядачами для навчання різним навичкам, цілком можливо, що YouTube в майбутньому зможе замінити навчання студентів в аудиторії для лекційних освітніх курсів.

Дослідження показало, що використання Інтернету позитивно вплинуло на академічну успішність студентів. Однією з головних завдань при використанні Інтернету є ефективне його використання з погляду надійності інформації. [1] Для цього важливою навичкою є знаходити достовірну інформацію при мінімальних витратах часу на її пошук. Ця дія складна для нових або недосвідчених користувачів, коли вони прагнуть перевірити й оцінити надійність ресурсу. Проблема інформаційної надійності може бути знижена, підписавшись на надійні YouTube канали.

Ще одна проблема, з якої зустрічаються користувачі YouTube при використанні відео для навчання, це непостійна якість доступних відео, що приводить до неякісного навчання. Ця проблема була виявлена в дослідженні, яке було присвячено вивченню успішності студентів, які використовували відео YouTube у якості навчальних ресурсів [2]. Тому проблема неякісних навчальних відео також може бути вирішена, обмеженням показу різних відео через підписку на перевірені канали з якісним контентом замість перегляду всіх доступних відео.

Література:

1. Weller K. Trying to understand social media users and usage. The forgotten features of social media platforms. Online Inf. Rev. 2016. P. 256-264.
2. Cerna M., Svobodová L., Haviger J. Perception and Utilization of Facebook by University Students. Case Study. Academic Conferences International Limited: Sonning Common. 2017. P. 105-113.

УДК 377; 378**СУЧАСНА ПАРАДИГМА УПРАВЛІННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ**

*Левченко Я.С., д.н. з галузі «Управління та адміністрування», доцент,
slavalevscenko1984@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Відомо, що поняття «парадигма» визначалося ще у Доіндустріальну епоху [1]. Воно пройшло значну еволюцію, потерпало значних змін. В сучасній літературі парадигма визначається як глобальна стратегія поведінки всього людства у конкретній сфері його діяльності. Значне поглиблення розуміння сенсу парадигм було зроблене у 2013-2018 роках на кафедрі економіки і підприємництва ХНАДУ у процесі визначення парадигм основних видів діяльності: економіки, менеджменту, інженерії, маркетингу тощо.

Однак, досі не визначені парадигми такої важливої сфери діяльності, якою є управління. Причина цього в тому, що управління має значну схожість з менеджментом і тому часто вважається, що парадигми управління тотожні парадигмам менеджменту. Однак, це ототожнення помилкове. При всій схожості між поняттями управління і менеджменту ці поняття не тотожні і мають певні відмінності. А це означає, що не тотожні і парадигми менеджменту і управління. Тому визначення парадигм управління стає своєчасним і набуває актуальність.

Метою доповіді є обґрунтування визначення другої, тобто, сучасної парадигми управління – парадигми Індустріального суспільства.

Як відоме з дослідження [2], для визначення парадигм будь-яких сфер діяльності людства, необхідне встановлення основного закону цієї сфери. А парадигма як раз і є результатом апробації основного закону методикою історичного-логічного Гегеля (методикою Час).

Основний закон управління може бути визначений з наступного. Так, можна впевнено стверджувати, що будь-яке управління існує як вплив трьох основних видів: людини на людину; людини на природу; природи на природу. Інших видів впливу просто не існує. Прикладами цих трьох видів впливу є такі: коли директор підприємства впливає на свого замісника, підлеглого – він управляє;

коли токар впливає на верстат – він управляє; коли верстат впливає на предмет праці – він теж управляє. Відомо, що вплив людини на людину є менеджмент, а два інших приклади впливу є виробництвом. Тому очевидно, що управління ширше менеджменту на величину виробництва, а отже управління є сума менеджменту і виробництва. В цьому сутність, зміст і основний закон управління. А з основного закону управління легко визначити й другу, тобто, сучасну парадигму управління – парадигму управління Індустріального суспільства, як результат апробації основного закону управління методикою Час. Така апробація – це визначення переважно одного з двох елементів змісту управління (менеджменту або виробництва). Відомо, що в Індустріальну епоху роль менеджменту стає вище ролі виробництва.

Отже, слідує основний висновок: «Друга, тобто, сучасна парадигма управління – це парадигма переважної ролі менеджменту понад виробництвом».

Література:

1. Бабайлов, В.К. Еволюція парадигм економіки / В. Бабайлов // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць харківського національного автомобільно-дорожнього університету. – №2(7), том 1 - 2014. – Харків: ХНАДУ, 2014 – С. 5-8.
2. Бабайлов, В.К. Встановлення основного закону логістики / В. Бабайлов, Д. Приходько // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. – № 2 (25) – 2020. – Харків: Стиль - Издат, 2020 . – С. 17 – 25.

УДК 336.132

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ПРОТЕКЦІОНІЗМ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

*Левченко Я.С., д.н. з галузі «Управління та адміністрування», доцент,
slavalevcenko1984@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Розвиток кожного окремого сектору економіки – це розвиток кожної держави в цілому. Особливо коли мова йде про сільське господарство – галузь економіки, що призначена для забезпечення населення провізією і отримання сировини для промисловості. Галузь представлена практично у всіх країнах [1, 2].

Крім стабільного забезпечення населення кожної країни якісним, безпечним, доступним продовольством, сільське господарство спроможне на вагомий внесок у розв'язання світової проблеми голоду. Потенціал українського виробництва значно перевищує потреби внутрішнього ринку [3,4].

Актуальність державного фінансового протекціонізму сільськогосподарської промисловості підтверджується і тим фактом, що наразі світ стикнувся з потенційною проблемою продовольчої кризи. Ця криза викликана турбулентними обставинами, що вирують на території України безпосередньо та мають прямий вплив як на країни Європейського простору, так і на країни всього світу [3, 4].

Проблема державного фінансового протекціонізму агропромислового комплексу в цілому та сільськогосподарської промисловості зокрема не розглянута іншими дослідниками в контексті турбулентності. Відповідно не розглянуте питання віднесення показників, на основі яких проводитиметься аналіз. Це свідчить про необхідність проведення відповідних досліджень

З метою вирішення проблеми державного фінансового протекціонізму агропромислового комплексу пропонується використання сучасної обчислювальної техніки із застосуванням математичних моделей [5]. І для отримання достовірної інформації весь комплекс статистичних даних, які використовуються при розрахунках та включаються до будь-якої методики, має складатися з невеликої кількості даних та бути максимально інформативними [6, 7]. Отже, пропонується використання двох найважливіших показників, а саме: показник інвестиційної привабливості регіону (ІПР) та показник цінності сільськогосподарської промисловості регіону, що забезпечить практичну цінність для органів управління (місцевим, територіальним та ін.) при розподілі коштів за вектором протекціонізму сільськогосподарської промисловості.

Література:

1. Сільське господарство.
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%B3%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE
2. Україна – європейський лідер по сільськогосподарських угіддях. Доведено за допомогою штучного інтелекту.
<https://uprom.info/news/agro/ukrayina-yevropeyskiy-lider-po-silskogospodarskih-ugidnyah-dovedeno-za-dopomogoyu-shtuchnogo-intelektu/>

3. Україна входить до ТОП-5 експортерів продовольства. <https://t.me/verkhovnaradaukrainy/10016>
4. Комітет з питань аграрної та земельної політики: «Ми маємо уникнути світової продовольчої кризи». <https://t.me/verkhovnaradaukrainy/10165>
5. Levchenko, I., Losonczi, P., Britchenko, I., Vazov, R., Zaiats, O., Volodavchuk, V., Humeniuk, I., & Shumilo, O. (2021). Development of a method for targeted financing of economy sectors through capital investment in the innovative development. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 5(13 (113)), 6–13. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.243235>
6. Levchenko, I., Dmytriieva, O., Shevchenko, I., Britchenko, I., Kruhlov, V., Avanesova, N., Kudriavtseva, O., & Solodovnik, O. (2021). Development of a method for selected financing of scientific and educational institutions through targeted capital investment in the development of innovative technologies. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 3(13 (111)), 55–62. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.235930>
7. Orłowski, L. T. (2012). Financial crisis and extreme market risks: Evidence from Europe. *Review of Financial Economics*, 21(3), 120–130. [doi:10.1016/j.rfe.2012.06.006](https://doi.org/10.1016/j.rfe.2012.06.006)

УДК 65

МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНІЙ ПАРАДИГМИ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСВІТНЯ ІННОВАЦІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ

Пахомова Л.В. асистент,
lyudakada@gmail.com

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Відомо, що парадигма – важливіше поняття і явище у будь-якій сфері діяльності – це стратегія, причому стратегія поведінки всього людства у конкретній сфері його діяльності (економіки, менеджменті, інженерії тощо) Тобто, це глобальна – стратегія [1, стор. 20]. Саме вона в найбільшому ступеню впливає на діяльність підприємства; саме парадигма визначає правильний вибір місії будь-якого підприємства.

Парадигма стає самим загальним і точним орієнтиром для менеджменту підприємства і навіть всіх його рівнів, включаючи також державний менеджмент.

У період 2013-2018 роках на кафедрі економіки і підприємництва були розроблені парадигми всіх основних напрямків діяльності людства. Однак не були визначені парадигми такій важливій сфері

діяльності як управління. На думку автора доповіді головна причина цього в ототожненні управління з менеджментом: розроблені парадигми менеджменту ототожнювалися з парадигмами управління. Саме це відволікало від необхідності розробки власне парадигм управління. Управління дійсно тісно пов'язане з менеджментом, але це не тотожні поняття і явища. Управління не зводиться до менеджменту, а тому й парадигми управління не можуть співпадати з парадигмами менеджменту. Виходячи з цього *актуальним* стає розробка парадигм самого управління.

Метою доповіді є обґрунтування визначення майбутньої парадигми управління, парадигми управління Постіндустріального суспільства.

Як відоме з [2], для визначення парадигми будь-якій сфері діяльності необхідне встановлення її основного закону. А парадигма є результатом апробації основного закону методикою історично-логічного Гегеля (коротко методикою Часу).

Основний закон управління (ОЗУ) на думку автора, необхідно визначати з таких міркувань. Так, виходячи з практики управління, можливо впевнено стверджувати наступне – будь-яке управління існує як вплив трьох видів: вплив людини на людину; вплив людини на природу; вплив природи на природу. Інших видів впливу не існує. Так, коли директор підприємства (або будь-який начальник) впливає на підлеглого – він управляє; коли токар впливає на верстат – він управляє; коли верстат впливає на предмет труда – він теж управляє. Легко бачити, що тільки вплив людини на людину є менеджмент, а два інших види впливу є виробництво. Тому управління є єдність, синтез менеджменту і виробництва – в цьому сутність, зміст і основний закон управління.

А виходячи з ОЗУ легко визначити його майбутню парадигму – парадигму Постіндустріального суспільства, як результат апробації ОЗУ методикою Часу. Це визначення переважного в цю епоху зв'язку двох елементів змісту управління (менеджменту і виробництва).

Досвід визначення парадигм управління Доіндустріального і Індустріального суспільства приводить до основного висновку: «Майбутня парадигма управління – це парадигма оптимального співвідношення менеджменту і виробництва». Оптимальне – це таке співвідношення, яке забезпечує найбільшу ефективність діяльності підприємства.

Література:

1. Бабайлов, В.К. Встановлення основного закону логістики / В. Бабайлов, Д. Приходько // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. – № 2 (25) – 2020. – Харків: Стиль - Издат, 2020. – С. 17 – 25.

2. ИНЖЕНЕРИЯ КАК ВАЖНЕЙШАЯ ФУНКЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ: **веб-сайт.** **URL:** http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/5_10_uk/22.pdf (дата звернення 27.04.2022).

УДК: 378

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНИХ ОСВІТНІХ
ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ**

*Хорошилова І.О., к.е.н. доцент,
hia23@ukr.net*

Харківській національній автомобільно-дорожній університет

Сучасний етап розвитку нашої країни вимагає створення умов досягнення нової якості професійної підготовки та її відповідності актуальним та перспективним потребам на основі модернізації освітнього процесу у вишах. Розвиток системи освіти, популярність та актуалізація вищої освіти висувають підвищені вимоги до якості підготовки майбутніх фахівців. Від сучасного вищого навчального закладу вимагається запровадження передових технологій навчання, що забезпечують поряд з його фундаментальністю розвиток комунікативних, творчих та професійних компетенцій, потреб у самоосвіті на основі потенційної багатоваріантності утримання та організації освітнього процесу, що можливе за рахунок застосування інноваційних педагогічних технологій.

Дистанційне навчання, засноване на використанні дистанційних освітніх технологій мережі Інтернет, будучи інновацією по відношенню до сучасної освіти, стає логічним розвитком сучасної освіти, що традиційно переважно здійснюється у просторі аудиторій та лабораторій. Навчання з використанням дистанційних технологій здатне компенсувати цю прогалину шляхом проведення занять різних форм за допомогою інформаційних та телекомунікаційних мереж. Впровадження комп'ютеризованих та телекомунікаційних технологій дозволяє перейти на дистанційне навчання (ДН), що є перспективною формою системи відкритої інженерної освіти. Воно засноване на використанні сучасних інформаційних технологій, при цьому

необхідно використовувати в навчанні ті технології, які найбільш ефективні. При проведенні дистанційного навчання інформаційні технології повинні забезпечувати:

- доставку учням основного обсягу матеріалу, що вивчається;
- інтерактивна взаємодія учнів та викладачів у процесі навчання;
- надання студентам можливості самостійної роботи з засвоєння матеріалу, що вивчається;
- оцінку знань і навичок учнів, отриманих у процесі навчання.

Разом з тим виникають щонайменше три проблеми:

- ефективності;
- інформаційно-технологічної безпеки студентів та інформаційної безпеки навчальних закладів;
- якості навчально-методичних матеріалів.

Таким чином, застосування цифрових носіїв інформації на типових лабораторних установках дозволяє наочно фіксувати вимірювані параметри в динаміці та в режимі реального часу, що виявляє сутність фізичних процесів у механізмах, сприяє глибшому їх аналізу, дозволяє створити лабораторію віддаленого доступу для системи ДО. Застосування лабораторії віддаленого доступу дозволить забезпечити реальну економію матеріальних засобів, що виділяються на фінансування лабораторної бази, уникнути непотрібного тиражування подібних лабораторних установок у різних університетах, а також забезпечити дистанційний доступ через Інтернет учнів, що навчаються, до унікального обладнання окремих навчальних закладів та промислових підприємств.

Необхідно виділити основні переваги навчання з використанням дистанційних освітніх технологій, які були виявлені під час нашого аналізу:

1. Стимулюють пізнавальну активність самого студента, що у свою чергу корелює з компетентнісним підходом [5, с. 128, 129], який заявлено у вимогах ФГОС щодо реалізації освітніх програм. 2. Дозволяють проходити навчання поза відривом від професійної діяльності учня, надаючи йому можливість здобути таким чином освіту з іншої спеціальності або підвищити рівень його професійної кваліфікації.

3. Вирішують проблему нестачі заочного навчання очних форм проведення занять, дозволяючи організовувати віддалено різні форми проведення занять, у тому числі й інтерактивні.

Література:

1. Дистанційна освіта в сучасній освітній діяльності. Освітній портал URL.: <http://www.osvita.org.ua/articles/30.html/>.
2. Нуржинська, А. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців зі зв'язків з громадськістю в умовах дистанційної форми навчання. Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ. 2018.

УДК 37.015.3.(477):42(07)**ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ***Цимбал С.В., д. психол. н., доцент
medko_s@ukr.net**Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

У зв'язку зі стрімким розвитком он-лайн технологій сучасний світ майже неможливо уявити без їх повсякденного використання. Діти змалечку вчаться освоювати мобільні пристрої: смартфони, планшети, ноутбуки, які оточують їх повсюдно. Можливості технологій сприяють їх широкому використанні не лише для дозвілля, а й навчального процесу, що й визначає актуальність дослідження [1].

Українська вища школа сьогодні зазнає глобальних змін та реформ, відбувається трансформація традиційних методів навчання, інформатизація навчального процесу, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій тощо. Одним із шляхів вирішення проблеми оптимізації процесу навчання може стати технологія *blended learning*, або змішане навчання, яке поєднує усі сильні сторони традиційних методів і переваги дистанційного навчання. Змішане навчання є ефективним шляхом вирішення проблеми розбіжностей між вимогами сучасного суспільства і відповідністю можливостей вищої освіти цим вимогам. Особливо актуальним, на нашу думку, є використання технології *blended learning* у процесі викладання іноземної мови за професійним спрямуванням.

Доцільним є використання додатків на мобільних пристроях завдяки Інтернету у самостійній роботі студентів, у тому числі для виконання домашніх завдань, молодь все більше часу проводить з мобільними пристроями і все менше часу присвячує виконанню домашніх завдань, особливо на паперових носіях.

Застосування ІТ в немовних ВНЗ для формування ІКК передбачає проектування, реалізацію, оцінювання, корекцію, діагностику та подальше відтворення навчального процесу з використанням мультимедійних (від англ. Multimedia – «багатокомпонентне середовище») інтерактивних й автоматизованих програм з метою успішного управління процесом навчання. Активне використання на заняттях мультимедійних електронних засобів – програм, що дозволяють використовувати текст, графіку, відео і т. д. в інтерактивному режимі спілкування, діалозі з користувачем підвищує доступність й наочність навчання, інтенсивність навчальних занять, тим самим сприяючи формуванню ІКК. Крім того, використання ІТ сприяє реалізації таких педагогічних цілей, як: забезпечення всебічного розвитку особистості студента, підвищення його здатності до самостійної діяльності, стимуляція творчого мислення, інтенсифікація освітнього процесу [5, с. 41].

Комп'ютерні технології навчання передбачають процеси збору, переробки, зберігання та передачі інформації студентам за допомогою комп'ютера. Таким чином, комп'ютер є засобом: надання навчального матеріалу студентам з метою формування компетенцій з дисципліни та міждисциплінарних компетенцій, інформаційної підтримки навчальних процесів як додаткове джерело інформації, визначення рівня сформованості компетенцій та контролю засвоєння навчального матеріалу, проведення навчальних експериментів та презентацій, реалізації різних проектів з метою розвитку компетентностей з певної дисципліни, засобом розвитку інформаційної компетентності для успішного здійснення майбутньої професійної діяльності.

Отже, інформаційні технології на заняттях іноземної мови сприяють активізації мислення, мотивації до навчання, розвитку розумових здібностей учнів та значно підвищують інтерес до навчання іноземної мови.

Література:

1. Андриенко А. С. Современные информационные технологии обучения иностранному языку в техническом вузе в условиях компетентностного подхода. Известия ЮФУ. Технические науки, 2009. №4. С. 249 - 254.
2. Давиденко Ю. Є. Використання інформаційно-комунікативних технологій для мовної освіти. К: Іноземні мови, 2005. №3. С.40 - 41.

УДК 377.35

**ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ
МЕНЕДЖЕРОВ***Черепанова В.А., к.э.н., профессор**Перерва П.Г., д.э.н., профессор**pgpererva@gmail.com**Национальный технический университет «ХПИ»*

Сегодняшний день – это время активного перехода к высокотехнологичному информационному обществу, в котором качество человеческого потенциала, уровень образованности и культуры всего населения приобретают решающее значение для экономического и социального развития страны. Образование нашего столетия – это образование для нового человека с современными знаниями и умениями.

Сегодня качественная подготовка высококвалифицированных специалистов по менеджменту требует творческого подхода преподавателей высших учебных заведений к выбору содержания, форм, методов и средств обучения, максимальному использованию достижений современной педагогической и научной деятельности, новых педагогических и производственных технологий. Все эти подходы должны быть ориентированы не только на передачу готовых знаний, но и отражать идеи понимания и признания чужой точки зрения, уважение личности, организации сотрудничества и самовыражения в деятельности, в творчестве, то есть на формирование комплекса личностных качеств студентов.

В это время имеет место неотложная необходимость перехода от простой формы «передачи знаний» к инновационными формам: «учить учиться», «учить жить», «учить профессии», «учить учить». Современному студенту нужно подать тему по экономике и менеджменту, чтобы он научился ее осмысливать, а уже потом умел искать информацию, которая поможет ему расширить свои первоначальные знания по этой теме, реализовать теоретически или практически проблемы, которые были поставлены преподавателем в ней. Необходимо вернуть студентам интерес к изучению специальных профессиональных предметов, сделать обучение интересным, усилить желание учиться, побуждать к поиску. Способствовать решению поставленных перед образованием задач – это и есть основные проблем инновационных технологий обучения.

На наш взгляд, при организации и использовании инновационных подходов к обучению следует руководствоваться определенными принципами образовательного процесса являются, к которым предлагается отнести следующие:

- принцип системности инновационного развития, предусматривающий учет размерности всего комплекса изменений образовательного процесса;
- принцип достигнутого результата, отражающий зависимость последующих нововведений от уровня культурного усвоения предыдущих;
- принцип модульного построения инновационных структур образовательного процесса.

Процесс принятия и осознания принципов инновационного развития образовательного процесса неизбежно приведет к комплексу соответствующих задач, решение которых будет способствовать их внедрению в жизнь. К задачам инновационного развития учебного процесса в университетах, на наш взгляд, следует отнести следующие:

- моделирование инновационной профессиональной деятельности будущих менеджеров в сфере бизнеса и управления;
- создание единой инновационной системы профессионального обучения будущих менеджеров, адаптированной к динамике развития современного производства и бизнеса;
- разработку инновационных технологий обучения в сфере бизнеса и их внедрение в образовательный процесс университетов.

Поэтому в настоящее время необходим комплексный подход к инновационной образовательной стратегии университетов, отражающей главную направленность, — качество обновления всей системы профессиональной подготовки специалистов. Формирование профессионально-педагогической инновационной деятельности преподавателей университетов как основа развития творческого потенциала субъектов учебно-воспитательного процесса будет способствовать дальнейшему совершенствованию профессионально-педагогических умений, положительной мотивации студента как субъекта обучения, если в работе по внедрению соблюдать следующие этапы: а) диагностика готовности преподавателей к формированию профессионально-педагогической инновационной деятельности; б) использование новой парадигмы образования — преподаватель и студент находятся на равных позициях (субъект - субъект); в) изменение на этой основе их мотивации к учебному

процесу; г) овладение теоретическими знаниями по инновационной деятельности университета; д) формирование профессиональных знаний и умений инновационной деятельности преподавателя, учитывая его научную степень, научное звание, стаж работы.

Практическое значение имеют обоснованные для определенных категорий преподавателей формы инновационной деятельности, которые влияют на развитие творческой личности в учебно-воспитательном процессе, подготовка программ, разработки рекомендаций для самостоятельной работы преподавателей по инновационной деятельности, методические рекомендации.

Литература:

1. Палига О.В., Пригула І.А. Інноваційні технології навчання. Василівка, 2015. 21с.
2. Перерва П.Г. Трудоустройство без проблем (искусство самомаркетинга). Харьков: Фактор, 2009. 480 с.
3. Экономика и организация труда / И.Н.Погорелов [и др.]. Харьков: Фактор, 2007. 640 с.
4. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety / P.Pererva [et al.] // Studies of Applied Economics. Spec. Iss. : Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p.
5. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р. 1998. 267с.
6. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // *Вісник НТУ «ХПІ»: зб. наук. пр.* Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
7. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві. Харків: «Основа», 1993. 288с
8. Nagy S., Pererva P. Monitoring of innovation and investment potential of industrial enterprises // *Сучасні тенденції розвитку світової економіки* : зб. матер. 10-ї Міжнар. наук.-практ. конф. X. : ХНАДУ, 2018. С. 88-89.
9. Перерва П.Г. Управління інноваційною діяльністю підприємства // *Маркетинг: підручник* / За ред. О.А.Старостіної. К.: Знання, 2009. С. 461-518.
10. Ткачова Н.П., Перерва П.Г. Развитие методов анализа фактического stanu конкурентных переваг підприємства // *Економіка розвитку*. 2011. № 4. С. 116-120.
11. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
12. Tkachova N.P, Pererva P.G., Kobieliava, T. O. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2 (10), ч. 2. С. 144-149.
13. Tkachov M.M., Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova N.P., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19, Iss. 1. P. 24-38.
14. Гладенко І.В., Перерва П.Г. Моніторинг інноваційної діяльності: інтерпретація результатів//*Маркетинг і менеджмент інновацій*. №2. 2010. С.76-84.

ЗМІСТ

Секція 1. ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ З УРАХУВАННЯМ ЙОГО ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Ачкасова Л. М.

Проблеми діджиталізації закладів освіти 3

Величко Я.І.

Переваги та недоліки впровадження дистанційного навчання у
ВНЗ. 5

Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С., Ілляшенко Н.С.

Цифрова трансформація освітньої діяльності закладів вищої
освіти України в умовах війни 7

Ковицур К.Г., Любий Є.В.

Напрямки трансформації вищої освіти в Україні 10

Кучинский В.А., Перерва П.Г.

Особенности онлайн образования по экономическим
специальностям в условиях карантина 13

Нестеренко В.Ю., Коновалова О.Ю.

Трансформація освітнього процесу в умовах воєнного стану 16

Птиця Г.Г., Птиця Н.В.

Особливості організації вступної кампанії 2022 до ЗВО в
регіонах, що розташовані в районі проведення воєнних
(бойових) дій 18

Федотова І.В.

Університет нового покоління, як новий тренд освіти. 21

Секція 2. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Ализаде Джейхун Башир оглы

Общеобразовательная значимость курса информатики. 26

Бочарова Н.А., Ричкова Л.В.

Щодо поширення засад доброчесності серед здобувачів вищої
освіти та школярів. 29

Вербицька В.І., Сангаре Кадер, Ахмедов М.

Особливості самостійної роботи як засобу формування компетенцій майбутніх фахівців.	33
Гурбанова Н.Н.	
Дистанційна освіта студентів-юристів в Україні: особливості та ефективність.	37
Деділова Т.В.	
Підприємницька компетентність в системі підготовки здобувачів економічних спеціальностей.	39
Кирчата І.М.	
Організації самостійної роботи здобувачів в умовах цифровізації системи освіти.	41
Кирчата І.М.	
Цифровізація освітнього середовища та можливості професійної реалізації майбутніх фахівців.	43
Кравцов М.М.	
Формування професійних компетентностей студентів при навчанні основам інформаційних технологій.	45
Криворучко О.М., Шинкаренко В.Г.	
Професійні компетенції менеджерів організацій автомобільного транспорту.	48
Непран А.В.	
Формування і розвиток професійних компетенцій майбутніх економістів у контексті змін національного стандарту підготовки фахівців за спеціальністю «Економіка».	50
Новікова Є. Б., Скрипник Н. С., Чевичелова О. О.	
Розвиток навичок англомовного говоріння за допомогою тематичних карт візуальної підтримки.	54
Федотова І.В., Бочарова Н.А.	
Система поетапної підготовки фахівців для транспортно-дорожнього комплексу на основі концепції неперервної освіти. .	57
Хорошилова І.О.	
Методологія податкового планування для обліковців.	61

Секція 3. ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Водолажська Т.О.

Залучення професіоналів-практиків та представників роботодавців до аудиторних занять на освітніх програмах у ЗВО.	64
---	----

Водолажська Т.О., Ачкасова Л.М.	
Шляхи сприяння професійному розвитку викладачів у ЗВО.	67
Дмитрієва О.І., Дмитрієв І.А.	
Аналіз міжнародних освітніх програм для здобувачів вищої освіти.	70
Дубінін Є.О., Абрамов Д.В., Клец Д.М., Полянський О.С.	
Особливості проведення експериментальних досліджень динаміки колісних машин при підготовці докторів філософії в технічних ЗВО.	73
Ковальова Т.В., Ковальов П.А.	
Про моніторинг освітнього процесу в умовах воєнного стану.	76
Криворучко О.М., Федотова І.В., Мамедов М.	
Аналіз розроблення та впровадження освітньо-наукової програми «Менеджмент» у ХНАДУ.	78
Перунова О.М.	
Методика викладення правового матеріалу для студентів вищого навчального закладу.	82
Шевченко І.Ю.	
Student Handbook як інструмент інформаційної підтримки здобувачів вищої освіти	86
Шершенюк О.М.	
Міжнародний досвід підготовки фахівців за дуальною формою.	88
Шимпф Карин, Перерва П.Г.	
Система качества учебы и преподавания в Магдебургском университете ОТТО-ФОН-ГЕРИКЕ.	90

Секція 4. ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кобелева Т.А., Перерва П.Г.	
Преимущества и недостатки дуального образования.	95
Наги Сабольтч, Перерва П.Г.	
Особенности дуального образования в Мишкольцском университете.	99
Нестеренко В.Ю., Болотова Т.М.	
Дуальне навчання в системі вищої освіти як засіб забезпечення вимог ринку праці.	102
Погорелова Т.А., Перерва П.Г.	
Опыт дуального образования в Германии.	104

Шершенюк О.М.

Дуальна освіта: переваги та проблеми впровадження. 107

Секція 5. ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ

Ачкасова Л.М.

Застосування STEM-технологій для професійної підготовки фахівців. 111

Бабайлов В.К.

Обґрунтування впровадження у професійну підготовку фахівців теми методології розробки парадигми управління доіндустріальної епохи. 113

Бабайлов В.К.

Методологія визначення логістичної ефективності як освітня інновація у професійній підготовці фахівців. 114

Блага В.В.

Ефективність інноваційної освітньої системи. 117

Блага В.В.

Освітнє кредитування як інституційна інновація. 119

Бочарова Н.А.

Необхідність впровадження інновацій у сучасний освітній процес. 121

Водолажська Т.О, Дімітракієва С.Р.

Інноваційне навчальне середовище як запорука забезпечення професійної компетентності майбутнього фахівця. 125

Деділова Т.В.

Щодо питання актуальності інноваційної освіти ЗВО. 127

Колій О.С.

Особливості навчального процесу в умовах війни. 129

Левченко Я.С.

Сучасна парадигма управління у професійній підготовці фахівців. 131

Левченко Я.С.

Сільськогосподарська промисловість України та її протекціонізм в умовах турбулентності. 132

Пахомова Л.В.

Методологія визначення майбутній парадигми управління як

Зміст	147
освітня інновація у професійній підготовці фахівців.	134
<i>Хорошилова І.О.</i>	
Перспективи розвитку дистанційних освітніх технологій навчання.	136
<i>Цимбал С.В.</i>	
Інформаційні технології у процесі навчання іноземних мов.	138
<i>Черепанова В.А., Перерва П.Г.</i>	
Инновационные технологии при подготовке менеджеров.	140

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-методичної конференції

**«ВИЩА ОСВІТА ЗА НОВИМИ СТАНДАРТАМИ :
ВИКЛИКИ У КОНТЕКСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ
ТА ІНТЕГРАЦІЇ В МІЖНАРОДНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР»**

10 травня 2022 р.

Харків

Відповідальний за випуск

Тетяна ВОДОЛАЖСЬКА